

Riksdagens protokoll

1989/90:109

Onsdagen den 25 april

Kl. 9.00–16.59

Protokoll
1989/90:109

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 19 april.

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1989/90:A123 till arbetsmarknadsutskottet
1989/90:Bo56–Bo61 till bostadsutskottet

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Finansutskottets betänkande 1989/90:FiU15
Försvarsutskottets betänkanden 1989/90:FöU6 och FöU7
Kulturutskottets betänkanden 1989/90:KrU17–KrU21

4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 19 april

Företogs till avgörande finansutskottets betänkande 1989/90:FiU14, skatteutskottets betänkande 1989/90:SkU27, trafikutskottets betänkande 1989/90:TU22 samt bostadsutskottets betänkanden 1989/90:BoU12 och BoU16 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 105).

Finansutskottets betänkande FiU14

Mom. 1 (lån till Göteborgs och Malmö kommuner)

I voteringen om kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen avgavs 19 röster för reservation 2 av Carl Frick och Maggi Mikaelsson och 19 röster för det av Jan Strömdahl under överläggningen framställda yrkandet. 267 ledamöter avstod från att rösta.

5 § Meddelande om samlad votering

Talmannen meddelade att justitieutskottets betänkanden JuU27 och JuU28, arbetsmarknadsutskottets betänkande AU18 samt bostadsutskottets betänkanden BoU17 och BoU15 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

6 § Anslag till polisväsendet

Föredrogs
justitieutskottets betänkande
1989/90:JuU27 Anslag till polisväsendet (prop. 1989/90:100 delvis).

Anf. 1 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Justitieutskottets betänkande nr 27, som vi nu skall behandla, berör anslag till polisväsendet. I budgetpropositionen föreslås att polisväsendet tillförs i runda tal 8 miljarder kronor. Den fråga man måste ställa sig är om polisen får tillräckligt med resurser eller om den på grund av brist på resurser har svårt att fullgöra sin uppgift.

Det är polisens 118 lokala polismyndigheter som utgör basen i polisväsendet. Totalt har de tillsammans 24 000 tjänster, varav 16 600 polistjänster.

Från olika håll, inte minst från polisen själv, har hävdats att polisen som myndighet har svårigheter att fullgöra sina uppgifter. Bakgrunden till polisens problem är bl.a. den ständigt stigande brottsligheten. Under 1980-talet har antalet anmälda brott ökat med över 17 % och är nu uppe i över 1 miljon. Om vi ser på enskilda brottstyper, visar det sig att brott mot liv och hälsa har ökat med 51 % och egendomsbrott med 25 %.

Alla bedömningar och all statistik pekar på en fortsatt konstant ökning av brottsligheten med 2-4 % per år. Den s.k. upplärningsprocenten ligger sedan många år på en oacceptabelt låg nivå och visar dessutom tecken på att ytterligare utvecklas negativt. Antalet inkomna ärenden på kriminalavdelningarna ökar på lång sikt samtidigt som balanserna av brott med kända gärningsmän i realiteten växer. I t.ex. Stockholm visar det sig att 90 % av egendomsbrotten aldrig klaras upp.

När det gäller trafikövervakningen har polisen gjort indragningar på grund av resursbrist. Effekten har blivit ett antal döda och skadade. Experter och trafikforskare menar att det finns ett samband mellan minskad trafikövervakning och ökat antal olyckor.

Brottsligheten ökar, trafiken ökar och kraven i övrigt på polisen ökar. Men den fråga man måste ställa sig är: Löses dessa problem med mer pengar? I rapporten Polis 90 framhåller rikspolisstyrelsen att problemen inom myndigheten är av mer grundläggande natur än enbart en brist på pengar.

Utöver rikspolisstyrelsens egen analys pekar åtskilliga brottforskare på att problemet med den svenska brottslighetens nivå inte i första hand löses genom fler poliser. Brottsnivån och det låga antalet uppklarade brott har väsentligt mer komplicerade orsaker än enbart antalet poliser.

Mot bakgrund av den här genomgången har vi i folkpartiet inte väckt nå-

gon särskild motion om utökade resurser i form av pengar till polisen. Regeringen har aviserat att den nu i vår skall presentera en polisproposition. Förhoppningsvis kommer propositionen att ge den vägledning som nu behövs för polisen. I varje fall är det vår avsikt att då mera ingående diskutera polisens verksamhet.

Till detta betänkande har vi enbart en reservation. Det är reservation nr 8 som handlar om trafikövervakningen. I reservationen pekar vi på det angelägna i att få till stånd en bättre efterlevnad av hastighetsreglerna. Vi efterlyser fler punktinsatser vid olika tider och på olika ställen. Vi menar också att polisen i större utsträckning måste uppträda synligt. Synlig polis ökar regel efterlevnaden och dämpar hastigheterna.

Utskottet tillstyrkte förra året en försöksverksamhet med automatisk och dold hastighetsövervakning. Vi i folkpartiet motsatte oss detta bl.a. av rätts-säkerhetsskäl. Verksamheten bygger i princip på att utredningen utförs som om strikt ansvar förelåg för bilägaren. Vi tycker inte att detta är en bra ordning. Vi vill i stället att polisen skall utveckla sin verksamhet kring synlighet. Mot den bakgrunden yrkar jag bifall till reservation nr 8.

Anf. 2 JERRY MARTINGER (m):

Herr talman! Frågan om polisens resurser har under de senaste åren varit föremål för en livlig debatt. Alltsedan socialdemokraterna återkom till regeringsmakten 1982 har en successiv nedrustning av polisresurserna ägt rum. Detta har skett samtidigt som vi har haft en kraftig ökning av brottsligheten.

Antagningen av nya aspiranter till polishögskolan, som utgör själva grunden för polisväsendets organisation, har minskat kraftigt under 1980-talet. Från att ha legat på 600–800 aspiranter per år under den borgerliga regeringsperioden 1976–1982 sjönk antagningssiffran för några år sedan så lågt, att den under två år t.o.m. var nere i 150.

Den förda politiken har tillfogat polisorganisationen stora skador. Även om regeringen nu äntligen har insett att antalet aspiranter måste öka, får vi sannolikt dras med sviterna efter det här dumdristiga nedrustningsexperimentet under hela den resterande delen av detta århundrade.

Det är visserligen väsentligt att kriminalpolitiken sträcker sig över en mängd olika fält såsom skola, socialtjänst, sjukvård, bostadspolitik och familjepolitik. Men tyngdpunkten i samhällets resursmässiga insatser måste ändå ligga på polisen, i syfte att fortlöpande garantera medborgarna att deras berättigade krav på säkerhet till liv och egendom uppfylls och att den allmänna ordningen upprätthålls.

Den allmänna inriktningen av kriminalpolitiken måste vara att staten skall ha som en av sina främsta uppgifter att skydda medborgarna mot brott. Statens viktigaste verktyg för att kunna utföra den uppgiften är en effektiv polisorganisation.

Om inte polisen har tillgång till tillräckliga resurser riskerar vi att få en utveckling som leder till att medborgarna tar till oacceptabla medel för att skydda sig eller tar lagen i egna händer för att beivra brottsligheten.

Ett tecken på att polisens resurser är alltför underdimensionerade för att klara ett modernt och utvecklat samhälles krav på ordning och säkerhet är

svacka under ytterligare några år innan det råder någorlunda balans mellan efterfrågan och tillgång på poliser.

Antalet vakanser i Stockholm är stort. Men det gäller också på andra orter i vårt land. Många av dessa vakanser har uppkommit bl.a. genom delpensioneringar, tjänstledigheter och liknande. Dessa vakanser får inte utannonseras, och det gör att många tjänster i verkligheten står obemannade, trots att de är redovisade som besatta tjänster. Också antalet extra polismän som placeras ute i landet har minskat. I t.ex. mitt hemlän Värmland har man inte fått någon tilldelning av extra polismän under de senaste åren. Liknande förhållanden råder på många andra platser i vårt land.

På grund av polisbristen i Stockholm har det kommenderats in ett icke ringa antal polismän från landsorten till Stockholm under våren och sommaren. Detta gör att förhållandena i landsortsdistrikten blir ytterst besvärliga under sommarmånaderna. Flera av de län som drabbats av kommenderingarna är själva turistlän och har det nog så bekymmersamt att klara av arbetet i de egna distrikten under semestertid. Frågan är därför om det är riktigt att kommendera in polismän ifrån andra distrikt, som ändå hitintills någorlunda har kunnat bemästra situationen, men som genom denna decimering kommer att få det mycket svårt att klara övervakningen.

Det är inte ovanligt att det i de mindre distrikten finns bara en patrull att tillgå. Denna patrull har också oftast mycket stora områden att klara av olika ingripanden i. Jag har hört ifrån olika polisdistrikt att de ibland kommer att få svårt att få ihop personal till en enda patrull under den kommande sommaren. På detta vis flyttar man problemen från ett ställe till ett annat, vilket jag anser vara mycket tveksamt.

Varför har det nu blivit en så besvärlig personalsituation inom polisen, och vad skall vi göra åt den?

Personalläget inom polisen har, som jag tidigare sade, varit besvärligt under många år, samtidigt som brottskurvan stigit. Arbetsbelastningen på den enskilde polismannen har varit stor. Detta i kombination med obekväma arbetstider och andra arbetsförhållanden har gjort att många poliser sökt sig andra arbeten. Förvisso har nu lönerna justerats, vilket kan komma att ha en positiv effekt. Det finns också andra åtgärder som är väsentliga att vidta, och det är de personalbefrämjande åtgärderna. Man bör också se över arbetets innehåll.

Jag tror att det är bättre att vidta personalbefrämjande åtgärder för t.ex. polispersonalen i Stockholm, så att den stannar kvar där, än att kommendera in poliser från landsorten. Det kan ju vara sådana saker som bostäder, parkeringsplatser osv. som behövs och som gör att den känner större trivsel här i Stockholm. Från centerns sida vill vi anslå 5 milj. kr. för just personalbefrämjande åtgärder.

Regeringens förslag att öka intagningen av aspiranter till 800 vid polis-högskolan är bra, men det räcker inte. Stockholmsregionens behov av förstärkning motiverar att ytterligare aspiranter bör antas redan under innevarande budgetår. Vi vill från centerns sida därför redan under innevarande budgetår anslå medel för antagning av ytterligare 200 aspiranter. Om man vidtar denna åtgärd, slipper man kanske framdeles inkommenderingar av polismän från landsorten.

En annan viktig satsning som kan ske omedelbart är att frigöra polisärpersonal från en del administrativa uppgifter. Nya administrativa tjänster måste därför tillskapas även i distrikt där det inte finns några vakansmedel. För nästa budgetår vill vi anslå 10 milj. kr. ytterligare för detta ändamål.

Också kampen mot narkotika måste intensifieras. Narkotikan är ett svårt samhällsproblem, som måste bekämpas i alla led – vid produktionen, vid gränserna och i brukar- och langarleden. Om man försvårar för gatulangaren, begränsas också möjligheterna att förse ungdomar och andra nybörjare med droger. Bekämpningen av narkotika måste med kraft ske även i prostitutionsgrupperna. Bland dessa finns många missbrukare, och här finns också de vanligaste spridningsvägarna för HIV-smitta. Det är därför viktigt att polisen får erforderliga resurser för att kunna förebygga, uppdaga och utreda narkotikabrott. Detta bör också kunna ske i ett nära samarbete mellan polisen och tullen.

Herr talman! Slutligen vill jag något beröra trafikövervakningen. Vi vet att det behövs ytterligare insatser för att höja efterlevnaden av våra trafikregler. Det har därför, inte minst under de senaste dagarna, från trafiksäkerhetsverkets chef påtalats ett stort behov av fler trafikpoliser.

Jag delar denna uppfattning att det behövs fler poliser i trafiken, men det skall då vara utbildade poliser och inte några korttidsutbildade bilprovare. Det är väsentligt att vi har fullt utbildade poliser som kan klara av alla förekommande uppgifter i trafiken. I övrigt får vi återkomma till polisfrågorna i samband med behandlingen av polispropositionen senare i år.

Herr talman! Med stöd av vad jag anfört yrkar jag bifall till reservationerna 3, 6, 7 och 9.

Anf. 4 BERITH ERIKSSON (vpk):

Herr talman! Vid 1986/87 års riksmötes behandling av anslag till polisen fanns en motion av moderaterna om att inrätta en specialstyrka liknande den som nu föreslås. Utskottsmajoriteten ställde sig då inte bakom motionsförslaget utan förordade en förstärkning av befintliga piketstyrkor.

Det är därför något missvisande när man nu i detta betänkande skriver att detta förslag nära ansluter till vad utskottet förordade i betänkande 1986/87:23 s. 20, eftersom huvudkravet att inrätta en central specialstyrka avstyrktes den gången.

I det nu aktuella betänkandet finns en lång rad reservationer som pekar på brister och behov av ytterligare medel till polisen, t.ex. för trafikövervakning och för utbildning av fler poliser. Tre företrädare för de borgerliga partierna har nu varit uppe i talarstolen och förordat fler poliser.

Dagligen dör människor ute på vägarna – dödsfall som kanske skulle kunna undvikas med fler trafikpoliser. Med fler kvarterspoliser skulle antalet brott i bostadsområden kanske minska och gatulangningen av narkotika försvåras.

Detta är behov och hot som är verkliga och som kan mätas i statistik. De kan avhjälpas med satsningar på fler poliser i trafiken och i bostadsområden.

Hotet om terrorism är inte på samma sätt påtagligt. Det har inte i det här landet krävt människoliv i samma utsträckning som de nyss uppräknade reella hoten dagligen gör. Dessutom finns det inget som talar för att ett fram-

tida terroristdåd utförs på ett ställe som gör det möjligt för en terroriststyrka i Stockholm att vara på plats i tid, eller att det utförs på ett sätt som passar för ett ingripande av en sådan styrka. Mordet på vår statsminister hade knappast kunnat förhindras med en specialstyrka.

Kompetensen hos polispersonalen måste hela tiden vara hög, men det gäller polispersonal i hela landet. Det är ju inte bara i Stockholm som ett terroristdåd kan bli verklighet. De pengar som nu skall användas till att hålla en specialstyrka i särskild beredskap i Stockholm behövs bättre till andra arbetsuppgifter för polisen och till att hålla en viss beredskap ute i länen.

Vi yrkar därför avslag på förslaget om en central specialstyrka.

I detta betänkande behandlas även frågor om säkerhetspolisens verksamhet. Vpk och miljöpartiet tar i en gemensam reservation upp bl.a. personalkontrollen och den del av SÄPO:s registrering som rör personer som inte är misstänkta för brott.

Vad beträffar personalkontrollen anser vi i vpk att det borde vara en grundläggande princip i en rättsstat att part i ett mål eller vid behandling av ett ärende vid domstol eller myndighet kan få del av beslutsunderlaget och möjlighet att yttra sig. 13 § i personkungörelsen om kommunikation med part innehåller sådana begränsningar att regeln i praktiken aldrig har tillämpats. Inte heller i samband med att personalkontroll ligger till grund för ett arbetsgivarbeslut i statlig tjänst förekommer kommunikation med part. I det privata näringslivet finns över huvud taget inte någon rätt till insyn.

På den offentliga arbetsmarknaden sätts kommunikationsskyldigheten ur spel genom bestämmelserna i 14 kap. 5 § sekretesslagen, som innebär att kommunikationsskyldigheten får vika för intresset av att sekretessbelagd uppgift inte röjs. Detta har i praktiken inneburit att inga uppgifter lämnas ut. Vi anser att sekretessen i sådana ärenden bör utformas så att part och dennes ombud alltid skall ha rätt att ta del av hela beslutsunderlaget, och om det anses nödvändigt belägga detta med tystnadsplikt.

Behöver vi verkligen allt detta hemlighetsmakeri som uppenbarligen finns inom SÄPO? Om t.ex. SÄPO finner att jag är utsatt för hot och därför registrerar mig, vill jag naturligtvis veta det. Jag vill även ta del av det som har skrivits om mig. Detsamma gäller om jag registrerats på grund av partipolitisk tillhörighet.

Jag träffade i måndags en socialdemokrat i Sundsvall som berättade att SÄPO-tjänstemannen där alltid fotograferar personer i socialdemokraternas förstamajtåg. Vi känner väl till att vpk:s demonstrationståg ständigt fotograferas, men det var första gången som jag hörde direkt av en socialdemokrat att deras tåg fotograferas. Med den vetskap som vi i dag har genom Carl Lidboms granskning av SÄPO över vad man kan hitta i SÄPO:s register är det väl befogat att det tillsätts en kommission. Även detta har vi med som ett krav i vår reservation. Denna kommission skall gå igenom och gallra i SÄPO:s register, och den skall bestå av representanter från alla riksdagspartier.

Herr talman! Jag yrkar härmed bifall till reservationerna 1 och 4 och i övrigt till utskottets hemställan i betänkandet.

Anf. 5 BRITTA BJELLE (fp) replik:

Herr talman! Berith Eriksson måste ha lyssnat dåligt till vad jag sade. Jag krävde faktiskt inte flera poliser, utan jag konstaterade i stället att vi väntar på den polisproposition som regeringen skall lägga fram.

Enligt polisen finns det grundläggande problem inom den egna organisationen som behöver ses över. Polisforskningen pekar rent allmänt på att det kanske inte behövs fler poliser för att lösa de brott som inte går att lösa i dagens läge.

För övrigt är det knappast någon idé att i dag inrätta fler polistjänster, eftersom det inte finns några poliser som kan söka dessa tjänster beroende på bl.a. det som Jerry Martinger pekade på i sitt anförande, nämligen att socialdemokraterna under en följd av år har skurit ner antalet polisutbildningsplatser.

Eftersom det inte utbildas tillräckligt med poliser, finns det inte aspiranter som kan täcka de tjänster som i dag finns. Jag krävde faktiskt inte några fler poliser, Berith Eriksson.

Anf. 6 BERITH ERIKSSON (vpk) replik:

Herr talman! Nej, jag sade väl också att det finns en lång rad reservationer som pekar på brister och på behov av ytterligare medel. Det är alltid fråga om en prioritering. Det gäller alltid att välja och att välja utifrån sannoliketskalkyler. Det var med anledning av vad jag sade sedan som jag hänvisade till de papekanden som ni hade gjort om behoven.

Anf. 7 BRITTA BJELLE (fp) replik:

Herr talman! Till Berith Eriksson vill jag bara säga att man inte skall använda svepande ordalag. Om man vill göra gällande att ett parti har en felaktig ståndpunkt, tycker jag att man skall peka på konkreta saker. I detta betänkande har vi i en enda reservation som i princip handlar om trafikfrågan. I övrigt har vi sagt att vi vill återkomma när polispropositionen kommer. Således utgår jag ifrån att Berith Eriksson inte kan dra så långtgående slutsatser av folkpartiets politik just nu.

Anf. 8 BERITH ERIKSSON (vpk) replik:

Herr talman! De slutsatser jag drar är ju att de övriga partierna tydligen anser att vi har råd med en sådan här specialstyrka, medan vi inte har råd att täcka de behov som finns i övrigt inom polisen.

Anf. 9 INGER SCHÖRLING (mp):

Herr talman! I detta betänkande föreslås att man skall upprätta en antiterroriststyrka i Stockholm. Denna terroriststyrka kan, som vi säger i reservation nr 1, användas i samband med terroristaktioner av typen kapningar, ockupationer och gisslansituationer över huvud taget. En sådan central beredskapsstyrka med säpo inblandad förstärker för mig känslan av en stat i staten. Detta är inte bara olyckligt och onödigt utan också mot de demokratiska principer när det gäller insyn och påverkan som miljöpartiet eftersträvar.

Vi anser att inte ens i dag kan säpo till fullo kontrolleras av regeringen.

Det visar inte minst de många KU-undersökningarna. Nej, det är åtskilligt bättre att förstärka den regionala kompetensen. Därför bör satsningarna ske på utbildning och utrustning av de i länen verksamma poliserna. Det är de som behärskar den baskunskap om geografi och annat som behövs för att man skall kunna lösa gisslansituationer, av den typ som man ansett kan bli aktuella, på ett tillfredsställande sätt. Särskilt aktuellt tycker vi att det är att utbildning sker av lokala krafter i regioner där kärnkraftverk och andra sårbara anläggningar är lokaliserade. Jag yrkar avslag på regeringens förslag om upprättande av en antiterroriststyrka och bifall till reservation nr 1.

När det gäller säpo:s verksamhet anser miljöpartiet de gröna att det för demokratins bevarande är helt nödvändigt att varje person som är registrerad av annat skäl än att misstanke om brott föreligger skall få del av de uppgifter som finns om honom eller henne. För rättsstatens trovärdighet är det också viktigt att en medborgarrättskommitté inrättas för att gallra i de befintliga registren hos säkerhetspolisen.

För demokratins skull är det också självklart – tycker vi i miljöpartiet – att samtliga riksdagspartier skall beredas representation i såväl rikspolisstyrelsen som säpo-kommittén. I övrigt instämmer jag i vad Berith Eriksson sade under den här punkten. Jag yrkar därmed bifall till reservation nr 4.

Miljöpartiet ser mycket allvarligt på bristande respekt för trafikreglerna, inte minst när det gäller det som tas upp i detta betänkade om hastighetsöverträdelserna. En del bilförare har satt detta i system mer eller mindre. Det förorsakar alltför många och onödiga trafikoffer, och dessutom är det ur miljösynpunkt helt förkastligt med höga hastigheter.

Vi vill därför framhålla vikten av att medel reserveras för utrustning och utbildning för automatisk trafikövervakning, så att sådan kan installeras över hela landet så snart rättssäkerheten och tillförlitligheten är tillfredsställande utprovad i den försöksverksamhet som nu pågår. Därmed yrkar jag bifall till reservation nr 10.

När det gäller åtgärder för att komma åt den illegala invandringen via Norge vill vi poängtera vikten av att den organisation som är utbildad för bl.a. passkontroll, dvs. tullen, får tillgång till de extra resurser som nu tilldelas polisen. Polisen i gränsdistrikten mot Norge är som vi vet alltför svagt bemannad för att kunna avdela personal för detta ändamål. Därmed yrkar jag bifall till reservation nr 11.

Slutligen skulle jag vilja uttrycka mitt partis och min stora tillfredsställelse över att statens kriminaltekniska laboratorium, SKL, i och med regeringens förslag nu har fått medel för tre tjänster för narkotikaanalyser. Detta motiverade miljöpartiet om redan 1988/89. Bättre sent än aldrig, får man väl säga här.

Anf. 10 ULLA-BRITT ÅBARK (s):

Herr talman! Polisens arbete väcker alltid diskussion. Det finns många önskemål om vad polisen skall utföra resp. inte utföra. Vi har hört en del synpunkter här tidigare. Vi har fått lyssna till mycket negativa saker. Det positiva var Inger Schörlings tack till regeringen för att kriminaltekniska laboratoriet får tre nya tjänster. Det gläder mig att vi har gjort någonting som anses vara bra.

Vi behandlar således justitieutskottets betänkande om anslag till polisväsendet m.m. Till detta betänkande finns naturligtvis ett antal motioner, och ett antal reservationer är knutna till betänkandet.

Innan jag går närmare in på de olika avsnitten i betänkandet vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motioner och reservationer.

De anslag som vi har att ta ställning till syftar till att stärka polisens möjligheter att fullgöra sin uppgift. Några allmänna krav på reella besparingar finns inte i vårt betänkande. Vi förutsätter att polisen, liksom andra myndigheter, genomför rationaliseringsåtgärder.

Vi har i dag ca 16 600 polistjänster och ca 5 000 administrativa tjänster. Det innebär att ca 80 % av resurserna för polisverksamheten utgörs av personalkostnader.

Även om vi i dag har ett förhållandevis stort antal poliser råder det brist på poliser, främst i Storstockholmsområdet och i angränsande län.

För att möta den utveckling som skett har antagningen till polishögskolan ökat kraftigt. För innevarande budgetår uppgår antagningen till 600 aspiranter – en ökning med 240 i förhållande till föregående budgetår. För budgetåret 1990/91 är förslaget 800 aspiranter – således en ökning med 200 aspiranter. Polishögskolan får dessutom 30 milj. kr.

Centern föreslår att ytterligare 200 aspiranter skall antas under våren 1990, dvs. 1 000 detta år. Jag kan inte se någon fördel med detta, eftersom man vill att de skall antas i vår. Det måste ske efter det att vi har fattat beslut i riksdagen – någon gång i juni. Den ordinarie höstantagningen till polishögskolan sker i augusti.

Som redan nämnts får statens kriminaltekniska laboratorium medel för både tjänster och utrustning när det gäller DNA-analyser. Det får också medel för tre nya tjänster till laboratoriets funktioner och för narkotikaanalyser.

De lokala polismyndigheterna föreslås få fortsätta att ta i anspråk löne- medel för vakanta polistjänster för förstärkning på det administrativa området.

Moderaterna vill att ytterligare 600 administrativa tjänster skall inrättas inom den lokala polisorganisationen. Det rör sig alltså om nyanställningar. Man har beräknat kostnaden till 100 milj. kr.

Centern är mera blygsam. Centern vill ha 10 milj. kr. ytterligare för administrativa tjänster. Å andra sidan har inte centern talat om hur många tjänster det skulle röra sig om.

Centern vill även, som vi hörde Kjell Ericsson säga, öka resurserna för personalbefrämjande åtgärder med 5 milj. kr. För denna summa, 5 milj. kr., har man tänkt sig att anskaffa personalbostäder och parkeringsplatser. Vidare vill man ha bättre fortbildning och vidareutbildning. Ett förverkligande av önskemålen är ganska kostsamt. För övrigt tror inte jag att man skall ha personalbostäder; det är, enligt min mening, en förlegad form för uthyrning av bostäder.

Det finns ett helt nytt förslag i årets betänkande. Det gäller en beredskapsstyrka mot terrorism. Vi har diskuterat detta tidigare i riksdagen, men det har aldrig lagts fram något förslag. Förslaget finns utförligt beskrivet i betänkandet och i budgetpropositionen. Jag tycker att det är oerhört viktigt att slå

fast att den här gruppen inte kommer att leva sitt eget liv, utan den skall vara integrerad i den ordinarie polisverksamheten. Hälften av tjänstgöringstiden avsätts för utbildning och träning, medan den övriga tiden avsätts för daglig polistjänst i den ordinarie verksamheten.

En annan punkt i huvudförslaget i budgetpropositionen gäller en satsning på en ökning av underhållet av polisens radiosystem. Det fortsätter också nästa år.

Herr talman! Detta var en mycket kort beskrivning av de viktigaste budgetförslagen.

Innan jag slutar vill jag, herr talman, ta upp ytterligare en viktig del i budgetpropositionen, nämligen förnyelsearbetet inom polisen. Det har hänt en hel del inom polisväsendet i riktning mot förbättringar och förnyelse. Under 1984 och 1985 genomfördes en omfattande reformering av polisen, gällande bl.a. nya arbetsformer på lokal och regional nivå. Detta innebar att detaljstyrningen fördes ned från central nivå till lokal och regional nivå. Det här har bl.a. inneburit att de lokala myndigheterna har fått ökat självbestämmande, vilket har främjat utvecklingsarbetet och ökat effektiviteten inom polisen. I detta förnyelsearbete spelar de lokala polisstyrelserna en mycket viktig roll. Det är bl.a. de som skall möta de förändringar som sker i samhället och på ett riktigt sätt hantera den ökade arbetsbelastning och den ansträngda personalsituation som civilministern skrev om i budgetpropositionen. Säkerligen finns det områden som kan behöva utvecklas vidare i syfte att möjliggöra ytterligare rationaliseringar och effektiviseringar av polisverksamheten.

Herr talman! Jag ser fram mot den samlade redovisningen av inriktningen av det förnyelsearbete som aviserats i en särskild proposition.

Anf. 11 KJELL ERICSSON (c):

Herr talman! Ulla-Britt Åbark tog upp frågan om bristen på poliser. Bristen är stor i Stockholm, men den är också, som jag sade i mitt första anförande, stor i den övriga delen i landet. Därför behövs det en ökning av intagningen vid polishögskolan. Nya tjänster är i nuläget inte meningsfulla, eftersom det finns så stora vakanser. Men vill vi fylla vakanserna så snart som möjligt, måste vi också ta in flera vid polishögskolan. De ytterligare 200 aspiranter som vi föreslår är just vad rikspolisstyrelsen har begärt. Det är alltså inte centern som har hittat på det här. På rikspolisstyrelsen säger man också att det finns kapacitet att klara av utbildningen. Därför är det väsentligt att det snarast blir en ökning.

När det gäller personalbefrämjande åtgärder föreslår centern 5 milj. kr. Vi tycker att det är en väsentlig sak, eftersom man måste göra någonting för att få poliser att stanna i t.ex. Stockholm. Den väldiga personalomsättningen i just Stockholm gagnar inte verksamheten. Kan man få poliser att stanna i Stockholm vinner man mycket. I det sammanhanget är 5 milj. kr. en liten summa pengar. Det rör sig om ett bidrag till att skaffa bostäder och parkeringsplatser, alltså, inte om något annat än ett bidrag. Jag tror att ett anslag skulle kunna vara en början för att klara av problemet. Vidtar man befrämjande åtgärder stannar kanske, som sagt, poliserna kvar och då slipper man kanske kommenderingarna om förflyttning från landsbygden till Stockholm.

Kommenderingarna skapar problem i andra delar av vårt land. Jag har varit i förbindelse med många polischefer och de har sagt att de får mycket stora problem under den kommande sommaren för att över huvud taget kunna ha någon polispatrull i gång i distrikten.

Beträffande de 10 miljonerna för administrativa tjänster vill jag framhålla att vi inte har sagt hur många tjänster det skall röra sig om. Vi vill ge pengarna till RPS, som har att förmedla pengarna till de distrikt som inte får s.k. vakansmedel.

Att förnyelsearbetet har påbörjats är ett steg i rätt riktning. Det är bra att vi decentraliserar beslutsfattandet, men det måste också inom de lokala polisdistrikten finnas resurser att fördela. Annars är det hela inte meningsfullt.

Anf. 12 BERTH ERIKSSON (vpk):

Herr talman! Ulla-Britt Åbark tog alltså inte upp någon diskussion om hurvida det med tanke på hotbilden behövs en sådan här specialstyrka mot terrorism. Inte heller nämnde hon med ett ord vad som tas upp i reservation 4 angående säpo:s verksamhet. Om en politiskt verksam person inte på hållbara grunder är misstänkt för att vara en säkerhetsrisk, kan jag inte se att det finns någon anledning att samla material om vederbörande. För min del skulle jag när det gäller den frågan gärna vilja ha en kommentar av Ulla-Britt Åbark.

Anf. 13 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Ulla-Britt Åbark redogjorde för intagningen av aspiranter till polishögskolan på ett sätt som ger regeringen något slags reveny. Regeringen skulle vara så klok att den nu ökar antalet aspiranter. Men jag vill faktiskt hävda att utan den opposition och opinionsbildning som de borgerliga partierna ändå har utövat, skulle den här ökningen av antalet aspiranter inte ha kommit till stånd.

Anf. 14 ULLA-BRITT ÅBARK (s):

Herr talman! Jag vill ta upp en liten diskussion om de administrativa tjänsterna.

Man har alltså i dag vakansmedel för polistjänster för att kunna få administrativa tjänster. Det har varit svårt att få personal till de här tjänsterna. Då det inte går att få personal till de tjänster som redan finns, anser jag att man inte skall nyanställa människor. Det blir omöjligt.

Till Berith Eriksson vill jag säga följande när det gäller behovet en beredskapsstyrka. I vpk:s och miljöpartiets reservation har man tagit fram en del fall i Sverige. Jag är emellertid inte rätt person att avgöra om terroraktionerna skulle ha inträffat, om vi hade haft en beredskapsstyrka. Jag tror dock att en sådan här beredskapsstyrka möjligen skulle kunna utgöra en liten hämsko för de människor som är beredda att utföra terrordåd.

När det gäller säpo:s verksamhet vill jag säga att det inte var så länge sedan vi hade diskussioner i kammaren. Fortfarande väntar vi på säpo-kommitténs betänkande, och därför tycker jag inte att det finns någon anledning att nu ta upp frågorna till förnyad diskussion. Vi får säkert anledning att återkomma.

Sedan till Britta Bjelle: Jag förstår inte att Britta Bjelle kan vara så tvärsäker på att det inte skulle ha blivit någon ökning av intagningen av aspiranter till polishögskolan, om socialdemokraterna hade agerat ensamma.

Anf. 15 BERITH ERIKSSON (vpk):

Herr talman! De poliser som skall ingå i specialstyrkan, Ulla-Britt Åbark, skall som sagt på halvtid ägna sig åt träning och utbildning och på halvtid delta i det dagliga polisarbetet. Man får väl förutsätta att detta sker i Stockholm.

Om ett terroristdåd inträffar i Malmö eller i Kiruna kommer vi säkerligen inte att ha någon användning för den särskilda terroriststyrkan. Som vi har nämnt i vår motion kommer vi inte heller att få användning för den vid mord.

Vilken hjälp har vi av en terroriststyrka om en organisation väljer en sådan form för att utföra sina terrordåd?

Anf. 16 KJELL ERICSSON (c):

Herr talman! Vakansmedel utgår ju bara till vissa polisdistrikt – bara till de största. Det finns många små distrikt som skulle vilja få vakansmedel men som inte får det.

Jag har ställt en fråga till civilministern, och vi diskuterade denna sak i kammaren. De små distrikten får ingen ersättning för delpensioneringar, långtidssjukskrivningar, tjänstledigheter och kommendering av personal till Stockholm.

Om smådistrikten finge ersättning för de polistjänster som försvinner, så att säga, så skulle de kunna anställa administrativ personal. Men de medlen finns inte nu. Därför vore det bra om vakansmedel kunde ges till ytterligare ett antal polisdistrikt.

Anf. 17 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Ulla-Britt Åbark undrar hur jag kan vara så säker på att socialdemokraterna av egen kraft inte skulle ha ökat antagningarna till polishögskolan. Jo, skälet till att jag drar denna slutsats är att polistjänsterna sedan 1965, då det fanns ca 11 000 polistjänster, har ökat till 16 600 i dag.

Faktum är emellertid att om man räknar i arbetade timmar, så finner man att antalet polistjänster i stället har *minskat* med över 1 000. Under hela den period som jag nu talar om har socialdemokraterna inte särskilt mycket ömmat för polisen, inte visat någon ambition att ge polisen ens den kompensation som behövs för att behålla polisstyrkan på en nivå som ligger i paritet med vad som gällde 1965.

När man vidare ser hur socialdemokraterna har minskat antalet polisaspiranter under 1980-talet kan man inte dra någon annan slutsats än att socialdemokraterna inte skulle ha medverkat till den ökade antagningen av polisaspiranter om inte trycket hade blivit så stort som det har blivit med hjälp av borgerliga politiker, borgerliga partier och annan opinionsbildning. Det är ju därför som vi har den större antagning som vi har i dag.

Anf. 18 JERRY MARTINGER (m):

Herr talman! Jag kan lämna ytterligare en upplysning till Ulla-Britt Åbark.

Om man skulle göra en jämförelse mellan det antal aspiranter som antogs till polishögskolan under den borgerliga sexårsperioden och antagningen under de första sex åren av den socialdemokratiska regeringstiden under 1980-talet, så finner man att det under den borgerliga regeringsperioden antogs 4 124 polisaspiranter. Under de första sex åren av den socialdemokratiska regeringsperioden antogs 1 360 polisaspiranter.

Det säger sig självt att det blir en oerhört stor avtappning av polisens resurser med denna stora skillnad.

Anf. 19 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Det är egendomligt att regeringspartiets företrädare argumenterar på det sätt som sker.

Det är ju allmänt känt att socialdemokratin, inte bara regeringen, har hävdad att vi inte skall öka intagningen till polisyrket, därför att vi då rent av kan få ett polissamhälle, en polisstat. Man har alltså medvetet minskat intagningen.

Det är först nu sedan de borgerliga partierna under många år, och egentligen sedan regeringsskiftet 1982, har hävdad nödvändigheten av förstärkta polisresurser som regeringen har givit efter i denna fråga.

Den argumentering som justitieutskottets ordförande, Britta Bjelle, har framfört här är naturligtvis alldeles korrekt. Det är svårt att förstå den inställning som regeringen har haft gentemot en ökning av intagningen till polishögskolan. Brottsligheten i vårt land har ju ökat i så oerhört skrämmande omfattning. Samtidigt har poliserna, kanske i alltför hög grad, kommit att bli administratörer. Eftersom brotten har ökat har också utredningsarbetet ökat. Allt fler polismän har därför blivit sysselsatta med utredningsarbete vid skrivbord.

Därför har polisen inte kunnat besätta en del av de kanske viktigaste polistjänsterna, närmare bestämt några som avser yttre tjänst.

Vi har i vårt land under åtminstone 20 år hört allmänhetens önskemål om att få se polismän på gatorna. Vi har talat om nödvändigheten av kvarterspoliser, och den är allmän. Behovet av att polismän är synliga, inte bara på vägarna i trafiken utan också i våra ofta mycket störda gatumiljöer är allmänt utbrett.

Det är bra att regeringen äntligen givit efter för de borgerliga kraven. Men denna eftergift skall inte framställas som ett initiativ från socialdemokratin – detta är en eftergift för nödvändigheten.

Herr talman! Jag vill också nämna något om lösningar som är möjliga utöver dem som vi nu har diskuterat.

I en motion till årets riksdag har jag föreslagit införande av något som skulle kunna kallas för seniorpoliser. Pensionerade polismän, såväl kvinnor som män, med lång erfarenhet i yrket vill i stor utsträckning efter pensioneringen gärna fortsätta i tjänsten på deltid. Det kan vara någon dag i veckan eller kanske en halvtidstjänst.

Innan jag väckte denna motion har jag talat med mycket erfarna polismän om behovet av ett sådant här system och då fått mycket positiva reaktioner – däribland från polistackets förre ordförande, Birger Hjert, numera biträdande länspolismästare i Värmland.

Alltså vill jag i min motion, och det finns nog en positiv inställning från bl.a. mitt eget parti till detta – att man skall använda fantasin och försöka konstruera någon form av speciella tjänster där dessa polismän kan utföra utomordentligt angelägna insatser, bl.a. när det gäller brottsskadeoffer. Vi behöver polisen i vårt samhälle. Det kanske är beklagligt – man kan uttrycka det på ett sådant sätt – men brottsligheten är av den omfattningen att det är nödvändigt för att skydda allmänheten.

Anf. 20 ULLA-BRITT ÅBARK (s):

Herr talman! Det är intressant att lyssna till de borgerliga partiernas företrädare. Jag trampade tydligen på en mycket öm tå, och det är ju roligt att få i gång en debatt.

Jag tänker inte gå in på de borgerliga regeringsåren med budgetunderskott och allt som därav följde under dessa år.

Socialdemokraterna har aldrig motsatt sig fler poliser. Men vi har tagit vårt ansvar för hela budgeten när det gäller att anslå medel till olika verksamheter.

Jag tycker att det som Britta Bjelle sade i sitt inledningsanförande är viktigt, nämligen att fler poliser i och för sig inte löser problemet med brottsligheten. Det tycker jag att man skall komma ihåg.

Jag tycker att man också skall komma ihåg att mycket av det som Göthe Knutson tog upp har de lokala polismyndigheterna och de lokala polisstyrelserna ansvar för, nämligen att se till att kommunens invånare får den form av polis de vill ha.

Anf. 21 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Ibland faller replikerna ungefär som: Hjälp mig gode Gud, låt mig få något sagt. Ulla-Britt Åbark fick ingivelsen att säga att hon skulle ha trampat på en öm tå. Nej, detta är ingen debatt om hälsovård. Debatten handlar faktiskt om en mycket angelägen samhällstjänst som polisen utövar för att både preventivt och i sak stävja brottsligheten. Detta har man från borgerligt håll hävdat år efter år. Under de borgerliga regeringsåren ökades intagningen till polishögskolan. Men när socialdemokraterna återfick makten hösten 1982 raserades uppbyggnaden av utbildad polispersonal genom att antalet intagningar till polishögskolan minskades.

Budgetunderskottet var naturligtvis trist. Men den frågan hör inte till denna debatt. Låt mig dock erinra om att vi hade den svåraste av alla internationella depressioner under modern tid under dessa år. Vi skall vara tack samma för att underskotten inte blev större, eftersom socialdemokraterna under dessa år gjorde allt för att öka underskotten. Socialdemokraterna ställde bara krav på anslagsminskningar när det gällde försvaret och just polisen.

Låt mig även, herr talman, tillägga att det runt om i landet finns en mängd exempel på hur polisens resurser inte räcker till för att övervaka bl.a. stora samlingar av ungdomar. Det är nämligen inte särskilt bra att sådana förekommer, eftersom det i skyddet av dessa stora anhopningar florerar bl.a. narkotikaförsäljning. Det har inträffat bestialiska mord på öppen gata, bl.a. i min hemstad Karlstad. Det visade sig att man, tack vare att polismän som

var lediga vid tillfället befann sig i närheten, åtminstone kunde binda en gärningsman vid brottet och få tag i densamme. Men någon resurs fanns inte på platsen.

Det finns polisdistrikt i Sverige som till ytan är så stora att det tar timmar att med bil färdas från den ena delen till den andra. En enda patrull skall övervaka t.ex. Hagfors polisdistrikt i norra Värmland, vilket är det distrikt som geografiskt ligger mig närmast. Och om en händelse inträffar, vilket det dess värre gör, i den norra delen och polispatrullen befinner sig i den södra delen, tar det minst ett par timmar innan vederbörande kan vara på platsen.

Vi har dess värre en polisbrist i detta land som gör att brott i mycket stor utsträckning lönar sig. Och det är farligt i ett samhälle när presumtiva brottslingar konstaterar att risken för att åka fast är så liten att de tar den stora chansen. Och det har socialdemokraterna i regeringsställning sannerligen medverkat till.

Anf. 22 KJELL ERICSSON (c):

Herr talman! Ulla-Britt Åbark talade om ansvar. Men socialdemokraterna har inte tagit ansvar för att se till att det finns tillräckligt många poliser. Precis som Jerry Martinger beskrev antogs många personer till polishögskolan under de borgerliga regeringsåren, men därefter minskade antalet drastiskt. De borgerliga partierna har hela tiden hävdad att det behövs fler poliser och att det skall ske fler intagningar till polishögskolan. Men socialdemokraterna har motsatt sig detta. Det har lett till den nuvarande situationen. Det tar lång tid att reparera de försummelser som har gjorts.

Jag kan instämma i allt som Göthe Knutson sade om behovet av fler poliser på olika platser i vårt land. Det är nämligen inte bara i Stockholm utan i hela landet som det behövs fler poliser. Det innebär problem att ha en patrull som kanske skall köra 20 mil från en plats till en annan inom samma distrikt.

Ulla-Britt Åbark sade att det är bra att den lokala polisstyrelsen skall bestämma om detta. Ja, visst är det bra, men det måste även finnas resurser att bestämma om. Dessa resurser finns inte i dag. Det är i dag inte möjligt att ha tillräckligt med patruller ute, och det är inte heller möjligt att fylla tjänstgöringslistorna. Det blir därför mycket jobbigt för det fåtal polismän som skall klara av detta.

Under den kommande sommaren kommer det att bli många övertidspass för poliserna. Det har jag hört från olika polischefer.

Om inte de borgerliga partierna hade tryckt på som de har gjort, tror jag inte att det hade skett så många intagningar, och de borgerliga partierna kommer att fortsätta att trycka på tills det finns tillräckligt många poliser.

Anf. 23 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Göthe Knutson har redan berört en del av de frågor som vi fick behov av att ta upp när vi hörde Ulla-Britt Åbarks senaste inlägg.

Jag vill understryka en sak, nämligen beträffande det budgetunderskott som Ulla-Britt Åbark sade att de borgerliga partierna hade ansvar för. Och visst hade de ansvar för detta, men socialdemokraterna som satt i opposition under de borgerliga regeringsåren hade så fantastiskt expansiva förslag att om deras politik hade fått råda skulle budgetunderskottet ha varit vida

större. Med detta menar jag att socialdemokraterna har samma ansvar som de borgerliga partierna för varje krona i detta budgetunderskott.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

7 § Anslag till brottskadenämnden

Föredrogs
justitieutskottets betänkande
1989/90:JuU28 Anslag till brottskadenämnden (prop. 1989/90:100 delvis).

Anf. 24 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Herr talman! Omkring 1,1 miljoner brott begicks år 1989 i vårt land, ett relativt litet land med drygt 8 miljoner invånare. För att få ett begrepp om hur brottsligheten utvecklas måste man se över en längre period. Och gör man det ser man hur brottsligheten har ökat år från år. Antalet brott har mer än femdubblats sedan 1950. Vi vet att den verkliga brottsligheten ligger på en ännu högre nivå.

SCB gjorde en intervjuundersökning 1984. 22 % av hushållen uppgav då att de hade drabbats av stöld eller skadegörelse. 12 % av befolkningen uppgav att den hade slutat gå ut på kvällen av rädsla för att bli ofredade. Bara en tredjedel av dem som hade drabbats av grovt våld och bara hälften av dem som hade råkat ut för stöld eller skadegörelse gjorde polisanmälan.

Antalet offer som drabbas av brott – det är viktigt att ha detta klart för sig – är alltså i själva verket betydligt större än vad officiell statistik visar. BRÅ:s rapport Brottsoffer 1988:1 visar bl.a. följande:

17 % av de personer som utsattes för grovt våld uppgav att de fick en allvarlig kroppsskada.

16 % av de personer som utsattes för icke grovt våld uppgav även att de fått allvarlig kroppsskada.

10 % av dem som utsattes för grovt våld förklarade att brottet hade vållat invaliditet eller allvarligt men.

Offer för brott drabbas även mycket ofta av ekonomiska förluster, värst utsatta är de som råkat ut för inbrott i bostaden. Många uppgav också att den ekonomiska förlusten hade inneburit en svårt påfrestning på grund av att de hade utsatts för våld och förlorat längre eller kortare tids arbetsinkomst. Nästan alla drabbades dessutom av psykiska besvär. Bakom de statistiska uppgifterna om anmälda brott döljer sig alltså mycket mänskligt lidande.

Det här, herr talman, är bakgrunden till våra moderata reservationer vad gäller anslag till brottskadenämnden. Vi moderater har även tidigare understrekit brottsofferjourernas värdefulla arbete, vilket även utskottet har gjort. Det är bra att jourerna får statligt bidrag till sin verksamhet även detta budgetår, men det är långt ifrån bra att man inte är beredd att garantera bidrag för kontinuerlig verksamhet. Detta kunde ske genom särskilt anslag för

ändamålet. Det skulle möjliggöra för brottsofferjourerna att planera verksamheten på sikt.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

I vårt land har det nu under flera decennier funnits en klar tendens att ägna mer uppmärksamhet åt brottslingen än åt brottsoffret. Vi moderater har inte delat denna uppfattning. Vi har under en lång följd av år förespråkat en kriminalpolitik som syftar till att förhindra att så många brott begås. Målet för oss moderater är att minska antalet brottsoffer. Det är därför som vi kritiserat, och fortfarande kritiserar, socialdemokraternas kriminalpolitik så hårt. Vi anser att man måste stärka brottsoffrens ställning, vilket vi har utvecklat i kommittémotionerna Ju821 och 826. Kvinnojourerna har visat snabb expansionstakt, och vi tror att antalet brottsofferjourer kommer att öka kraftigt i framtiden. Det är därför viktigt att stödja denna form av frivilligt arbete, men stödet måste som sagt ges stadga och kontinuitet.

Jag yrkar bifall till reservation 4.

Vad gäller reservation 10 angående information till brottsoffer anser vi, liksom folkpartiet, att man måste förbättra informationen. Polisen saknar t.ex. en informationsbroschyr, därför att man inte haft medel för att ta fram en sådan. Mycket tyder på att reglerna om information från berörda myndigheter till målsägare inte alltid tillämpas tillfredsställande. Det är därför viktigt att yrka bifall till reservation 10.

Vi anser vidare att man bör kunna förskottera brottskadestånd vid såväl personskada som sakskada. Vi tycker inte att det är rimligt att brottsoffer själv måste vidta åtgärder för att få ut ersättning av staten när rätt till brottskadeersättning för personskada föreligger eller när rätt till skadestånd för sakskada eller förmögenhetsskada har fastställts i dom. Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationerna 12 och 13.

Jag yrkar även bifall till reservation 17 som gäller tillsättande av en brottsofferutredning vad gäller brottsoffers psykiska reaktioner för att man så snabbt som möjligt skall kunna få fram grund för program för stöd till brottsoffer.

Slutligen, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 18 som gäller kravet om en utredning om den totala kostnaden för brott mot enskilda. Någon utredning om vad de "vanliga" brotten kostar landet finns inte. Ett antal utredningar om vad s.k. ekonomisk brottslighet kostar har dock genomförts. Moderaterna har i riksdagen vid flera tillfällen föreslagit att en utredning skall ske beträffande kostnader för de "vanliga" brotten. Tyvärr har övriga partier motsatt sig förslaget. Det skulle alltså vara fråga om att uppskatta kostnader för bl.a. offret, eventuell sjukhusvård, socialtjänstens insatser, polisutredning, rättsväsende och kriminalvård. En sådan utredning skulle vara av stor betydelse vad gäller både insatser för att förhindra brott och ytterligare insatser för brottsoffren. Jag yrkar alltså bifall till reservation 18.

Anf. 25 LARS SUNDIN (fp):

Herr talman! I mångt och mycket kan jag instämma i vad Birgit Henriksen har sagt. Årligen anmäls över 1 miljon brott i Sverige till polisen. De flesta av dessa brott är riktade mot enskilda människors egendom, liv och hälsa. Antalet till polisen anmälda brott visar att många människor drabbas

varje år, och ändå berättar den officiella statistiken bara en del av sanningen. Många brott anmäls aldrig till polisen. När det gäller misshandel, sexuella övergrepp och andra brott mot person där offer och gärningman står i nära relation till varandra är det förhållandevis vanligt att brott inte anmäls.

Många människor upplever risken att utsättas för brott som mer allvarlig och mer obehaglig än risken att utsättas för andra typer av skador. Inte minst av den anledningen intar brottsoffren en särställning. I likhet med andra typer av omskakande negativa händelser kan brott förorsaka, förutom fysiska och ekonomiska skador, psykiska skador.

Brottsoffrens ställning i olika skeden av straffprocessen har på senare tid fått en ökad och berättigad uppmärksamhet såväl internationellt som i Sverige. Utvecklingen kan ses som en reaktion mot tidigare förhållanden, där diskussionen så gott som uteslutande rört sig om gärningsmannens situation, medan den som utsatts för brott nästan alltid lämnats därefter.

Det är samhällsorganen i Sverige som skall skydda medborgarna. Genom lagstiftning finns begränsningar – och skall finnas begränsningar – i medborgarnas rätt att själva vidta mer dramatiska brottsförebyggande åtgärder. Den enskildes rätt att utöva våld är begränsad – och skall vara begränsad – liksom rätten att bilda organisationer för brottskydd, t.ex. medborgargarden, samt att beväpna sig med skjutvapen. Med detta som bakgrund kan hävdas att av detta följer, eftersom samhället tagit på sig ansvaret att skydda medborgarna mot brott, att samhället också har ansvaret när medborgarna trots allt lider skada till följd av brottslighet.

Den fråga som ställts på senare tid är om samhället verkligen lever upp till detta ansvar. Frågan måste tyvärr besvaras med nej. Det finns dessutom röster i debatten som pekar på att brottsoffren hittills har uppmärksamats mindre i Sverige än i andra länder.

Herr talman! Det är mot denna bakgrund som folkpartisterna i utskottet till betänkandet har fogat fem reservationer, som jag ber att få yrka bifall till. Det är reservation 1 om stöd till brottsofferjourer, reservation 8 om trygghetslarm, reservation 10 om information till brottsoffer, reservation 13 om brottskadestånd och till sist reservation 17 om en bred brottsofferutredning för att vi skall få ett samlat grepp om dessa problem.

Anf. 26 GUNILLA ANDRÉ (c):

Herr talman! Under en följd av år har vi i centerpartiet här i riksdagen lagt fram förslag om insatser för hjälp och stöd till brottsoffer. Det har gällt brottsoffer i allmänhet och våldsoffer i synnerhet. Jag anser att samhället har ett obestridligt ansvar när det gäller att bistå människor som har blivit utsatta för kriminella gärningar.

I detta betänkande behandlas bl.a. tre centerförslag – vi anser nämligen att det ekonomiska stödet till verksamheten vid brottsofferjourer bör öka med ytterligare 500 000 kr., att staten bör förskotta utdömt skadestånd även vid sakskada och att trygghetslarm i vissa fall skall bekostas av staten.

Då vi inte lyckats få majoritet i utskottet för våra förslag har vi fört fram våra krav i reservationerna 2, 8 och 13, vilka jag härmed yrkar bifall till.

Framväxten av brottsofferjourer och kvinnojourer är egentligen ett bevis på att samhället genom befintliga organ inte klarar av att ge det stöd och den

hjälp som brottsoffer rimligen har rätt att begära. Därför har olika typer av jourer skapats. Många människor, mestadels kvinnor, gör stora humanitära insatser för att mildra brottsoffrens lidande. Man ställer upp frivilligt och utan ekonomisk gottgörelse.

Det finns ett femtontal brottsofferjourer runt om i landet. I Stockholm, där de flesta brottsoffren bor, går utbyggnaden av jourerna långsamt. Enligt centerpartiets uppfattning bör målet vara att det skall finnas minst en brottsofferjour i varje polisdistrikt. Alla jourer som växer fram måste få det ekonomiska stöd som de behöver. Vi anser därför att ytterligare 500 000 kr. bör tillföras denna verksamhet.

Vid sakskada och ren förmögenhetsskada gäller begränsningar i fråga om rätten att få ersättning. Det innebär i praktiken att staten inte förskotterar utdömt skadestånd. Vi i centerpartiet anser att den möjligheten bör finnas. Vi föreslår därför att frågan utreds närmare.

Det finns ett omfattande våld som inte väcker rubriker. Detta våld försiggår inom hemmets fyra väggar. Kvinnor måste ha rätt att leva sitt liv utan fruktan för våld och övergrepp. Dess värre gäller inte den rätten i dag för många kvinnor.

Samhällets insatser skall enligt centerpartiets mening inriktas på att ge kvinnor skydd och hjälp. Ett krav som vi härvidlag för fram för att förbättra utsatta kvinnors situation är att det skall finnas möjlighet till installation av trygghetslarm. Vi anser att det allmänna bör bekosta denna säkerhetsåtgärd för de kvinnor som utsätts för våld eller hot om våld.

I ett särskilt yttrande i detta utskottsbetänkande understryker utskottets centerledamöter vikten av socialtjänstens och sjukvårdens ansvar när det gäller brottsoffer. Att de här organen fungerar väl och samverkar på ett smidigt sätt med andra organ är en nödvändighet för att brottsoffer skall få adekvat hjälp.

Slutligen vill jag framhålla att vi i centerpartiet också har fört fram en rad andra förslag till stöd för brottsoffer. Men dessa förslag behandlas i annat sammanhang.

Anf. 27 BERITH ERIKSSON (vpk):

Herr talman! Människor har ett grundläggande behov av att få känna trygghet till person och egendom.

BRÅ hade förra fredagen en heldagskonferens här i Stockholm under temat Rädslan för brott. Det var en mycket bra konferens, som alla vi i justitieutskottet var inbjudna till.

Ett av de forskningsprojekt som redovisades handlade om människors rädsla för brott. Jämfört med de andra nordiska länderna har det visat sig att svenskarna är räddast. Trots att brottsligheten i exempelvis Finland är nästan dubbelt så stor som i Sverige är svenskarna dubbelt så rädda. Detta kan naturligtvis ha olika orsaker. Massmedia gör t.ex. inte en korrekt rapportering av brottslighetens art och omfattning.

Men en annan orsak är säkert att människor som utsätts för brott är rädda för att inte få hjälp. Men i ett rättssamhälle har människor som utsätts för brott både anledning och rätt att vänta sig adekvat hjälp och stöd.

Det är väl först i 1988 års proposition som en verklig satsning för att för-

bättra brottsoffrens ställning har gjorts. Arbetet för att förbättra brottsoffrens ställning går vidare, säger justitieministern i 1990 års budgetproposition, och det är bra. Men det finns fortfarande mycket att göra. Att t.ex. brottsofferjourerna är välbehövliga och gör ett mycket bra arbete är alla överens om. Alla är dock inte överens när det gäller att bidra med de medel som brottsofferjourerna behöver. I budgetpropositionen och även i detta betänkande pekar man på behovet av ytterligare utredningar av verksamheten. Men vi anser inte att det behövs ytterligare utredningar. Vidare tycker socialdemokraterna att jourerna på egen hand skall söka samarbetspartner och finansierare för sin verksamhet.

Jag har varit i kontakt med endast en brottsofferjour, i Gävle. Men jag har förstått att situationen är likadan på andra jourer. Det handlar nämligen om en osäker finansiering. Det gör att tid går förlorad till att söka bidrag från olika håll – tid som behövs för att ge de människor hjälp som söker sig till jouren. När jag träffade personalen på brottsofferjouren i Gävle var man i full färd med att gå igenom olika fonder för att försöka lista ut om man den vägen kunde få fram pengar.

Vidare innebär den osäkra finansieringen att man inte kan planera verksamheten på ett tillfredsställande sätt. Man kan inte göra upp en budget för en längre tid.

Brottsofferjourerna måste således garanteras ekonomiskt stöd för sin verksamhet. Det får inte vara som nu, att man får engångsbidrag.

Vpk och miljöpartiet föreslår i en reservation att en brottsofferombudsman tillsätts. Det kravet kommer även från kriscentrat för brottsoffer. I betänkandet räknar man upp olika instanser som har ett ansvar för att hjälpa brottsoffer – dvs. polis, åklagare och domstol. Men sanningen är den att det inte finns någon som är administrativt ansvarig för brottsofferrelaterade frågor i stort – som det finns exempelvis i Frankrike. Det har visat sig i en del aktuella fall, som har granskats av JO och JK och lämnats utan åtgärd, att en ansvarig därutöver skulle behövas.

Denne ombudsman skulle förutom att granska enskilda ärenden även ha som uppgift att tillskapa nya brottsofferjourer. Det finns i dag 118 polisdistrikt i landet men endast högst 10 jourer, så det är långt till en full utbyggnad. Ombudsmannen skulle även ha ansvaret för att utarbeta riktlinjer för verksamheten, ansvara för rekrytering och utbildning av personalen samt tillse att personer som kommer i kontakt med brottsoffer, såsom åklagare, poliser, domare, vittnespsykologer, sjukvårdspersonal osv., har den utbildning som behövs för att de på bästa sätt skall kunna hjälpa brottsoffer.

Arbetet med att förbättra för utsatta kvinnor som hotas av män som fått besöksförbud måste fortsätta. Möjligheten för dessa kvinnor att få överfallslarm när det behövs är nödvändig. Detta skulle ha blivit verklighet om moderaterna hade gått med på den reservationen.

Jag yrkar därmed bifall till reservationerna 1, 5 och 8 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 28 INGER SCHÖRLING (mp):

Herr talman! Jag skall börja med att säga att miljöpartiet i utskottet av ett förbiseende inte har anslutit sig till reservation nr 1 om stöd till brottsofferjourer, vilket jag härmed gör.

På många platser i landet är just polisen en mycket viktig länk och ett stöd för de brottsoffer- och kvinnojourer som har bildats. Det är viktigt att polisen inte bara ger aktivt stöd vid bildandet av brottsoffer- och kvinnojourer utan också försöker hitta nya krafter som kan ta på sig detta betydelsefulla arbete. Det är också viktigt att ett heltäckande nät av jourer kommer till stånd i hela landet. Detta har vi tagit upp i reservation nr 3, som jag nu yrkar bifall till.

Utredning och forskning ger ganska entydiga besked om att brottsoffer oftast mår psykiskt mycket dåligt och behöver kvalificerad hjälp för att få sin rätt tillgodosedd. Ett steg i den riktningen vore inrättandet av en brottsofferombudsman, som kan påtala nuvarande brister och bevaka att de åtgärdas samt att brottsoffrens ställning stärks. Vi ansluter oss härmed till vpk i reservation nr 5.

De sociala och sjukvårdande myndigheterna bör samverka i bildandet av speciella kris- och vårdcentra för stöd åt brottsoffer och även åt andra utsatta grupper. Det är också viktigt att samhället inte släpper taget om brottsoffren efter den första akuta krisens bearbetning, eftersom många svåra situationer dyker upp först senare. De sociala myndigheterna bör därför få i uppdrag att följa upp brottsoffren i ungefär ett år och därefter med allt längre intervaller. Regeringen bör ta initiativ i den frågan. Jag yrkar därmed bifall till reservation nr 7.

Brottsoffer som har utsatts för våldsbrott och där domstolen har utfärdat besöksförbud för gärningsmannen skall kunna erhålla trygghetslarm, och det skall inte behöva ta så lång tid att vänta på detta som det gör i dag. Dessa människor måste alltså få möjligheter att leva ett normalt och någorlunda tryggt liv. Det är verkligen beklagligt att inte alla kan ställa sig bakom detta krav på trygghetslarm.

Regeringen har inlett ett arbete för att se över de gällande reglerna för målsägandebiträde så att de skall få en generösare tillämpning. Det är viktigt att det arbetet går så fort som möjligt och att riksdagen kan få ett förslag på sitt bord under detta år.

När det gäller brottsoffrens ekonomiska villkor är det viktigt att ett nytt synsätt blir gällande. De skadestånd och de livräntor som utdöms måste vara så utformade att de verkligen kompenserar bortfallet av ett normalt liv och gör det möjligt för brottsoffret att själv kunna köpa sig den vård och den hjälp som han behöver och att själv välja, i stället för att, som i dag, vara i händerna på den offentliga apparat som styr över offrens huvud.

Miljöpartiet anser även att förskottering av brottskadestånd såväl vid person- som vid sakskada är viktigt för offret. Möjligheten finns redan vid personskadestånd, men kunskapen om det är dålig. Automatik borde kunna byggas in i systemet, så att brottsoffren slipper ansöka om utbetalningar. Vid sakskada finns däremot begränsningar i reglerna och därmed också i förskotteringen. Detta är inte tillfredsställande och bör därför utredas.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till miljöpartiets egna reservationer och också till de reservationer som vi har avgivit med andra partier. Det är reservation 1 om stöd till brottsofferjourer, reservation 5 om en brottsofferombudsman, reservation 8 om trygghetslarm, reservation 12 om förskot-

tering av brottsskadestånd vid personskada och reservation 13 om förskotte-
ring av brottsskadestånd vid sakskada.

Anf. 29 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Herr talman! Under 80-talet har brottsoffrens ställning radikalt förbättrats. Besöksförbud har införts. Brottsofferjourer har inrättats. Åklagare, polis och domstolar har getts en aktiv roll för att stödja och stötta brottsoffren såväl socialt som när det gäller att tillvarata de ekonomiska intressena. Kvinnojourerna har fått statligt ekonomiskt stöd.

Över huvud taget har medvetenheten om brottsoffrens situation förbättrats under de senare årens debatt och reformarbete. På sikt kommer denna medvetenhet att leda till positiva attitydförändringar i alla berörda instanser.

Vid landets brottsofferjourer bedrivs ett bra och värdefullt arbete för att underlätta en många gånger svår situation för dem som blivit offer för brott. Nyligen har, som redan tidigare har påpekats, regeringen beslutat om ett engångsbidrag till Brottsofferjourernas riksförbund, avsett för utvecklingsarbete, nya jourer och utbildning.

Brottsofferjourerna tas upp i BRÅ-rapporten Brottsoffer, och den har överlämnats till våldskommissionen, som skall utvärdera jourernas verksamhet och föreslå ytterligare åtgärder för brottsoffren. Kommissionens arbete skall avslutas i år.

Det är utomordentligt viktigt att brottsofferjourerna har den lokala polisens stöd, och därför har rikspolisstyrelsen utarbetat en handledning vars syfte är att främja tillkomsten av brottsofferjourer i nära samarbete med polisen. Civilministern framhåller i årets budgetproposition värdet av ökad omsorg om brottsoffer och möjligheterna för polismyndigheterna att stödja brottsofferjourer.

Dessa åtgärder och uttalanden har självfallet utskottets fulla stöd.

Moderatförslaget om inrättande av en brottsoffernämnd för att fördela bidrag till brottsofferjourer innebär en överflödigt byråkratisering, och det står väl knappast i samklang med moderaternas allmänna slaktarinstinkt när det gäller offentlig verksamhet.

Vpk föreslår att en brottsofferombudsman skall inrättas. Här vill jag betona faran med att skapa nya funktioner på ett område där redan många aktörer är verksamma. Förutom brottsofferjourerna skall såväl polis som åklagare och domstol samt ytterst JO vara brottsoffren behjälpliga. Därför måste självfallet våldskommissionens arbete avvaktas innan en sådan åtgärd diskuteras.

Centern och miljöpartiet tar upp kommuners och landstings ansvar för brottsoffren. Miljöpartiet går t.o.m. så långt i sin motion att de vill tvinga på brottsoffren hjälp och stöd från socialtjänsten. På orter där det inte finns tillgång till brottsofferjourer har självfallet kommuner och landsting ett utomordentligt stort ansvar.

Med anledning av kraven på skydd för särskilt utsatta kvinnor redogörs det ingående i betänkandet för det utredningsarbete som pågår. Våldskommissionen skall utreda bl.a. vad som kan göras för att motverka det våld som sker inom hemmets väggar och som främst drabbar kvinnor och barn.

Regeringen tillsatte förra året en arbetsgrupp för frågor om våld mot kvin-

nor. Arbetsgruppen skall samarbeta med våldskommissionen. I direktiven framhålls bl.a. att kvinnors rätt till samhällets stöd måste stärkas. Socialtjänstens och sjukvårdens insatser måste förbättras, polisens roll när det gäller det akuta skyddet av utsatta kvinnor likaså.

Frågan om skyddade bostäder tas också upp. Det är faktiskt att gå litet längre än till trygghetslarm. Även behovet av forskning, upplysning och attitydförändrande arbete framhålls. Självfallet skall resultaten av detta arbete inväntas innan vi här i riksdagen beslutar om ytterligare åtgärder.

Riksdagen har nyligen givit regeringen i uppdrag att förbättra rätten till målsägandebiträde. Frågan bereds nu i regeringskansliet, och någon ytterligare åtgärd behövs knappast.

Även frågan om information till brottsoffer har nyligen behandlats av riksdagen. Det är inte aktuellt att frånga de slutsatser som då drogs.

Jag skulle vilja påstå att det i dag är väl sörjt för brottsoffrens möjlighet till ekonomisk ersättning. Rätten till skadestånd regleras i skadeståndslagen och i brottsskadelagen. Dessutom ger hemförsäkringen och andra försäkringar möjligheter till ekonomisk ersättning. Rättspraxis har också inneburit höjda örsättningar från brottsskadenämnden. Sedan 1989 arbetar också en utredning med frågan om ideellt skadestånd vid integritetskränkande brott. Utskottets och riksdagens slutsatser för drygt fyra månader sedan står sig fortfarande gott.

Mot bakgrund av det utredningsarbete som pågår avvisar utskottet nu förslagen om ytterligare utredningar på brottsofferområdet.

Fru talman! Jag vill till sist konstatera att oerhört mycket har förbättrats för brottsoffren under senare år. Ytterligare förbättringar kommer att genomföras när alla de utredningar som nu arbetar har lagt fram sina förslag. Inom justitieutskottets beredningsområde är det viktigt att vi har bra beslutsunderlag. Det finns på det här området inte utrymme för hugskott.

Därmed vill jag yrka avslag på samtliga reservationer och bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

Anf. 30 LARS SUNDIN (fp):

Fru talman! Det finns skäl att slå fast att den viktigaste utgångspunkten för att förbättra brottsoffrens situation naturligtvis är att förhindra att brott begås eller att åtminstone minska risken för det, och det är samhällets uppgift.

När det gäller stödet till brottsofferjourerna, som Bengt-Ola Rytting talade väl om, tycker vi att socialdemokraternas mål är för lågt satt när de är nöjda med att brottsofferjourernas verksamhet är räddad även för nästa budgetår. Det målet är alldeles för lågt satt. De måste få planera verksamheten på sikt. Det är det reservation 1 och, efter vad jag kan förstå, även reservation 2 från centerpartiet går ut på.

Tycker verkligen socialdemokraterna att en så viktig uppgift som brottsofferjourernas i så pass hög grad som är fallet skall ligga i händerna på och vara beroende av frivilliga insatser? Det kan väl inte vara riktigt, även om dessa

frivilliga insatser är nödvändiga och bra. Men att man skall behöva lita på dem för att kunna hålla i gång en så viktig uppgift är i varje fall inte vår mening.

Den stora brottsofferutredning som vi har krävt har vi ställt krav om tidigare. Om det inte varit Bengt-Ola Rytter, så har andra företrädare för socialdemokraterna sagt att den kommer. Detta övervägs i regeringskansliet. Vi får avvakta. Det sade ni redan förra året när vi ville ha denna brottsofferutredning: det behövs inte, den kommer, man överväger i regeringskansliet. När kommer den, Bengt-Ola Rytter, om ni nu avvisar vårt krav igen? Ni måste ha fastställt en tidpunkt, när ni kan ta det så lugnt, eller är det bara en stor förlitan på att regeringen vet bäst, kan bäst och att den kommer, den kommer? Men hur länge skall vi behöva vänta på utredningen?

Brottsoffrens ekonomiska förluster täcks vanligtvis av en försäkring. Men många brottsoffer får aldrig full kompensation för sina skador. Det beror bl.a. på försäkringsvillkoren och på den självrisk som är förknippad med nästan alla försäkringar. Dessutom har det visat sig att många brottsoffer saknar försäkring eller att de i vart fall saknar försäkring för just den skada som de har utsatts för.

Anf. 31 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Fru talman! Jag tycker att Bengt-Ola Rytter gjorde det litet lätt för sig när han sade att läget har förbättrats radikalt under 80-talet, då kvinnojourer och brottsofferjourer har kommit till. Men allt detta har startats på frivillig väg. Det vi i dag begär är att man just till de olika jourerna, som vi är överens om utgör ett fantastiskt bra arbete, även skall kunna ge kontinuerliga bidrag, så att de kan planera sin verksamhet. Vi hörde nyligen Berith Eriksson berätta att man i hennes jour hade klagat på att den mesta tiden gick åt till att försöka titta ihop pengar för att klara verksamheten.

Vi är alltså överens om att det är en bra verksamhet. Då anser vi också att den bör vara föremål för statens anslagsgivning över längre tid, så att man kan planera sitt arbete, upprätta en budget och syssla med det man har bildat sina jourer för, nämligen att hjälpa brottsoffer. Det är också därför, Bengt-Ola Rytter, som jag ytterligare vill poängtera att vi moderater har föreslagit en brottsoffernämnd. Om man inrättar den budgetåret 1991/92, skulle den kunna fördela anslag och verka kontinuerligt. Man skulle ha tryggheten av att veta att där det finns en verksamhet som behövs får man också sin del av givna anslag.

Även Bengt-Ola Rytter vet väl att det klagas på att informationen inte alltid fungerar riktigt. Därför tycker vi att det är oerhört viktigt att se över även de delarna. Nog är det väl skräp att polisväsendet inte skall kunna ha medel att trycka upp en broschyr där upplysningar till brottsoffer finns lättillgängliga.

Jag vill också kort kommentera förskotteringen av brottsskadestånden. Jag kan instämma i det Lars Sundin säger. När man vet att skadestånd skall utges är det rimligt att staten förskotterar detta.

Anf. 32 GUNILLA ANDRÉ (c):

Fru talman! Bengt-Ola Rytter inledde sitt anförande med att säga att situationen har förbättrats för brottsoffer under 1980-talet. Jag kan hålla med

om det. Men, Bengt-Ola Rytter, det är inte tack vare socialdemokraterna utan det är trots socialdemokraterna. Sanningen är ju den att det är oppositionen som genom ihärdiga påtryckningar har fått till stånd denna förbättring.

Bengt-Ola Rytter avslutade sitt anförande litet insinuant med att säga att de förslag som vi skall fatta beslut om skall vara väl genomarbetade och inte bara hugskott. Påstår Bengt-Ola Rytter att de förslag som vi från centerpartiets sida har lagt fram i den här frågan skulle vara hugskott? Jag hävdar med bestämdhet motsatsen. Vi har under en lång rad av år arbetat fram realistiska förslag och lagt fram dem här i riksdagen, och så småningom har ju också regeringen kommit underfund om att det var bra förslag.

Det är väl riktigt att ha sådana arbetsgrupper som Bengt-Ola Rytter hänvisar till, men vi måste också se till att det kommer ut någonting ur de här arbetsgrupperna. Det får inte dröja hur länge som helst. Man kan ju inte ta arbetsgrupperna till intäkt för att inte vilja göra någonting.

Så detta med pengarna till brottsofferjourerna. Vi har från centerpartiets sida krävt ett anslag på ytterligare 500 000 kr., för det är ju ganska mycket som de första 500 000, som regeringen föreslår, skall räcka till, bl.a. till utvecklingsarbete i fråga om brottsofferjourerna, till att starta nya jourer och till utbildning av stödpersoner. Vi menar att om man skall ha möjlighet att utträta det som man hoppas kunna göra behövs det mer pengar.

Slutligen, fru talman, vill jag säga att om reservation 2, som jag tidigare yrkat bifall till, inte vinner kammarens bifall, kommer centerpartiet att rösta på reservation 1.

Anf. 33 BERITH ERIKSSON (vpk):

Fru talman! Bengt-Ola Rytter uttryckte sig så här, när han yrkade avslag på reservationen om en brottsofferombudsman: Det finns så många aktörer på arenan redan. Ja, just därför! Det finns ett ordspråk som lyder: Ju fler kockar desto sämre soppa. Just av den anledningen att det finns så många aktörer på den här arenan anser vi att det behövs någon som kan ha ansvar för helheten.

Till Kriscentrum, som jag nämnde i mitt inledningsanförande, kommer bl.a. människor som har varit utsatta för brott men som inte har fått upprättelse för skadan som åsamkats dem i rättssystemet och som är i ett trauma som de behöver hjälp att komma ur. För att undvika att människor far illa i rättssystemet efter det att de varit utsatta för brott förordar vi en brottsofferombudsman.

Trygghetslarm har utsatta kvinnor fått vänta på alltför länge redan. Efter- som möjligheten finns, rent tekniskt, borde det nu vara dags att gå till handling, och riksdagen kan i dag uppdra åt regeringen att komma med ett konkret förslag till genomförande. Jag vädjar än en gång till moderaterna att ställa sig bakom reservation 8.

Anf. 34 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Fru talman! Jag vill än en gång konstatera att brottsofferjourerna har fått ett bra statligt stöd i inledningsfasen. Däremot är jag långt ifrån säker på att det skall vara centrala pengar som skall läggas i de här jourerna framgent.

Gunilla André sade att det går trögt att starta brottsofferjourer i Stockholm, men jag vet att i år har man påbörjat arbetet med att starta sex jourer i Stockholm. och det gör man med pengar från försäkringsbolaget Folksam och Stockholms stad. Det är också en indikation på att det finns de utanför den här kammaren som är beredda att satsa och också satsa rejält på brottsofferjourer.

När det gäller informationen till brottsoffren vill jag nämna att domstolsverket har en broschyr som är utformad för själva rättegångsförfarandet. Vidare ger ett försäkringsbolag ut en ganska omfattande broschyr som just tar sikte på brottsoffren och som kommer att distribueras till poliser, till brottsofferjourer och till åklagare.

Att miljöpartiet nu svängde på klacken i sista stund innebär att vi troligen kommer att få ett beslut i kammaren i dag som gör att regeringen blir mera bunden till den fortsatta finansieringen av brottsofferjourer, och det beklagar jag. Eftersom det pågår ett ganska omfattande utredningsarbete vars resultat ligger nära i tiden, tycker jag att vi borde ha fått chansen att ta vara på de kunskaper som utredningsarbetet utan tvivel kommer att tillföra oss.

Lars Sundin tycker att vi har för lågt satta mål, att vi inte kan lita på frivilliga krafter. Jag tycker att exemplet med Stockholms stad och etablering av jourer där visar att vi kan räkna med frivilliga krafter på ett sätt som vi kanske inte tidigare har haft underlag för.

Gunilla André tycker att brottsofferstödjande verksamhet har kommit till stånd trots socialdemokraterna. Det kan man ha olika uppfattning om, men ett parti i regeringsställning har också ansvar för budgeten på annat sätt än oppositionspartierna och måste vara försiktigare med anslagsgivningen. Var säker på att de åtgärder regeringen föreslår leder rätt! Och det har faktiskt förekommit lagstiftningsärenden där regeringen har blivit överkörd och som nu vållar problem inom rättsväsendet.

Berith Eriksson säger att svenskarna är räddast för att utsättas för brott. Tyvärr tror jag att det är sant. Jag tog del av en undersökning som en tidningskoncern hade gjort bland sina kriminalreportrar. Den visar att deras kunskaper på deras eget bevakningsområde var utomordentligt dåliga. Det är de människorna som skall ge allmänheten en bild av hur verkligheten ser ut utanför den egna stugknuten. Det är naturligtvis oerhört allvarligt, och det bådär inte gott för framtiden. Kriminalreportrar har en viktig funktion, och de skall inte agera på ett sådant sätt att de skrämmar upp folk.

När det gäller en ombudsman för brottsoffer kan det tänkas att Berith Eriksson har rätt. Det har vi inte mycket underlag för att ta ställning till just nu. Det ligger en del i hennes tankar. Men är det den bästa lösningen? Vi har möjlighet att ta ställning till denna fråga senare, när vi har fått ta del av våldskommissionens resultat. Det skall vi avvakta.

Inger Schörling sade att brottsoffren verkligen måste kompenseras ekonomiskt och att det inte är bra att en statlig apparat sköter detta långt över brottsoffrens huvuden. Men det är ju samma apparat som skall verkställa de förslag som Inger Schörling och miljöpartiet har framlagt här i riksdagen. Det finns en motsättning i hennes argumentering.

När det gäller de ekonomiska skadestånden tycker jag faktiskt – det gör även utskottsmajoriteten – att alla rimliga krav är tillgodosedda. Vi får nog

akta oss väldigt noga så att vi inte hamnar i en amerikanisering av skadeståndsrätten i detta land.

Prot. 1989/90:109
25 april 1990

Anf. 35 LARS SUNDIN (fp):

Fru talman! Bengt-Ola Ryttrar var även i sitt andra inlägg nöjd med stödet till brottsofferjourerna, därför att de är garanterade en verksamhet ett år framåt med de statliga medel som nu ges. Det kallar jag fortfarande att sätta målet lågt. Det viktiga arbete som dessa jourer gör måste garanteras pengar så att de kan verka på längre sikt. Nu kanske det blir så ändå efter miljöpartiets röstdeklaration.

Till sist: Kan Bengt-Ola Ryttrar i sitt sista inlägg förklara hur länge vi skall behöva vänta på regeringens ställningstagande rörande BRÅ:s rapport Brottsoffer? Det är ju med detta argument som ni i år liksom förra året avvisar våra krav på det samlade grepp som en brottsofferutredning skulle kunna ge.

Anf. 36 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Fru talman! Även jag vill kort replikera Bengt-Ola Ryttrar. Han sade att det finns pengar utanför kammaren och att försäkringsbolagen ställer upp. Javisst, men vi vet också hur svårt det är med kontinuiteten och hur lång tid man får sätta till för att tiggas ihop de pengarna. Det som vi nu verkar kunna samla oss kring är ett grundbidrag, som skall ge den löpande verksamheten lugn och ro så att man verkligen kan ägna sig mer åt den stödjande och hjälpande verksamhet som man faktiskt har avsett att bedriva.

När det gäller saker som man för närvarande inte vill genomföra hänvisar Bengt-Ola Ryttrar liksom många andra socialdemokrater till att det skall utredas eller är under utredning. Men när vi moderater beträffande mom. 22 begär en utredning om de totala kostnaderna för brott mot enskilda, kommenterar inte Bengt-Ola Ryttrar detta över huvud taget. Det borde emellertid ligga i samhällets intresse att skyndsamt företa den utredningen.

Anf. 37 GUNILLA ANDRÉ (c):

Fru talman! Bengt-Ola Ryttrar framhöll att det inte var säkert att centrala pengar skulle gå till brottsofferjourerna. Vi känner igen socialdemokraternas inriktning, nämligen att försöka att decentralisera betalningsansvar. Då kommer ju regeringen ifrån detta ansvar. Men, Bengt-Ola Ryttrar, hur stämmer detta med den proposition som skall framläggas i dag om ett skattestopp för kommunerna? Hur skall i så fall kommunerna kunna klara detta om inte staten kan klara det?

Det var ganska intressant att höra att vi får förlita oss på sponsring för att få till stånd brottsofferjourer. Jag känner inte igen socialdemokratin, Bengt-Ola Ryttrar.

Liksom Lars Sundin vill jag att Bengt-Ola Ryttrar svarar på frågan: När kommer förslagen från våldskommissionen och arbetsgruppen för frågor om våld mot kvinnor? Finns det någon tidsplan som Bengt-Ola Ryttrar kan ange?

Anf. 38 BENGTOLA RYTTAR (s):

Fru talman! När det gäller våldskommissionen har övriga ledamöter i debatten tillgång till samma underlag som jag har. Där sägs att kommissionens

*Anslag till
brottskadeståndsnämnden*

arbete skall vara klart i år. Sedan kommer det naturligtvis att ta en viss tid att bereda resultatet. Det dröjer alltså långt in i framtiden, innan vi har ett bra underlag för att kunna gå vidare i dessa frågor. Det tror jag också är viktigt.

Birgit Henriksson sade att det är angeläget med lokal förankring. Jag vänder mig också till Gunilla André. Civilministern påpekar i sitt avsnitt i budgetpropositionen att de lokala polisstyrelserna har möjlighet att gå in här. Då befinner man sig i den mycket goda situationen att man har centrala pengar och lokala beslut. Det måste väl egentligen vara en smaksituation.

Birgit Henriksson talade om en brottskostnadsutredning. Brotten medför naturligtvis fruktansvärda kostnader för samhället. Vi vet även att varje krona i kostnader som förorsakas samhället på grund av brott är en krona för mycket. Men vi blir inte så mycket visare genom att dra i gång en, som jag bedömer det, så väldigt omfattande utredning som det här måste bli fråga om för att få ett riktigt resultat. Låt oss även i detta sammanhang avvakta våldskommissionens synpunkter. Den kanske finner att en utredning behövs. Grundtipsen är ändå att varje krona i kostnader förorsakade av brott är en krona för mycket.

Anf. 39 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Fru talman! En mycket kort replik till Bengt-Ola Rytting. Om allmänheten fick reda på de verkliga kostnaderna, skulle man på ett helt annat sätt prioritera en preventiv satsning. Det finns dolda kostnader, som jag tror att vi inte har en aning om. För att få till stånd en rättvisande bild och en diskussion är en sådan utredning nödvändig och brådskande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

8 § Föredrogs

arbetsmarknadsutskottets betänkande

1989/90:AU18 Anslag till utvecklingsfrågor och statlig personalpolitik
(prop. 1989/90:100 delvis).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 11 §.)

9 § Naturre-surslagen

Föredrogs

bostadsutskottets betänkande

1989/90:BoU17 Naturre-surslagen.

Anf. 40 BERTIL DANIELSSON (m):

Fru talman! I bostadsutskottets betänkande nr 17 behandlas ett flertal frågor: ökat skydd för vissa älvsträckor, ändringar i naturre-surslagen osv. Vi

moderater biträder flertalet av majoritetens ställningstaganden. Men det finns en fråga, där vi har en annan uppfattning än majoriteten, nämligen när det gäller naturresurslagens tillämpning beträffande fritidshusbebyggelse i områden som redan i viss mån är exploaterade.

Jag vill erinra om att det i propositionen om naturresurslagen finns uttalanden, som anger att det kan vara lämpligt att göra vissa förtätningar och kompletteringar av fritidshusbebyggelsen i områden där sådan bebyggelse redan finns. I verkligheten har det inte blivit mycket av detta. Man har i många fall inte kunna göra kompletteringar i dessa områden. Det tycker vi är fel. Jag vill erinra om att fritidshusboende är en utomordentligt fin form för många familjer när det gäller att använda fritid och semester. Detta boende innebär också i många fall en levande bygd och en levande skärgård. Det har ett värde i sig att människor under stora delar av året bor i dessa områden.

I andra sammanhang och i andra motioner har vi föreslagit åtgärder för att främja fritidshusboendet totalt sett. Det har gällt förändringar i strand- skyddslagen och befrielse från bygglov på landsbygden. Men detta tas inte upp i detta betänkande eller i vår reservation. Här begränsas förslagen till förändringar av tillämpningen av naturresurslagen i redan bebyggda områden. Därför begränsar vi oss i detta sammanhang till att föra fram just dessa synpunkter. Jag har ingen anledning att orda mer om detta utan yrkar bifall till reservation nr 8.

Anf. 41 SIW PERSSON (fp):

Fru talman! Vad vi nu skall tala om är bl.a. en översyn av naturresurslagen. Folkpartiet har motionerat om att man skall se över naturresurslagen för att stärka naturvårdens ställning. Detta kan ske inom ramen för det pågående arbetet med en översyn av miljöskyddslagen. Vi bryr oss inte om formerna för hur det skall gå till. Det viktigaste är att utredningen har en parlamentarisk förankring och verkligen jobbar för att stärka bevarandetressena. Därmed yrkar jag bifall till reservation nr 1.

Det har förts en omfattande diskussion om hur man skall arbeta på myndighetsnivå. Ansvaret för NRL på regeringsnivå har nyligen överförts från bostadsdepartementet till miljödepartementet. Då tycker vi i folkpartiet att det är naturligt att man på myndighetsnivå överför ansvaret för NRL från boverket till naturvårdsverket. Inom folkpartiet tycker vi att det är olämpligt att ett verk såsom boverket, som främst har hand om exploateringsfrågor, skall ha uppsikt också över naturresurslagen. Vi har motionerat ett antal gånger om denna sak. Till detta betänkande har vi fogat en reservation, reservation nr 2, till vilken jag yrkar bifall.

Om de obrutna fjällområdena pågår en evig diskussion. När det gäller obrutna områden i världen över huvud taget säger vi här i Sverige att man skall vara försiktig med att starta utvinning vare sig det gäller mineraler eller skog. Vi i folkpartiet tycker att man i vårt land glömmer bort att de unika tillgångar som de obrutna fjällområdena utgör skall vara obrutna också för kommande generationer. Så länge som det står som det står i 3 kap. 1 §, stycke 2, andra meningen i naturresurslagen finns risk för att utvinning kan ske av nämnda fyndigheter av ämnen. Det är oerhört viktigt att dessa områ-

den, som är så unika inte bara i Sverige utan i hela Europa och världen, bevaras för kommande generationer. Därmed yrkar jag bifall till reservation 5.

Folkpartiet har ett antal gånger i motioner hävdad att de fyra huvudälvarna, dvs. Torneälven, Kalixälven, Piteälven och Vindelälven, skall klassificeras som nationalälvar. Men vi vill också att Byskeälven och Råneälven förklaras som nationalälvar. Varför vill vi det? Jo, de har ett stort symbolvärde. I och med att de klassificeras som nationalälvar ger det också tyngd åt kravet att de bevaras orörda. Därmed skulle inte bara den rinnande delen av älvsträckorna bevaras utan även områdena runt omkring dem. Tyvärr har vi i bostadsutskottet inte fått gehör för detta krav och har därför avgett en reservation, nr 9, som jag yrkar bifall till.

Vidare yrkar jag bifall till reservationerna 10, 11, 12 och 14. De gäller Härkan och Voxnan uppströms Edsbyn, Meåforsen, Jaurekaska och Emån. Varför kämpar folkpartiet år efter år för att det skall skrivas in i naturresurslagar att dessa skall bevaras? Jag vill än en gång ta tillfället i akt att hävda folkpartiets krav om att älvutbyggnadsepoken skall vara slut. De få outbyggda älvar som vi har i vårt land skall förbli outbyggda. Vi måste ha råd att bevara ursprungsmiljöerna. Dessa älvar utgör omistliga värden. När en älv byggs ut förändras miljön och förstörs. Vi skall komma ihåg att miljön i våra älvar är ovanligt rik. I dem finns många sällsynta ryggradsdjur. Laxen vandrar i dessa outbyggda älvar, och det är avgörande för laxstammens bestånd att de förblir outbyggda.

De växter som finns i eller runt omkring en outbyggd älv är både säregna och artrika. Om älven byggs ut hotas deras existens. Geologin är unik, odlingslandskapet är specifikt, och hela landskapsbilden är sådan att det framstår som oerhört viktigt att bevara dessa älvar outbyggda. Dessutom finns kulturvärden och fritidsintressen att ta hänsyn till.

Vi i folkpartiet beklagar verkligen att majoriteten inte vill inse dessa stora bevarandevärden. De är unika inte bara för vårt land utan för hela världen.

Fru talman! Låt mig nämna något positivt som har hänt under detta år, nämligen att Ammerån äntligen är räddad, efter ett fantastiskt arbete av olika människor och organisationer. Nu skrivs det in i naturresurslagen att Ammerån skall bevaras outbyggd, och det tackar vi i folkpartiet för. Samtidigt ställer jag frågan: Skall det verkligen behövas en så ofantlig kamp varje gång för att bevara något som vi finner det självklart att bevara?

Det har vidare förts en omfattande kamp för att bevara Emån efter förslaget om att bygga Fliseryds kraftverk. Sydkraft har nu återkallat sin ansökan, varför vi för tillfället kan andas ut.

Låt mig till sist, fru talman, säga att det gläder mig och folkpartiet att Ammerån och Emån är räddade. Men det hade varit befriande om vi hade sluppit dessa uppslitande miljödebatter om de få kvarvarande, unika naturvärden som vi har i våra rinnande vatten. Men, fru talman, vi återkommer nästa år, året därpå och året efter det med den lista på naturvärden som vi anser skall bevaras. Vi fortsätter tills denna lista är tom.

Anf. 42 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Naturresurslagen trädde i kraft den 1 juli 1987 och har alltså varit gällande i snart tre år. Redan när naturresurslagen antogs hade bostads-

utskottet kompletterat den socialdemokratiska regeringens proposition vad avser både vattenområden och älvsträckor. På förslag av bostadsutskottet beslöt nämligen riksdagen att Hylströmmen i Voxnan, sträckan mellan Havern och Holmsjön i Ljungan och Långan nedströms Landöbron skulle medtas i naturresurslagen.

Senare har värdefulla kompletteringar gjorts i naturresurslagens 3 kap. 6 §. Det har varit – vilket också Siw Persson nämnde i sitt anförande – återkommande motioner och reservationer i bostadsutskottet. Dessa har så småningom gett resultat. En minoritet i bostadsutskottet har växt och blivit en majoritet. Riksdagen har fattat beslut i enlighet med bostadsutskottets förslag.

Som exempel kan jag nämna Strängsforsen i Klarälven och Edänge i Ljusnan, som har räddats genom att berörda älvsträckor har tagits in i naturresurslagen.

Vi har i dag ytterligare ett exempel på att enträget arbete, opinionsbildning och upprepat motionskrivande ger resultat. Jag tänker på Ammerån. I det ursprungliga NRL-förslaget fanns benämningen "Ammerån uppströms Överammer" upptagen. I och med dagens riksdagsbeslut, som vi fattar om en stund, kommer orden "uppströms Överammer" att vara borta ur NRL. Hela Ammerån kommer att inrymmas i naturresurslagen och vara skyddad. Det gläder oss i centern.

Ytterligare vattenområden bör enligt centerns uppfattning undantas från utbyggnad. I reservation 10, som är en fyrpartireservation, nämns Härkan och Voxnan uppströms Edsbyn.

I reservation 14, likaså en fyrpartireservation, berörs Emån i Kalmar län. Vid en tidigare uppvaktning inför bostadsutskottet framfördes många starka skäl till att Emån skall skyddas och tas in i naturresurslagen. Några exempel: I Emån finns 25 fiskarter – det högsta kända antalet i ett svenskt vattendrag. Bland dessa fiskarter kan nämnas malen, en fisk som är utrotningshotad. Havsöring och lax är två andra exempel. Större delen av Emån har av statens naturvårdsverk bedömts vara av riksintresse för naturvården.

Även vattenkraftsintressenterna har tänkt om, vilket Siw Persson också nämnde i sitt anförande. Enligt vad centern nyligen har erfarit kommer sökanden att återkalla sin ansökan, som ligger hos Växjö tingsrätt och vattendomstolen, om att få bygga kraftverket i Fliseryd. Om socialdemokraterna verkligen vill värna om miljön har de ett utmärkt tillfälle att göra det genom att stödja reservation 14. Om de gör det kommer Emån att skyddas genom att den inryms i naturresurslagens 3 kap. 6 §.

Centern vill i likhet med folkpartiet – vi har en gemensam reservation – ytterligare stärka skyddet för de fyra orörda Norrlandsälvarna – Torneälven, Kalixälven, Piteälven och Vindelälven. Centern föreslår att man utarbetar ett skydd liknande det som gäller för nationalparkerna. En förklaring som nationalälvar skulle ge extra tyngd åt det bevarandevärde som dessa älvar enligt riksdagens mening har. Jag yrkar härmed bifall till reservation 9.

De frågor som vi diskuterar här i dag rör kap. 1, 2 och 3 i naturresurslagen, alltså inte hela lagen. Vi är överens om att dessa kapitel är mycket viktiga. De frågor som berörs i dem har diskuterats vid upprepade tillfällen under senare år.

Längre fram under detta riksmöte kommer kap. 4 i naturresurslagen att behandlas. Detta kapitel rör det kommunala inflytandet vid tillåtlighetsprovningen av industrianläggningar, populärt kallat det kommunala vetot. Kapitlet har såvitt jag vet inte diskuterats i denna kammare sedan naturresurslagens tillkomst. Vi återkommer alltså till detta viktiga kapitel i naturresurslagen senare under våren. Då får vi kanske en längre och mer intensiv debatt rörande naturresurslagen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 7, 9, 10 och 14 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 43 JAN STRÖMDAHL (vpk):

Fru talman! Även jag ber att få framföra en gratulation till Ragundaborna, vilkas långa och ihärdiga kamp nu kröns med ett beslut som förhoppningsvis ingen någonsin skall ifrågasätta. Det gäller alltså Ammerån.

Ammerån är skyddad i sin helhet. Jag hoppas att vi kan vara överens om att den är det utan att för den skull behöva utnämnas till nationalälv. Med det vill jag säga att vi bör kunna enas om att respekten för naturresurslagens älvskydd bör vara lika stark som den är när vissa älvar dessutom benämns nationalälvar. Med detta avstyrker jag de propåer som har framförts om att några av de redan skyddade älvarna skall behöva skyddas ytterligare. Vi bör vara överens om att naturresurslagens skydd är det starkast möjliga och skall förbli det.

Vad gäller frågan om respekten för NRL:s älvskydd vill jag peka på ett förslag som vi från vpk har lagt fram. Vi föreslår att man skall stryka en passus i lagen där det talas om vattenföretag som förorsakar endast obetydlig miljöpåverkan i de skyddade älvarna och vattenområdena. Skälet är att det har ifrågasatts och kan även i fortsättningen ifrågasättas vad som är obetydlig miljöpåverkan. Flera av oss har upplevt att en stark exploatör har velat göra mycket stora ingrepp uppe i Laisälven. Han har försökt påvisa att torrläggning av en ganska stor sjö är att betrakta som obetydlig miljöpåverkan. Magnus Persson kan kanske bekräfta att sådana vantolkningar inte bör få förekomma. För säkerhets skull föreslår vi dock att nämnda passus utgår ur lagtexten. Den behövs inte.

En annan detalj i denna lagstiftning kring älvskydden gäller vad man menar med skyddet för de uppräknade älvarna. Är det bara den del av området som utgörs av själva älven, eller är det hela vattenområdet? I lagtexten står att "vattenområdet" är skyddat. Det står inte att älven den eller den är det. Är det, Magnus Persson, en riktig tolkning att hela vattenområdet, dvs. älven inklusive dess bi- och källflöden, är skyddat eller finns det någon begränsning härvidlag?

Nästa älv som vi borde kunna utöka den här listan med är Emån i Småland. Det har ju genom åren varit något av en tradition i riksdagen att lyckas presentera en alltmer utförlig lista över skyddade älvar.

Emån är viktig både i sig och genom att ett skydd för Emån också skulle innebära ett genomslag för södra Sverige, som hittills faktiskt inte finns med på den här listan över skyddade älvar. Jag tycker att det är litet märkligt att smålänningen Bertil Danielsson, när han nu har chansen och när Fliserydsutbyggnaden inte längre är aktuell, inte tar chansen att göra sitt län tjänsten

att ställa upp bakom fyrpartireservationen så att vi redan i dag kan utöka listan i NRL med även Emån.

Om nu inte Bertil Danielsson vill vara med – fast jag tycker att det vore högst naturligt och befogat för smålänningen Bertil Danielsson att vara med – så vill jag ge socialdemokraterna chansen att här komma före moderaterna och ställa upp bakom denna reservation, även om det kanske är ovanligare för socialdemokraterna att ställa upp bakom en reservation från övriga partier. Nu finns alltså chansen även för socialdemokraterna mot bakgrund vad som har hänt och mot bakgrund av det stora skyddsbehovet för detta vattendrag – Emån.

Dessutom vill jag peka på vår reservation när det gäller Hårkan och Voxnan uppströms Edsbyn.

Så till principfrågorna när det gäller naturrekurslagen. Vi har från vpk en ganska omfattande motion, där vi har framhållit att naturrekurslagen inte riktigt motsvarar den folkliga uppfattningen om och de folkliga förväntningarna på lagen. Nu, när regeringen har beslutat att ansvaret för naturrekurslagen skall läggas över – eller när det redan har lagts över – från bostadsdepartementet, som har hand om planlagstiftningen, till det renodlade miljödepartementet, borde det vara logiskt att också göra en översyn av naturrekurslagens allmänna karaktär, så att den bättre överensstämmer med den breda uppfattningen om naturrekurslagen som en lag som är till för att skydda naturrekurserna. För närvarande är den både till för att skydda och bevara naturrekurserna och för att skydda exploateringsintressen.

Den här dualismen hos lagen är litet svår att begripa, och det gör att man ibland kommer fram till litet konstiga ställningstaganden. Nu finns chansen att renodla och förtydliga lagen. Därför är vi överens med folkpartiet om att den utredning som nu sitter och som ser över miljöskyddslagen i dess helhet också skall ta tag i naturrekurslagen och göra en revidering i den riktning som vi har visat på i den här motionen.

Ett exempel är att när man talar om riksintressen, så uppfattar nästan alla det så att riksintressen är områden som av naturskyddsskäl eller kulturskyddsskäl bör bevaras för framtiden. Men även industriområden, eller tänkta framtida industriområden, tänkta framtida vägar, gruvor osv. kan enligt naturvårdslagens terminologi vara riksintresseområden.

Vi föreslår alltså att man nöjer sig med att låta de ekonomiskt svaga intressenas områden skyddas som riksintresseområden. De ekonomiskt starka exploateringsintressena behöver inte det här skyddet. De klarar nog att exploatera det de vill exploatera i alla fall, utan ett skydd i en naturrekurslag.

I linje med detta ställer vi också upp på folkpartiförslaget att man skall föra över myndighetsansvaret för naturrekurslagen från boverket till naturvårdsverket. Vi föreslår även ett antal andra justeringar av lagen i den här riktningen – för att skydda naturen, den långsiktiga hushållningen och de svagare ekonomiska intressena.

Med detta vill jag sammanfattningsvis yrka bifall till reservationerna 1–5, 10, 14, 16 och 17.

Anf. 44 BERTIL DANIELSSON (m) replik:

Fru talman! Jan Strömdahl erbjuder mig möjlighet att ansluta mig till reservationen om skydd av Emån genom att den omfattas av naturresurslagen. Jag vill då crinra om några fakta i målet.

För det första finns det nu inte några aktuella planer på en utbyggnad av Emån, eftersom Sydkraft har tagit tillbaka sin ansökan. I praktiken finns det alltså inget hot som är aktuellt.

För det andra har vi från moderat sida hela tiden sagt att vi skall tillåta prövning enligt vattenlagen av vissa vattendrag som inte omfattas av skyddet enligt naturresurslagen. Emån ingick ju också i den vattenplan som har antagits av riksdagen.

För det tredje förutsätter vi att mycket stränga krav måste uppfyllas om tillstånd skall ges. Det är detta som jag tycker är det väsentliga. Bl.a. länsstyrelsen i Kalmar har vid sin behandling av ärendet ställt mycket långtgående krav, som bör vara uppfyllda om man skall ge tillstånd till en utbyggnad av Emån. Dessa krav skulle innebära att de utomordentligt stora naturvärdena verkligen kommer att skyddas. Det kan ju inte vara formerna – det sätt på vilket skyddet kommit till – utan resultatet som skall räknas. Jag drar den slutsatsen att genom det stränga agerandet från bl.a. länsstyrelsen i Kalmar har målet redan uppnåtts. Sökanden har funnit att dessa krav är så långtgående att man nu inte anser det vara aktuellt att genomföra någon utbyggnad. Då tycker jag att alla bör vara tillgodosedda. Det viktiga är ju inte formen, hur det här går till, utan det som uppnås genom de åtgärder som är vidtagna.

Anf. 45 JAN STRÖMDAHL (vpk) replik:

Fru talman! Jag vill då bara konstatera att detta borde peka i riktning mot att Bertil Danielsson nu skulle kunna ställa upp bakom den här reservationen. Även om det för dagen inte finns något utbyggnadshot, så ligger ett hot latent, som en möjlighet för framtiden, så länge man inte uttryckligen har skyddat älven i NRL:s älvskyddskapitel. Avsikten med dessa skydd är ju att säkra älvarna på längre sikt och definitivt.

Om nu inte Bertil Danielsson vill ställa upp på den här inviten, så finns den ju ändå kvar till Magnus Persson. Det kan alltså bli ett resultat i alla fall.

Anf. 46 BERTIL DANIELSSON (m) replik:

Fru talman! Det som har uppnåtts är ju att det nu inte finns några aktuella planer på utbyggnad. Jan Strömdahl säger att det ändå finns ett latent hot, men jag vill då replikera att också kraven finns kvar. De är oförändrade, och de har lett till att sökande har tagit tillbaka sina ansökningar.

Det finns således inte någon risk för att detta på något skall spolieras i framtiden. Jag har gott hopp om att den unika miljö som finns i Emån kommer att bevaras oavsett hur det går med lagstiftningen.

Anf. 47 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Vi i miljöpartiet instämmer i mycket av den kritik som Jan Strömdahl framförde när det gäller naturresurslagen. Den bör ses över, den bör förbättras och fullföljas i den meningen att den verkligen skall skydda

de naturvärden och de naturresurser som vi inte vill skall utarmas på lång sikt. Detta var ju grundtanken med lagen, och det borde också fullföljas.

Som det nu är har man byggt in exploateringsintressen både i lagen i sig och genom att ansvaret ligger på boverket, som också har exploateringsintressen att främja – det är ju boverket som sköter NRL på myndighetsnivå. På detta sätt har det uppstått en motsättning som visar sig försvaga skyddet för naturresurserna.

Jag stöder reservation 1 till betänkandet som går ut på att få till stånd en översyn av naturresurslagen. Miljöpartiet står inte med bland reservanterna, men det beror på ett förbiseende vid justeringen av betänkandet. Vi kommer alltså att rösta för reservationen vid voteringen.

Många av de reservationer som miljöpartiet stöder handlar om olika sätt att täppa till en del hål i naturresurslagen, att förbättra den i vissa avseenden, att göra vissa strykningar som syftar till att få bort en del av de starka exploateringsintressen som finns i lagen.

I reservation 3 tar vi upp frågan om vad lagen skall omfatta. I dag är i princip både jordbruks- och skogsbruksmarker undantagna, eftersom de regleras av andra lagar, nämligen skogsvårdslagen och lagen om skötsel av jordbruksmark. Detta gör att större delen av Sverige faktiskt inte omfattas av naturresurslagen, eftersom större delen av Sverige utgörs av skogsområden. Detta är naturligtvis en grundläggande svaghet. I reservation 3 kräver vi därför att lagen skall byggas ut till att omfatta även dessa marker.

I reservation 4 tar vi upp en ganska viktig detalj. I 13 kap. 1 § andra stycket står att de riksintressen som finns i naturresurslagen vad gäller att bevara naturintressen, naturresurser, naturområden som är skyddsvärda osv., inte får utgöra hinder för utveckling av befintliga tätorter eller av det lokala näringslivet. Man har alltså lagt in en brasklapp som egentligen innebär att bestämmelserna om riksintressen till skydd för de oersättliga naturvärdena inte gäller så fort det finns ett lokalt intresse hos näringslivet. Detta är naturligtvis märkligt. Det enklaste vore att stryka det här stycket, vilket är precis vad vi kräver i reservation 4.

De obrutna fjällområdena skall skyddas, men även där finns ett kryphål i lagen, nämligen 2 kap. 7 § andra stycket. Där finns en öppning som gör det möjligt att gå in och öppna gruvor i fjällområden som skall vara obrutna. Som vi ser det är det bara att stryka detta stycke. Det finns ingen anledning att ha det kvar i lagen.

I reservation 6 föreslår vi att man utökar listan över riksintressen för i första hand naturvård genom att ta in naturvårdsverkets lista för riksintressen i lagen. Man slipper på det sättet en gråzon i vilken det är problem med verkställigheten. Visserligen skall kommunerna ta in de enligt naturvårdsverkets lista riksintressanta områdena i sina översiktsplaner, men översiktsplanerna hos kommunerna är inte bindande, och det visar sig också att en del kommuner inte ens tar in de riksintressen som naturvårdsverket har på sina listor. Jag har tyvärr aktuella exempel på detta från mitt hemlän, Väster-norrlands län.

I reservation 9 ställer vi upp på att förklara de fyra outbyggda stora Norrlandsälvar, som ännu finns kvar, för nationalälvar. Som det står skrivet i reservationen är det mest ett symbolvärde att kalla dem nationalälvar i analogi

med nationalparker. Det vore ännu bättre om vi kunde få en majoritet för att grundlagsskydda dessa fyra stora älvar. Med ett grundlagsskydd skulle man ju vara tvungen att dels här i riksdagen fatta beslut om utbyggnad av dessa älvar två gånger, dels ha ett val emellan besluten. Detta skulle ge älvarna ett betydligt bättre skydd. I dag räcker det ju med en enkel majoritet en enda gång här i riksdagen för att man skall ha hävt skyddet av älvarna. Man kan fråga sig vad det är för skydd för framtida generationer om man med ett enda majoritetsbeslut en enda gång helt och hållet kan häva skyddet.

Grundlagsskyddet behandlas inte i detta betänkande, utan det kommer upp i ett annat utskott, nämligen konstitutionsutskottet. Vi har därför till betänkandet bifogat ett yttrande, nr 3, i vilket vi pläderar just för ett grundlagsskydd.

Därmed är vi inne på alla de kvarvarande älvsträckor och åar som ännu inte har exploaterats eller endast har exploaterats i mindre grad. I Sverige är nästan allt vad vattenkraft heter exploaterat. Det finns litet olika bedömningar, men ungefär 90 % av det som ligger utanför nationalparkerna är redan taget. Det betyder att det som är kvar har blivit väldigt viktiga restbiotoper, restnaturmiljöer, där många växter och djurarter har sina sista uppehållsorter. Skyddsvärdet för det som är kvar har alltså ökat i takt med att man har förstört mycket av det som tidigare har funnits.

Ibland säger man att vattenkraften är miljövänlig. Jag vill bestrida detta. Vattenkraften är inte miljövänlig, vattenkraften leder tyvärr till stor miljöförstörelse. Det märks framför allt på att artrikedomen i naturen minskas. En rad växter och djurarter utrotas, eller så tunnas deras stammar ut på ett sådant sätt att de riskerar att utrotas och försvinna lokalt. Det har visat sig att artrikedomen i de älvar där man har byggt ut vattenkraften, dvs. nästan alla älvar, har minskat dramatiskt.

Fisket i dessa älvar, som ju var väldigt rikt när det begav sig, framför allt i fråga om lax men även i fråga om andra vandrande fiskar som kunde äta upp sig, har praktiskt taget utplånats. Mycket av det havsfiske som bedrivs ute i Östersjön på bl. a. lax bygger i dag på fiskodlingar. Den naturligt reproducerande laxen är på väg att utrotas helt. Det har också sagts att även den odlade fisken, den odlade laxen, genetiskt sett kommer att utarmas med tiden. På det sättet kommer även den resursen att på sikt utarmas och bli sämre, och vi kommer att få ett mindre utbyte av den. I varje fall finns det en risk för detta. Vi har alltså redan i dag förlorat en betydande naturresurs, och vi riskerar att förlora mycket mer.

När man bygger dammar dämmer man upp stora områden. Fallhöjden är ju som regel inte så stor i våra älvar, men där finns väldigt mycket vatten. Det bygger alltså mycket på dammar, ofta stora dammar. Oftast är den bästa jorden längs dessa älvar den jord som är närmast vattnet. Det hänger ihop med istiden att dessa jordar har avlagrats och avsatts på det sättet.

Genom dessa älvutbyggnader har man utplånat en betydande mängd jordbruksmark. Man har också dränkt ett antal samhällen och hela byar genom dammbyggena och också utplånat en del av den kultur som fanns. Att kalla detta för ett miljövänligt sätt att producera energi tycker jag är hyckleri. Det är inte miljövänligt. Det lilla som finns kvar måste vi slå vakt om.

Sverige är ett rikt land, och vi vill ofta skryta med internationellt att Sve-

rige är ett föregångsland när det gäller miljö- och naturvård. Det vore mycket konstigt om vi inte kunde slå vakt om det lilla sista vi har kvar av en av de rikaste miljöer vi har. Det är faktiskt fråga om en av de rikaste miljöer vi har. Artrikedomen i ett rinnande vatten, en riktigt bra fors, är i klass med den artrikedom som finns i regnskogar. Det är en av jordens rikaste naturmiljöer vi talar om.

Det finns en framgång för naturskyddet i det här betänkandet, och det gäller Ammerån. Den nedre delen av Ammerån kommer att föras in i naturresurslagen och därigenom få ett skydd. Detta har skett efter en mycket lång kamp, som jag själv har deltagit i lokalt. Man har i kommunen och i länet varit fullständigt eniga, och en lång rad debatter här i riksdagen har klart visat att just Ammerån är ett av de mest skyddsvärda vattendrag som vi har i hela landet. Ån är kalkrik och artrik och har en helt fantastisk naturmiljö. Men det krävdes en intensiv och en lång kamp för att få ett skydd.

Det finns en rad andra sträckor som inte är skyddade ännu men som lika självklart borde skyddas. Jag tänker då framför allt på Emån. Emån är förmodligen ett av de mest skyddsvärda vatten som vi har kvar i landet, och det är definitivt det mest skyddsvärda i södra Sverige. Det finns inte så många vattendrag i sydöstra Sverige. Det är, som ni känner till, ett relativt torrt område. Emån drar då till sig väldigt mycket av den naturrikedom och artrikedom som finns i södra Sverige.

Det finns en reservation om detta, nämligen reservation nr 14. I den räknas upp tio punkter som var och en själv kunde vara skäl nog för att föra in Emån i naturresurslagen. Jag skulle vilja tillföra en elfte punkt. Kring Emån finns stora översvämningsmarker, och under vårflo den svämmar en del av dessa över. Detta vatten värms då upp genom att det täcker en större yta. Det är en av förklaringarna till att malen, den utrotningshotade fiskarten som måste ha en temperatur på minst 22° C i vattnet för att kunna föröka sig, finns just i Emån.

Detta innebär också att dessa marker blir mycket rika och fina födomarker för en rad fåglar, inte minst flyttfåglar. Detta vatten utgör i ökande utsträckning, i takt med att andra vatten tyvärr har förstörts i norra Europa, en viktigt rastplats för flyttande fåglar, och bl.a. tranor har börjat dra sig dit. Mycket pekar på att vattnet kommer att bli mer betydelsefullt i framtiden, framför allt för vadare, gäss och änder.

Det finns andra reservationer som handlar om Hårkan och Voxnan, Meåforsen och Jaurekaska och också om Haverö strömmar. Haverö strömmar är ett speciellt kapitel. De är faktiskt redan intagna i naturresurslagen och är skyddade.

Haverö strömmar är tre strömmar mellan två sjöar i Ljungan i västra Medelpad. Nu vill man bygga en väg in i detta område. Det finns också några gamla trädammar som släpper förbi det mesta vattnet. Dem vill man reparera, men man vill inte reparera på ett traditionellt sätt. Man vill ersätta dem med stora betongdammar vilka har en sådan regleringsförmåga att man skulle dränka kyrkogården vid Haverö kyrka om man skulle utnyttja dem. På detta sätt skulle man förstöra många av de naturvärden som skyddet i NRL avser.

Detta ärende ligger hos regeringen, och det ligger där sedan länge, och det

har inte gått att få något besked. Det borde vara självklart att man inte skall tillåta vare sig vägbygget eller stora betongdammar. Då urholkar man det skydd som avses med i naturresurslagen. Att sådana här saker är på gång visar att naturresurslagen måste förbättras.

I reservation 15 deklarerar miljöpartiet att vi anser att vattenkraftsutbyggnadsepoken i Sverige är ett avslutat kapitel. Vi kan inte ta mer utan att ställa till mycket stora skador. Det gäller även mindre åar.

Man möter ibland en populär uppfattning om att mindre åar är mindre värda, men det kan faktiskt vara precis tvärtom. Många av de mindre vattendragen är ur natursynpunkt, när det gäller skyddsvärda växter och djur osv., väl så skyddsvärda och kanske mer skyddsvärda än en del större vattendrag.

Det finns förresten ett skrivfel i reservation nr 15. Det står att dessa älvar ofta fungerar som "radiobiotoper". Det skall stå randbiotoper.

I reservation nr 16 tar vi upp Sveriges största havsdelta, nämligen Indalsälvens delta. Där finns en lång rad växter, djur- och fågelarter som är skyddsvärda. Där finns t.ex. den utrotningshotade ävjepilörten och hela det växtsamhälle som är knutet kring den. En del andra partier talar sig varma för andra vattendrag, men dock inte detta delta. Bakom denna reservation står endast vpk och miljöpartiet, och det måste jag beklaga. Både centern och folkpartiet i Västernorrland ställer sig bakom detta, men det gör man tydligen inte centralt.

Detta är ett ganska stort deltaområde, och på den största ön finns i dag en flygplats. Den kan gott ligga kvar. Men problemet är att man nu drar en väg genom hela deltat. Man klyver deltat mittitu genom att E 4:an får en ny dragning. Detta har vi försökt stoppa, men vi har tyvärr misslyckats. Regeringen har inte ens velat pröva frågan.

Vi har anmält ärendet för prövning enligt Bernkonventionen för skydd av växt- och djurarter och deras livsmiljöer, men man har inte ens velat pröva frågan, eftersom den svenska regeringen motsatte sig detta. Tydligt prövas inte brott mot de internationella konventionerna med mindre än att regeringen ställer sig bakom.

Vi vill att Indalsälvens delta skall föras in i naturresurslagen för att på detta sätt få ett skydd för det som finns kvar. Man planerar nu nämligen ytterligare exploatering. Man nöjer sig inte med vägen, utan man vill bygga något slags motsvarighet till Arlanda stad, ser det ut som. Därmed kommer man att utplåna en av de mest värdefulla naturbiotoper vi har i norra delen av Sverige.

Slutligen till reservation 17. Där handlar det återigen om att förbättra lagstiftningen så att man får bort kryphål. Det gäller det s.k. Laisvallsprojektet. Gruvföretaget vill gå in i Vindelälvens vattensystem och torrlägga den övre delen av Vindelälven för att bryta malm. Det vore helt otillständigt om man gick med på detta. Tyvärr är lagen oklart utformad, och åtminstone företaget och bl.a. en del lokala politiker tolkar den på ett sådan sätt att det skulle vara tillåtet.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till samtliga reservationer som miljöpartiet står bakom samt till reservation nr 1.

Anf. 48 MAGNUS PERSSON (s):

Fru talman! Jag skall inte som Roy Ottosson tredubbla den aviserade tiden, men jag kommer att behöva litet mera tid än de 15 minuter som jag har angivit.

I bostadsutskottets betänkande nr 17 behandlas NRL, naturresurslagen. I 14 motioner har aktualiserats en rad frågeställningar inom vårt revir. Inte mindre än sex motioner berör Ammerån i Jämtland. Vi är konsekventa i våra ställningstaganden. Om regeringen tidigare intagit en annan position, följer riksdagen den utstakade färdriktningen, och vi för nu in Ammerån under NRL.

I älvdebatten är det många ständigt återkommande älvsträckor och argument som vi möter år efter år. Motionärerna är i alla sina krav besjälade av tanken att ytterligare arealer skall inrymmas under naturresurslagen. Jag skall kommentera några frågeställningar och bemöta några reservationer som fogats vid betänkandet.

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Kommunister och folkpartister framför i reservation nr 1 att de vill ha en annan tingens ordning än nu och föreslår en ytterligare översyn av NRL. Skälen härtill synes mig vara kluvna.

Jag vill erinra om att det dagligen pågår en fortlöpande översyn av NRL. På departementet finns en stab av medarbetare som fortlöpande följer dessa frågor och lägger fram förslag till riksdagen om ändringar i lagen. Boverket och naturvårdsverket utreder för närvarande frågan om konsekvensbeskrivningar och beslut där NRL tillämpas. Regeringen har uppdragit åt vägverket att i samråd med naturvårdsverket och Kommunförbundet redovisa erfarenheterna av de nya bestämmelserna i 15 och 16 §§ väglagen och tillhörande miljökonsekvensbeskrivningar. Dessutom pågår ett omfattande kommittearbete med en bred parlamentarisk förankring, där dessa problem finns invävda. Jag tänker då i första hand på miljöskyddskommittén och dess arbete. Folkpartiet har en representant i den. Jag sitter själv med i kommittén och kan lova att frågan bevakas stenhårt av samtliga partier.

Det är många bollar i luften när det gäller NRL. Här händer ju saker och ting strängt taget varje dag, nästan var timme och var minut. Motionärernas och reservanternas förslag är enligt vårt sätt att se detsamma som att slå in öppna dörrar. Den översyn man efterlyser är enligt vår och utskottsmajoritetens syn helt överflödig.

Jag yrkar avslag på reservation nr 1.

I reservation nr 2 förordar folkpartiet, vpk och miljöpartiet en förändring på myndighetsnivå. Reservanterna vill att ansvaret för naturresurslagen skall flyttas från boverket till naturvårdsverket. Vad vinner man på detta? För mig är det en gåta. Enligt vår uppfattning blir NRL inte "folkligare", för att citera Strömdahl, om man följer reservanternas linje. Att exploateringsintressena på något underligt sätt plötsligt skulle tämjas, om naturvårdsverket skulle få en folklig förankring är skitsnack, fru talman.

Vi tror inte på den modellen. Jag har följt dessa frågor under lång tid, närmare tjugo år. Departement, berörda verk och skilda partier i utskottet har hårt engagerat sig för och slagit vakt om NRL under de gångna åren.

Folkpartiet har ändrat uppfattning på senare tid, och nu har vpk och miljöpartiet hoppat ombord på tåget och anslutit sig till den liberala linjen. Jag är stolt över NRL och tycker att den skall ligga kvar under boverkets fögderi. Jag tror inte på reservanternas alltför ensidiga och begränsade synsätt. Jag tror att ni själva sätter er i en fälla. Ni har enbart teorier och floskler att komma med, ingenting annat.

Fru talman! Jag vill erinra om följande. I förarbetena till den fysiska riksplaneringen och nu senare naturresurslagen finns glasklara skrivningar å ena sidan om bevaranderätten och å andra sidan om ianspråktagande av mark och vatten, och därför är och förblir reservanternas farhågor ogrundade. Exploateringsintressena kommer inte att ges ökat svängrum och utrymme inom NRL. Utskottsmajoritetens skrivning är och förblir en garanti för att natur, miljö och bevarandointressen ges högsta prioritet i den fortsatta behandlingen av NRL.

Jag yrkar avslag på reservation nr 2.

Den tredje reservation som jag närmare tänkt beröra är reservation nr 9. Det gäller förslaget om att ge våra huvudälvar en ny benämning. Med outtröttlig envishet återkommer Siw Persson och de andra reservanterna i frågan med kravet att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna att de fyra s.k. huvudälvarna – Torneälven, Kalixälven, Piteälven och Vindelälven – bör förklaras som nationalälvar. I fp-motionen görs också det tillägget att bl.a. Byskeälven och Råneälven bör förklaras som nationalälvar.

Fru talman! Vid behandlingen av motsvarande motionsyrkanden 1989 anförde utskottet att de nu aktuella älvarna har tagits in i NRL. De kan alltså inte byggas ut med mindre än att lagen ändras. Några sådana ändringsförslag har såvitt mig bekant inte förelagts riksdagen. Lika litet som tidigare kan vi inse att en namnändring skulle skapa en bättre tingens ordning. Folkpartiet menar att det skulle bli fråga om ett slags motsvarighet till nationalparker. Att detta i sin tur skulle innebära något bättre skydd är skitsnack, ingenting annat. Inga argument som hittills anförts har övertygat oss i utskottsmajoriteten om att införandet av benämningen "nationalälv" skulle innebära något annat än en formell namnändring.

Fru talman! Min vaggas stod vid Vindelälvens strand, och jag hoppas att de forsande älvarna kommer att rinna också i fortsättningen. Benämningen på Vindelälven eller på någon annan älv har dock ingen som helst betydelse. Jag yrkar avslag på reservation nr 9.

Riksdagsbeslutet om bevarande av de fyra huvudälvarna inkl. biflödena ligger alltså fast. Det är vårt klara och entydiga besked i denna fråga. När det sedan gäller de övriga älvsträckor som här uppräknats finns det ingen anledning att närmare kommentera alla dessa. När nu Ammerån införs under naturresurslagen faller ytterligare en kontroversiell älvsträcka bort från reservanternas långa lista.

Här följer vi, som jag inledningsvis sade, gammal god praxis. Regeringens beslut och riksdagens följer varandra i den här delen. För närvarande gäller att Ammerån uppströms Överammer ingår i NRL.

Regeringen har genom beslut den 1 februari 1990 avslagit en ansökan om överledning av vatten från Ammerån till Indalsälven. Vi lyssnar på rörelsen, och regeringens beslut är ett belägg för detta.

Utskottet delar uppfattningen i motionerna att hela Ammerån bör tas upp bland de vattenområden som ingår i 3 kap. 6 § NRL. Lagen bör därmed ändras så att beträffande Indalsälven orden "uppströms Överammer" utgår ur lagtexten. Utskottet föreslår också att riksdagen med anledning av motionerna antar ett förslag till lag om ändring i NRL i enlighet med vad utskottet anfört. Den föreslagna lagen bör, som framgår av betänkandet, träda i kraft den 1 juli 1990.

Vad i övrigt i vissa motioner anförts om överledning av Ammeråns vatten m.m. kan, som vi från utskottsmajoriteten klart anför, inte anses relevant vid ett riksdagens ställningstagande.

Vad sedan gäller övriga älvsträckor är de allra flesta gamla bekanta. Namn som Hårkan i Indalsälven och Voxnan uppströms Edsbyn i Ljusnan, Meåforsen i Ångermanälven, Jaurekaska i Luleälven. Haverö strömmar i Ljungan och Emån har utskottet tidigare mött. Det finns ytterligare sådana namn, som jag förbigår med tystnad. Det är bara att konstatera att det finns delade meningar inom vissa geografiskt begränsade områden.

En utbyggnad av vattenkraft upp till 65 TWh är vi överens om. Inom den ramen ligger alltså vissa projekt och älvsträckor som kan ifrågakomma vid en eventuell framtida utbyggnad. Innehållet i vattenkraftsplanen får i vederbörlig ordning behandlas i annat sammanhang.

Jag yrkar avslag på reservation nr 9.

Fru talman! Jag lyssnade på oppositionens krav och alla dess melodier. En del lät falska och en del lät bra. Melodierna spelades på skilda strängar. En del krav är tillgodosedda, andra får vänta. Argumenten är desamma, melodierna är entoniga och vi känner igen dem sedan tidigare. Kanske vill något parti något klarare markera sin speciella profil. Det är trots allt relativt små nyanser som skiljer oss åt. Alla partier vill slå vakt om naturvärdena inom naturresurslagen och dess instrument. För att möta morgondagens problem behöver vi en hög beredskap för att klara konflikter som finns mellan bevarandevärden och exploateringsintressen.

Vi är på rätt spår mot framtiden. Sverige är ett rikt land med stora arealer, stora vattenresurser och stora fjäll-, havs- och kustområden som är oersättliga naturvärden. Vi har en unik miljö att värda och värna om. Dessa klenoder skall vi förvalta på bästa sätt. Det har vi gjort, och det skall vi självfallet även framdeles göra. Vi har en framsynt lagstiftning, som Olof Palme stod bakom. Han påbörjade på sin tid dessa diskussioner om den fysiska riksplaneringen.

Jag är övertygad om att nästa generation kommer att säga att i stort sett var och är naturresurslagen en banbrytande lag, en lag som många kommer att minnas som en viktig milstolpe i miljöarbetet. Det är en lag där förarbetena till en NRL och den fysiska riksplaneringen har betytt och betyder så mycket. Den fysiska riksplaneringen utarbetades på 60-talet för att sättas i sjön framför allt på 70-talet. 90-talet kommer att präglas av en tilltagande miljödebatt. Vi välkomnar den debatten. Svensk arbetarrörelse och socialdemokratin är beredda att helhjärtat gå in i kampen och slåss för en bättre miljö. Ett instrumentet är NRL.

Naturresurslagen har kommit för att stanna. De flesta kommunala, regionala och centrala politiker och tjänstemän jobbar lojalt i naturresurslagens

anda. Det är bra för landet, för naturen och för miljön. Låt oss tillsammans ytterligare förbättra instrumentet NRL. Frukterna av allas vårt pionjärbete får framför allt framtida generationer skörda. Nöjda blir vi aldrig. Det skall vi inte heller bli. Låt dagens debatt bli en sporre och ett avstamp för ökat miljöengagemang.

Fru talman! I morse vaknade jag i min lägenhet som ligger på Östermalm. Jag vaknade och lyssnade till fågelsång. På väg till riksdagshuset gick jag igenom Kungsträdgården, förbi Strömmen. Jag möttes av blommorna, träden och en prunkande vår. Det slog mig att vi människor i det här landet är favoriserade. Sverige är ett vackert land med en vacker huvudstad. Jag vill påstå att jag själv bor i Sveriges vackraste landskap. Detta skall vi värda. I det stycket kommer socialdemokratin och arbetarrörelsen att föra fanan högt. Vi kommer att finnas med på barriaderna och aktivt jobba för en bättre miljö.

Jag skall något kommentera oppositionens inlägg.

Bertil Danielsson tog upp frågan om förtätning av fritidsbebyggelse. Vi anser att utskottets skrivning är bra som den är. Detta är något för kommunerna att besluta om. Det skall inte komma några pekpinningar från centralt håll som anger att det skall förhålla sig si eller så.

Folkpartiet kommer med de gamla kraven på mineralbrytning i de obrutna fjällområdena. Vi anser att den avvägning som har gjorts är rimlig.

Centern, vpk och miljöpartiet har tagit upp frågan om Emån. Sökanden har ju gjort offentlig avbön i det här fallet, dvs. kraftföretaget återtar sin tidigare gjorda ansökan om projektet Fliseryd vid Emån. Det finns inte någon anledning att närmare fördjupa sig i den frågan.

Jan Strömdahl var inne på frågan om obetydlig miljöpåverkan. Det gällde då biflödena till Vindelälven och Laisälven. Utskottets och departementets tjänstemän har tittat på detta. Lagen och förarbetena är mycket klara när det gäller detta område. Biflöden och vattenområden är skyddade enligt NRL. Det är det klara och cntydiga besked vi har att ge i denna del.

Roy Ottosson sade att jordbruksmark har försvunnit vid utbyggnad av vattenkraft. Det är riktigt. Jag kan hålla med om att dessa arter är viktiga. De skall skyddas och så långt som möjligt bibehållas. Men jag tror att Roy Ottosson inser att det inte är hållbart att använda jordbruksmarken som ett argument mot att bygga ut. Vi saknar ju inte jordbruksmark i dag. Vi har ett annat problem som kommer att aktualiseras under kommande diskussion då jordbruksutskottet behandlar dessa frågor.

Fru talman! Avslutningsvis tycker jag att det har varit en hygglig debatt. Det återstår några principiella motsättningar, men vi är alla besjälade av att slå vakt om miljön och naturen. Vad ankommer på oss, skall vi socialdemokrater ställa upp i den debatten.

Jag yrkar än en gång bifall till utskottets hemställan i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 49 JAN STRÖMDAHL (vpk) replik:

Fru talman! Magnus Persson började som en slugger och slutade som en poet. Jag tycker att Magnus Persson är bättre som poet än som slugger.

Magnus Perssons våldsamma angrepp i början av sitt anförande på en del

av våra reservationer ledde inte fram till någonting. Jag undrar om det var så att Magnus Persson egentligen inte hade så mycket att säga och att det var därför som han i stället tog i så våldsamt.

Jag lyssnade till det som Magnus Persson sade om naturresurslagens inriktning och karaktär, för att ta den principiella frågan. Det är den stora och viktiga frågan i sammanhanget. Vad jag sade var att den folkliga uppfattningen om naturresurslagen inte stämmer med dess verkliga innehåll och karaktär. Detta fick Magnus Persson till att det skulle vara folkligare att naturvårdsverket tog hand om naturresurslagen än att boverket gör det. Så menade jag faktiskt inte.

Regeringen har bestämt sig för att byta departement när det gäller att ta hand om naturresurslagen. Regeringen har flyttat hanteringen från bostadsdepartementet, som har hand om mark-, plan- och bygglagstiftning i övrigt, till ett renodlat miljödepartement, avskalat från energifrågorna. Om inte det också bara är skitsnack, utan om det är meningsfullt med detta departementsbyte, är det logiskt att göra ett byte av tillsynsmyndighet på myndighetsnivå – detta inte för att den ena myndigheten är folkligare än den andra.

Magnus Persson sade vidare: "Låt oss tillsammans ytterligare förbättra instrumentet NRL". Ja, då är vi överens. Mitt förslag var bl.a. att Magnus Persson i den utredning han sitter med i skall göra den här förbättringen, den här översynen, för att få naturresurslagen att bättre överensstämma med folks uppfattningar och förväntningar på denna lagstiftning.

Anf. 50 SIW PERSSON (fp) replik:

Fru talman! Magnus Persson invände bl.a. att vi hade samma argument. Ja, Magnus Persson, man behöver faktiskt inte förändra argument som redan är bra. De fortsätter man att använda.

När det gäller översynen av NRL sade Magnus Persson att det sker en daglig översyn och en fortlöpande uppföljning samt att vi slog in öppna dörrar. Det är dock inte tillräckligt, och det är därför vi har motionerat.

Magnus Persson säger att han skall bevaka detta i miljöskyddslagsutredningen. Det tackar vi för och tar emot. Det står inte så utförligt i direktiven, så det behövs väldigt mycket för att NRL skall bevakas i just den delen.

Vi vill flytta tillämpningen av NRL från boverket till naturvårdsverket. Det torde vara ganska självklart, Magnus Persson, att om det har flyttats från bostadsdepartementet till miljödepartementet så bör det även på myndighetsnivå sortera under naturvårdsverket i stället för under boverket.

Magnus Persson började då komma in på några ord som han sedan utvecklade på ett ännu underligare sätt. Vi fick höra att vi har ett ensidigt synsätt, ett begränsat synsätt och att vi höll oss med floskler.

När det gäller de fyra huvudälvarna samt Råneälven och Byskeälven, som vi vill ha in som nationalälvar, ökade frenesen i Magnus Perssons inlägg. Han använde en vokabulär som jag måste säga, fru talman, att jag tycker var en aning utmanande, och jag blev också förvånad. Detta är egentligen ganska typiskt för Magnus Persson bortsett från denna vokabulär – att så fort underlaget för argumenten börjar bli tämligen svagt eller mycket svagt så höjer han rösten. Det är vi ganska vana vid.

Skall jag tycka synd om Magnus Persson för att han försvarar socialdemo-

kratins betongpolitik? Jag kan beklaga Magnus Perssons och socialdemokraternas inställning. Som väl är finns det andra partier som inte faller undan för argument såsom ensidigt synsätt, begränsat synsätt, floskler samt ett ord som jag faktiskt inte vill ta i min mun i den här församlingen.

Det lönar sig inte att smutskasta partier som har andra åsikter än det socialdemokratiska partiet. Till Magnus Persson vill jag säga att han gärna skall fortsätta som han gör, om han anser sig ha råd med den formen av argumentering.

Fru talman! Magnus Persson sade att Värmland är mycket vackert. Det kanske beror på att det finns någon outbyggd älv som bidrar till den trevliga miljön.

Anf. 51 BERTIL DANIELSSON (m) replik:

Fru talman! Magnus Persson använde både kraftuttryck och kraftfulla uttryck. Det förstnämnda vill jag gå förbi med tystnad. När det gäller det senare tar jag mig friheten att referera till Magnus Persson på ett par punkter. När det gäller frågan om förändringar av NRL, sade Magnus Persson att det händer något varje dag, varje timme och varje minut. Det låter mycket hoppingivande.

När Magnus Persson kom in på reservation nr 8 – där vi vill att man skall tillämpa de motivuttalanden som finns när det gäller NRL – sade han att det är bra som det är och att kommunerna sköter dessa frågor på ett riktigt sätt. Då är inte Magnus Persson beredd att ompröva, varje dag, varje minut eller varje timme. Vår inställning är att om kommunerna inte följer de intentioner och motivuttalanden som finns generellt är det riksdagens sak att rätta till det här. Detta ligger till grund för vår reservation. Märkvärdigare är det inte, och det är väl ganska klart även för Magnus Persson hoppas jag.

Anf. 52 ROY OTTOSSON (mp) replik:

Fru talman! Magnus Persson vill göra gällande att vi slår in öppna dörrar här. Om man bara håller sig i centrala Stockholm kan man kanske få det intrycket. Man är dock inte lika lugn om man ser hur det exploateras runt om i landet, där det ena naturområdet efter det andra faktiskt utarmas och när man har tagit del av statistik som visar att takten för utrotning av det totala antalet djur- och växtarter som finns i Sverige är ungefär densamma som i de länder där man skövlar tropiska regnskogar. Det är tyvärr så. Då är det inte längre lika självklart att tycka att den nuvarande lagstiftningen, t.ex. naturresurslagen, är tillräcklig.

Miljöskyddskommittén – där Magnus Persson själv ingår – skall tydligen ta upp detta, säger Magnus Persson. Det verkar gå mycket långsamt i den kommittén. Om man skall kunna tro på det påståendet måste kommittén nog få en helt annan arbetstakt.

Jag vill således hävda att farhågorna i allra högsta grad är grundade. Scan-Link byggs genom Bratteforsåns dalgång, trots att det är ett riksintresse. I fallet med Hölleviken i Skåne är det likadant. Där går man in och skall bygga i strandlinjen. Man hävdar t.o.m. att sådana här vägbyggen har riksintresse och därför skall naturresurser stå tillbaka.

Det finns naturligtvis många exempel på detta. Härjeån byggs ut, trots

protesterna. Jag kan hålla med om att när det gäller vattenkraftsutbyggnaderna hänger mycket ihop med att vattenkraftsplanen är för högt satt. Den bör justeras nedåt. Det har vi från miljöpartiets sida naturligtvis krävt i andra sammanhang här i riksdagen. Ligger man så högt som man gör i dag, måste man gå in och exploatera ytterligare områden. Egentligen innebär det beslut som vi snart kommer att fatta när det gäller Ammerån att vattenkraftsplanen inte kommer att kunna fullföljas i vilket fall som helst. Den bör således revideras.

Socialdemokraterna skall helhjärtat gå in i kampen för en bättre miljö, sade Magnus Persson. Det låter ju väldigt bra. Där är vi säkert helt överens. Sedan kommer brasklappen när Magnus Persson säger att vi aldrig skall bli nöjda. Nej, det kan vi konstatera att vi knappast kan bli.

Jordbruksmark är en naturresurs som faktiskt förstörs och har förstörts i viss utsträckning av vattenkraftsexploateringen. Den resursen kan behövas om vi skall avveckla kemikaliejordbruket i Sverige.

Anf. 53 BIRGER ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag berörde i mitt inledningsanförande att det har gjorts kompletteringar i naturresurslagen. Det beror på att socialdemokraterna har ändrat uppfattning till det bättre. Man har således anslutit sig till centerns och även till folkpartiets synpunkter i en del frågor. Det gläder oss. Jag tycker därför att Magnus Persson i dag viftar bort våra reservationer alltför lättsinnigt.

Jag vill påminna Magnus Persson om vad han sade här i kammaren den 22 april 1987: "Reservation 4 har samlat inte mindre än tre partier. Det är centern, folkpartiet och vpk som gemensamt hamnat på samma ståndpunkt, nämligen den att Hårkan, Ammerån och Edänge bör omfattas av NRL. Hårkan, Ammerån och Edänge har tidigare prövats, och några ytterligare skäl för att undanta dessa älvsträckor har inte framkommit. --- Majoriteten" – dvs. socialdemokraterna och moderaterna – "menar alltså att nämnda älvsträckor inte bör ingå NRL. Jag yrkar avslag på reservation 4 vad det gäller Hårkan, Ammerån och Edänge."

Vi vet hur det är i dag. Ammerån kommer vi att fatta beslut om, och Edänge har vi tidigare tagit in i naturresurslagen. Jag tycker nog att Magnus Persson inte skall uttrycka sig riktigt så lättsinnigt när det gäller de motioner som övriga partier har skrivit och de reservationer som vi har haft uppe här i dag. Socialdemokraterna kanske i efterhand börjar tänka om och ändrar sig till det bättre.

Jag vill också påminna om att i samma debatt, den 22 april 1987, talade Magnus Persson mycket engagerat om Strängsforsen. Strängsforsen togs in i NRL. Som vi vet ligger Strängsforsen i Värmland.

Till sist vill jag ställa frågan till Magnus Persson: När tänker socialdemokraterna ändra sig och medverka till att Hårkan och Emån tas med i naturresurslagen?

Anf. 54 MAGNUS PERSSON (s) replik:

Fru talman! Först några ord till vpk:s representant Jan Strömdahl. Det är möjligt att vi missuppfattade varandra. Återgår vi till den konkreta frågan,

som också Siw Persson från folkpartiet var inne på, vill jag säga att vi inte tycker att det är självklart med en myndighetsförändring, om det blir en departementsförändring. Vi har inte funnit övertygande skäl för just detta. Då återstår vår inställning rent principiellt. Det är bara, fru talman, att konstatera att vi har en annan syn på dessa frågor. Enligt vår åsikt vävs frågorna in på ett hyggligt sätt, och människorna uppfattar inte det hela som alltför motstridigt. Vi hävdar den uppfattningen.

Till Siw Persson vill jag säga några ord beträffande älvarna. Jag tycker fortfarande att det rör sig om ett alltför begränsat synsätt. En namnändring till nationalälvar skulle, enligt min mening, inte innebära någon annan tingens ordning. Vi har inte funnit några som helst övertygande skäl härvidlag.

Beträffande betongpolitik och Siw Perssons inställning: Jag tror att de allra flesta inte upplever socialdemokraterna som ett betongparti. Vi lyssnar till rörelsen. Detta blir också svaret till Birger Andersson från centerpartiet. Blir det en folkopinion, en folkstorm, och ett ökat miljöintresse och engagemang som beträffande Strängsforsen, Hårkan, Ammeråns strömmar, råder det inget tvivel om att vi kommer att lyssna till rörelsen. När det gäller det senaste beslutet fattade ju också regeringen ett definitivt beslut som gick emot de sökande. Vi är inte statiska. Självfallet lyssnar socialdemokraterna och andra parlamentariska partier till opinionerna och tar del av den debatt som förs.

Bertil Danielsson återkom om reservation 8. Fru talman! Vi tycker att kommunerna sköter det här på ett utmärkt sätt, och vi tycker att det här är en kommunal angelägenhet som kommunerna skall sköta. Här skall vi inte hålla upp några pekpinnar.

Jag tycker att Siw Persson skall ta ett samtal med Erling Bager, partikollegan, som sitter i kommittén och bevakar de här frågorna. Så sent som i eftermiddag kl. 15 skall vi ha ett kommittésammanträde.

Till miljöpartisterna vill jag säga att vi arbetar ganska hårt inom kommittén. Det gäller bl.a. vägbyggen i Göteborg och Skåne och 15 och 16 §§ i väglagen. Här har ju regeringen gett vägverket i uppdrag att se på det där litet närmare, och det beror ju på de opinionsstormar som har förekommit, med trädkramare och annat.

Anf. 55 SIW PERSSON (fp) replik:

Fru talman! Magnus Persson sade att det inte var självklart att ändra myndighetsnivån. Bl.a. sade Magnus Persson att boverkets handhavande av översynen inte uppfattades som alltför motstridigt. Men detta är ju en alltför negativ beskrivning av myndighetsutövning. Denna skall ju ske så smidigt som möjligt. Problem uppstår redan vid motstridiga intressen.

Sedan kommer vi då in på detta att vi vill ha fyra huvudälvar och ytterligare två älvar som nationalälvar. Magnus Persson vidhöll att vi är begränsade i vårt synsätt. Jag vill bara, fru talman, säga att vi bjuder på det. Det viktigaste är att vi kan få ett så starkt skydd som möjligt för våra älvar.

Till sist vill jag säga, fru talman, att det var en annan ton i Magnus Perssons senaste inlägg, vilket inger hopp med tanke på nästa års NRL-debatt här i riksdagen.

Anf. 56 BIRGER ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Det glädjer mig om socialdemokraterna har blivit mer lyhörda, så att de lyssnar till andras åsikter och till olika opinioner.

Nu sade Magnus Persson att han lyssnar på rörelsen. Då skulle jag vilja fråga en sak. När det gäller ett spörsmål som jag och även Siw Persson har tagit upp och som vi också har behandlat i en gemensam reservation, nämligen ändring av benämningen på de fyra Norrlandsävlarna – vi vill kalla dem nationalälvar – skulle jag vilja veta följande med tanke på att jag har en känsla av att rörelsen inte är helt överens i denna fråga. Kan Magnus Persson i dag i denna kammare ge ett klart och entydigt besked om att ingen av de aktuella fyra älvorna kommer att i någon form bli utsatt för utbyggnad?

Anf. 57 ROY OTTOSSON (mp) replik:

Fru talman! Det är bra om Magnus Persson och de andra i miljöskyddskommittén bedriver sitt arbete litet hårdare. Jag välkomnar det besked som han gav. Om socialdemokraterna verkligen vill bli ett miljöparti i någon som helst mening kan man fråga sig varför de inte vill ta in Emån i naturresurslagen – priset härför är faktiskt ganska lågt – och i dag stödja reservation 14. Ni kan ju ta en politisk poäng om ni gör det – om inte annat. Varför inte stärka bevarandeintresset i naturresurslagen genom att stryka det famösa stycket – 3 kap. 1 § andra stycket – där det står att riksintressena inte får utgöra hinder för utveckling av befintliga tätorter eller av det lokala näringslivet? Det är ett ganska fantastiskt kryphål. Varför inte stryka denna mening? Den är helt onödig.

Stöd reservation 4! Då börjar vi kanske tro på talet om att ni skall vara ett miljöparti.

Anf. 58 MAGNUS PERSSON (s) replik:

Fru talman! Först till namnändringen. Det som jag avslutningsvis sade rörde sig kanske mycket om nyanser. Vi finner alltså inte några som helst övertygande skäl för att just namnändringen skulle innebära att de fyra huvudälvorna skulle bli bättre skyddade.

Beträffande Birger Anderssons inlägg kan man bara konstatera att vi har varit överens om en utbyggnad med 65 TWh när det gäller vattenkraften och att de fyra huvudälvorna är och förblir skyddade. Vi har inte några planer på att riva upp det beslutet. Det finns en politisk majoritet för skydd av dessa älvar även framdeles. Då finns det ingen anledning för oss att aktualisera den frågeställningen.

Miljöpartiets representant säger att vi skulle få en politisk poäng om vi skulle ta in Emån. Fru talman! Så lätt tar man det ju inte i det politiska livet. Vi har i vanlig ordning justerat betänkandet, och under resans gång har sökanden i detta fall tagit tillbaka sin ansökan om utbyggnad av Fliseryd-Emån. Jag har tidigare sagt att vi inte är statiska, men för dagen finns det ingen anledning att ändra på beslutet. Därför yrkar jag avslag på denna reservation. I eftermiddag skall jag gå till kommittéarbetet och då skall jag framföra mina ärade kollegers synpunkter på kommittéarbetet. Vi skall arbeta vidare i den här andan.

Anf. 59 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Fru talman! Emån är en så angelägen fråga för många av oss i Kalmar län, tyvärr inte för alla, att jag även om kravet på skydd enligt NRL redan har framförts, bl.a. av folkpartiets Siw Persson, vill ta upp några saker. Det är främst Emåns framtida användning som behöver ytterligare belysas.

Sydkrafts storvulna planer på att bl.a. delar av Emån skulle få en ny sträckning verkar vara övergivna redan innan vattendomstolen har sagt sitt. Det måste man vara tacksam för. Men Emån skall även i fortsättningen genom ombyggnad och förbättring av det gamla kraftverket i Finsjö producera viss energi. Det är riktigt att ta till vara detta elöverskott även om det är ganska ringa. Men på Magnus Persson låter det som om frågan om huruvida Emån skall tas med i NRL eller inte enbart är en fråga om den vattenkraftsutbyggnad som Sydkraft ville göra – det handlar ju om så oerhört mycket mer, och det framgår av reservation 14. I den har många olika punkter behandlats. I Emån finns det alltså andra och väsentligare resurser än just elkraften.

Risken är att väntan på vattendom lägger en död hand över ån. Ingen har velat företa sig något – utom det grävningföretag som för två år sedan försökte leda Emån in i något som nästan skulle blivit en miljömässig kollaps. Detta handlande stoppades ju som väl var.

Markägarna har ett i och för sig berättigat krav att hindra översvämningar men inte med så drastiska medel.

Nu har föreningen Emåbygdens framtid tillsammans med markägarna utarbetat ett förslag som försöker förena naturvårdens, miljövårdens och markägarnas intressen. Detta är positivt och ett steg på vägen till den officiella utredning om Emån och den framtida utvecklingen inom dess vattenområde som jag begärt i motion Bo524. En sådan utredning, som bör arbeta snabbt, kan tillsättas så snart vattendomstolens utslag kommit.

Som så många gånger tidigare framhållits här i riksdagen har Emån ett fisk-, djur- och växtliv som försvunnit i många andra vattenområden men som i Emån med viss hjälp kan fortsätta att utvecklas. Havsöring och lax är en genetisk resurs för fisket i Östersjön men kan också bli grunden för en utökad fisketurism i området. Planer finns att med hjälp av laxrapport få öringen att vandra ända upp till Vetlandatrakten, där den tidigare var ett naturligt inslag.

Turismen är en näringsgren som måste uppmärksammas i inlandet under 90-talets omdaning av jordbruket. Det är viktigt att även jordbruket kan fortsätta i området, inte minst för att bevara landskapet kring ån öppet och levande.

Jag väddar därför till Birgitta Dahl, i förhoppningen att hon läser detta: ta tag i Emåfrågan igen, låt ån skyddas av NRL och använd de medel som riksdagen genom beslutet 1978 tänkte sig skulle utgå till invallning till att i stället medverka till att Emåområdet får en utveckling som passar 2000-talets krav på en vettig vatten- och markanvändning och en stimulerande fritid!

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 14 med förhoppningen att detta stående inslag att tala för en reservation om Emån inte blir aktuellt nästa år.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kam-
marens förhandlingar.

Anf. 60 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag vill lämna en kompletterande upplysning till det anför-
ande som Ingrid Hasselström Nyvall höll. Hon sade att alla riksdagsledamö-
ter från Kalmar län inte ställer upp bakom kravet att skydda Emån.

Från centerns sida har vi en gemensam reservation med folkpartiet. Den
som står som första namn vid reservation 14 i bostadsutskottets betänkande
är bostadsutskottets ordförande Agne Hansson, som är från Kalmar län.

Jag vill gärna understryka att vi i centern inte har någon annan uppfattning
än den som folkpartiet har i denna fråga.

Jag vill också påminna om att Agne Hansson den 17 april debatterade en
fråga till miljöminister Birgitta Dahl om Emån och möjligheterna att ta med
Emån i naturresurslagen.

Jag vill med detta inlägg bara göra denna komplettering så att det inte upp-
står några missförstånd i denna fråga.

Anf. 61 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Herr talman! Det var faktiskt en ganska onödig upplysning, Birger An-
dersons. Även jag kan läsa innantill. Jag vet att centern sedan ett par år står
bakom det här kravet. Ni var inte med första gången jag motionerade om
Emån, men ni har kommit med senare.

Det finns emellertid andra partier som inte stöder detta krav. Om deras
riksdagsmän från Kalmar län kommer att göra det är något som vi får se i
dagens votering, men de har alltså inte gjort det i utskottet.

Jag vill också säga att jag lyssnade på debatten kring Agne Hanssons fråga
till Birgitta Dahl förra veckan. Jag beklagar att det inte var en interpellation
så att flera av oss hade kunnat gå in i den debatten. Precis som Agne Hansson
är jag inte nöjd med Birgitta Dahls svar på frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

10 § Anslag till bostadsadministrationen m.m.

Föredrogs

bostadsutskottets betänkande

1989/90:BoU15 Anslag till bostadsadministrationen m.m. (prop.
1989/90:100 delvis 1989/90:112 och 1989/90:115).

Anf. 62 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! I bostadsutskottets betänkande nr 17 behandlas i huvudsak
anslag till bostadsadministrationen. Men de två reservationer som är fogade
till betänkandet handlar ju om annat än om anslagsfrågor, och det är vi mo-
derater som står för båda.

Den första handlar om att vi vill avveckla SBAB. Den ståndpunkten är ju

känd sedan länge, och det finns väl ingen anledning att fördjupa sig i argumentationen för vår ståndpunkt. Jag vill ändå kortfattat säga att vi tycker att det är onödigt att ha ett särskilt statligt finansieringsorgan för denna typ av finansiering. Det finns ju redan en uppsjö av olika organ som väl kan klara dessa uppgifter. Staten skall verkligen inte behöva ordna dessa saker.

Vår ståndpunkt är ännu mera klar om man ser den mot bakgrunden av att vi vill förändra hela lånesystemet. Vi vill ha en helt annan finansiering av bostadsbyggandet med enhetslån m.m. Detta har vi framfört i andra sammanhang. På detta sätt kommer statens roll även att inskränkas och kan begränsas till att fastställa de låneregler som skall gälla.

Vi är helt övertygade om att de bottenlåneinstitut som finns på marknaden kan klara dessa uppgifter.

Den andra reservationen handlar om en namnfråga. Plan- och bostadsverket har blivit föremål för en enskild motion, där det föreslås att plan- och bostadsverket även officiellt skall heta boverket. Det kan ju synas vara en bagatellfråga.

Regeringen har redan prövat denna fråga och avisat tanken på att göra en sådan namnändring. Vi biträder regeringen i denna uppfattning. Vi tycker att det är klåfingrigt att riksdagen skall tala om vad myndigheterna skall heta. Den frågan bör kunna redas ut i andra sammanhang. Dessutom tycker jag att det från språklig utgångspunkt är tveksamt att skapa ett namn som boverket som är främmande för vårt allmänna språkbruk. Därför har vi fogat en reservation till detta betänkande.

Herr talman! Jag inskränker mig till dessa synpunkter och yrkar bifall till reservationerna 1 och 2 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 63 GUNNAR NILSSON (s):

Herr talman! I betänkandet om anslag till bostadsadministrationen tillstyrker utskottet propositionens förslag. Utskottet gör med anledning av en s-motion ett tillkännagivande om att benämningen på plan- och bostadsverket bör ändras till det allmänt vedertagna namnet boverket.

Vidare behandlas och avstyrks en moderatmotion om avskaffande av Statens Bostadsfinansieringsaktiebolag. Detta har gett upphov till två reservationer till betänkandet.

I reservation nr 1 anför moderaterna i enlighet med motionen att SBAB bör avvecklas och att ett nytt bostadsfinansieringssystem bör införas. SBAB bildades 1985 och har sedan dess svarat för upplåning av medel för statliga bostadslån och administrationen av dessa. Sedan 1989 handhar SBAB dessutom förvaltningen av alla anslagsfinansierade lån som beviljas eller har beviljats inom bostadsdepartementets ansvarsområde.

SBAB har under den tid det verkat byggt upp en effektiv och kompetent organisation och framstår i dag som en konkurrenskraftig aktör på bostadsfinansieringsmarknaden. Det finns därför goda skäl för att SBAB:s verksamhet bör bestå också i en framtid med ett eventuellt förändrat bostadsfinansieringssystem. Något sådant förslag föreligger som bekant ännu inte. Dessutom bör SBAB även framgent ha förvaltningsansvaret för beviljade bostadslån. Jag yrkar avslag på reservation 1.

I reservation 2 vänder sig moderaterna mot utskottets tillkännagivande

angående frågan om namn på plan- och bostadsverket med hänvisning till att namnfrågan primärt inte är någon riksdagsfråga. Utskottet anser att boverket redan är ett väl etablerat namn på verket och att en namnändring endast är en anpassning till rådande språkbruk. Jag yrkar därför avslag på reservation 2.

Herr talman! Jag yrkar härmed bifall till hemställan i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Anf. 64 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! De här frågorna kanske inte föranleder någon längre debatt. Men ett uttalande från Gunnar Nilsson när det gäller finansieringen och SBAB:s framtid ger mig anledning att ställa en fråga. Gunnar Nilsson sade att ett eventuellt nytt finansieringssystem inte kommer att föranleda någon förändring, och något sådant föreligger ännu inte. Kan detta tyda på att socialdemokraterna och regeringen har planer på att förändra lånesystemet på ett sådant sätt att SBAB:s roll skulle kunna bli föremål för en omprövning?

Anf. 65 GUNNAR NILSSON (s):

Herr talman! Frågan om SBAB:s vara eller icke vara är i dag något hypotetisk, eftersom även moderaterna i en motion sätter denna i samband med ett nytt bostadsfinansieringssystem.

Det har gjorts en utredning om ett nytt bostadsfinansieringssystem, men någon proposition föreligger ännu inte, och därför uttryckte jag mig som jag gjorde. Jag anser att SBAB även vid en eventuell kommande förändring av bostadsfinansieringssystemet kommer att ha en roll att spela.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

11 § Beslut

Företogs till avgörande justitieukskottets betänkanden 1989/90:JuU27 och JuU28, arbetsmarknadsutskottets betänkande 1989/90:AU18 samt bostadsutskottets betänkanden 1989/90:BoU17 och BoU15.

Justitieukskottets betänkande JuU27

Mom. 8 (beredskap mot terrorism)

Utskottets hemställan bifölls med 258 röster mot 38 för reservation 1 av Berith Eriksson och Anita Stenberg.

Mom. 9 (utrustning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Jerry Martinger m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (anslag till rikspolisstyrelsen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Ingbritt Irhammar och Anders Svärd – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (säkerhetspolisens verksamhet m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 259 röster mot 38 för reservation 4 av Berith Eriksson och Anita Stenberg. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 14 (anslag till Lokala polisorganisationen, m.m.)

Först biträdades reservation 5 av Jerry Martinger m.fl. med 63 röster mot 34 för reservation 6 av Ingbritt Irhammar och Anders Svärd. 200 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 208 röster mot 59 för reservation 5 av Jerry Martinger m.fl. 32 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 15 (narkotikabrottsligheten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Ingbritt Irhammar och Anders Svärd – bifölls med acklamation.

Mom. 17 (trafikövervakning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 8 av Britta Bjelle m.fl., *dels* reservation 9 av Ingbritt Irhammar och Anders Svärd, *dels* reservation 10 av Anita Stenberg – bifölls med acklamation.

Mom. 19 (passkontroll vid riksgränsen mot Norge)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Jerry Martinger m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 21 (statens ansvar för skydd mot brott)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Jerry Martinger m.fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Justitieutskottets betänkande JuU28

Mom. 3 (stöd till brottsofferjourer m.m.)

Först biträdades reservation 1 av Britta Bjelle m.fl. med 129 röster mot 36 för reservation 2 av Ingbritt Irhammar och Anders Svärd. 133 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls reservation 1 av Britta Bjelle m.fl. med 156 röster mot 138 för utskottets hemställan. 5 ledamöter avstod från att rösta.

Roland Larsson (c) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Krister Skånberg (mp) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 5 (fler jourer i samarbete med polisen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Anita Stenberg – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (en brottsoffernämnd)

Utskottets hemställan bifölls med 239 röster mot 50 för reservation 4 av Jerry Martinger m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 7 (en brottsofferombudsman)

Utskottets hemställan bifölls med 261 röster mot 37 för reservation 5 av Berith Eriksson och Anita Stenberg.

Mom. 8 (socialtjänstens och sjukvårdens ansvar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Anita Stenberg – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (socialtjänstens uppföljningsansvar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Anita Stenberg – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (trygghetslarm)

Utskottets hemställan bifölls med 182 röster mot 115 för reservation 8 av Britta Bjelle m.fl.

Mom. 11 (utvidgning av rätten till målsägandebiträde)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Anita Stenberg – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (information till brottsoffer)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Britta Bjelle m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (beräkningen av brottsskadestånd m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Anita Stenberg – bifölls med acklamation.

Mom. 14 (förskottering av brottsskadestånd vid personskada)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Jerry Martinger m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 15 (förskottering av brottsskadestånd vid sakskada)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Britta Bjelle m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 16 (förskottering av brottsskadestånd före dom)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Anita Stenberg – bifölls med acklamation.

Mom. 17 (omprövning av brottsskadestånd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Anita Stenberg – bifölls med acklamation.

Mom. 18 (hjälp vid utredningen om brottsskadestånd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Anita Stenberg – bifölls med acklamation.

Mom. 20 (brottsofferutredning m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 17 av Britta Bjelle m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 22 (totala kostnaden för brott mot enskilda)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 18 av Jerry Martinger m.fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU18

Utskottets hemställan bifölls.

Bostadsutskottets betänkande BoU17

Mom. 1 (översyn av NRL)

Utskottets hemställan bifölls med 227 röster mot 63 för reservation 1 av Erling Bager m.fl.

Mom. 2 (ansvaret för NRL på myndighetsnivå)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Erling Bager m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (skogsvårdslagen och lagen om skötsel av jordbruksmark)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Jan Strömdahl och Eva Goës – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (utveckling av tätorter och lokalt näringsliv)

Utskottets hemställan bifölls med 258 röster mot 35 för reservation 4 av Jan Strömdahl och Eva Goës. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 8 (de obrutna fjällområdena m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 222 röster mot 68 för reservation 5 av Erling Bager m.fl.

Mom. 10 (naturvårdsverkets lista över riksintressanta områden och preciseringar av begreppet riksintresse)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Eva Goës – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (Vättern som riksintresse avseende färskvattenförsörjning)

Utskottets hemställan bifölls med 240 röster mot 52 för reservation 7 av Agne Hansson och Birger Andersson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 12 (klarläggande av vissa intressen som NRL har att tillgodose)

Utskottets hemställan bifölls med 232 röster mot 58 för reservation 8 av Knut Billing m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 13 (förklaring av de fyra huvudälvarna m.fl. som nationalälvar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Agne Hansson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 15 (Härkan och Voxnan uppströms Edsbyn)

Utskottets hemställan bifölls med 195 röster mot 99 för reservation 10 av Agne Hansson m.fl.

Mom. 17 (Meåforsen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Erling Bager m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 18 (Jaurekaska)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Erling Bager m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 20 (Haverö strömmar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Eva Goës – bifölls med acklamation.

Mom. 21 (Emån)

Utskottets hemställan bifölls med 191 röster mot 101 för reservation 14 av Agne Hansson m.fl.

Mom. 22 (samtliga orörda älvar, biflöden och åar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Eva Goës – bifölls med acklamation.

Mom. 24 (Indalsälvens delta)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Jan Strömdahl och Eva Goës – bifölls med acklamation.

Mom. 25 (3 kap. 6 § tredje stycket naturresurslagen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 17 av Jan Strömdahl och Eva Goës – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Bostadsutskottets betänkande BoU15

Mom. 1 (avveckling av SBAB)

Utskottets hemställan bifölls med 233 röster mot 57 för reservation 1 av Knut Billing m.fl.

Mom. 3 (benämningen på plan- och bostadsverket)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Knut Billing m.fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

12 § Beslut om samlad votering

Beträffande de på föredragningslistan återstående ärendena, skatteutskottets betänkanden SkU17 och SkU32 samt arbetsmarknadsutskottets betänkande AU28, beslöt kammaren på förslag av andre vice talmannen medge att de fick företas till avgörande i ett sammanhang sedan debatten i alla dessa ärenden avslutats.

13 § Europarådets handräkningskonvention, m.m.

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1989/90:SkU17 Europarådets handräkningskonvention, m.m. (prop. 1989/90:14).

Anf. 66 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Skatteutskottets majoritet tillstyrker propositionen om godkännande av Europaråds- och OECD-konventionen om ömsesidig handräkning i skatteärenden.

Moderata samlingspartiet, folkpartiet, centern och miljöpartiet yrkar i en gemensam reservation avslag på propositionen. Skälen därtill är följande: Det är inte första gången vi har anledning att påpeka att en proposition lagts på riksdagens bord utan den omsorgsfulla förberedande behandling som man har rätt att vänta sig och som för övrigt är grundlagsfäst. Dessutom brann det knappast i knutarna, och det hade inte spelat någon som helst roll om lagens ikraftträdande satts till kommande årsskifte i stället för till nu föreslagna 30 juni i år.

Den forcerade handläggningen har lett till att det varit litet så och så med remissbehandlingen. Endast åtta remissinstanser har beretts tillfälle att yttra sig, och av dessa var flera negativa. En i ett lagstiftningsförslag som detta mycket tung remissinstans som Sveriges advokatsamfund var negativ till konventionen.

Efter remissomgången har man till det ursprungliga lagförslaget fogat flera nytillkomna förslag. Dessa har alltså inte remissbehandlats, och det hela tyder på en helt onödig brådska.

När det gäller den rent sakliga kritiken är det vår uppfattning att inte tillräcklig hänsyn tagits till den enskildes rättssäkerhet och inte heller till den grundlagsskyddade offentlighetsprincipen vid domstolsförhandling. Även

om denna sistnämnda inskränkning är ganska begränsad är det likväl principiellt felaktigt att tumma på grundlagsfästa bestämmelser.

Enligt min uppfattning strider flera förslag mot behovet av personlig integritet. När det gäller betalningssäkringslagen verkar det sålunda vara helt klart att den enskilde skattskyldige som berörs av säkringsåtgärd inte blir underrättad om detta. I handräckningsärenden verkar det som om riksskatteverket ges möjlighet att agera i stället för att den naturliga domstolsprövningen får äga rum.

Man vet heller inte vilken av två rättsregler med samma värde som skall ta över den andra. Det gäller exempelvis konventionslagen eller transformationslagen. Detta är komplicerad juridisk materia, och desto större är anledningen att skynda långsamt.

Något annat, som det också kan finnas anledning att kritisera, är att praxis inte har följts när det gäller att omvandla konventioner på främmande språk till svensk lagtext. Nu föreslås att konventionen skall gälla direkt i Sverige, varigenom engelska och franska texter blir svensk lagtext. Även relativt språkkunniga personer får därigenom svårigheter att följa en komplicerad text.

Det sagda leder till att ärendet kräver ytterligare behandling i regeringskansliet och, herr talman, jag yrkar bifall till den gemensamma reservationen, som innebär avslag på propositionen.

Anf. 67 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Som framgår av handlingarna yrkar fyra av partierna i reservation 1 avslag på handräckningskonventionen. Knut Wachtmeister har redan berört konventionen ganska ingående. Han har visat att det finns anledning att rikta en allvarlig kritik mot den. Jag skall därför inte upprepa de argumenten. Men låt mig ändå peka på tre av de centrala punkterna.

Viktiga avsnitt av konventionen har över huvud taget inte remissbehandlats, som sades här. Inskränkningar kommer också att ske av den grundlagsfästa domstolsoffentligheten, vilket är en allvarlig inskränkning, även om den kan synas begränsad. Den teknik som används i lagstiftningen, som Knut Wachtmeister också var inne på, bäddar för att man kommer att erhålla tolknings- och tillämpningsproblem samt språkförbistring.

Jag skall, som sagt, inte upprepa argumenten, de blir inte bättre för det. Riksdagens dyrbara tid kan användas till annat. En välskriven reservation kastar också sitt ljus över problematiken.

Jag tycker ändå att man bör uppmärksamma att bakom reservation 1, som jag inledde med, står fyra partier. Det är alltså bara riksdagens socialistiska majoritet som står bakom ett genomförande av lagstiftningen. Jag tycker att detta borde vara ett memento. Lagstiftning av den här karaktären, som berör grundlagsskyddade avsnitt i svensk lagstiftning, borde inte antas med denna knappa majoritet.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservation 1.

Anf. 68 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Svenska domstolsförhandlingar är offentliga. Detta står skrivet i regeringsformen, och det är en väsentlig del av det vi uppfattar som

det demokratiska samhället. Domstolen får lov att för bestämda ändamål begränsa offentligheten. Men det skall vara domstolen som bestämmer detta, och begränsningen får inte heller utgöra ett hot mot den fria åsiktsbildningen.

Nu inträffar det oerhörda, att Sveriges riksdags största parti, tillika det parti som innehar regeringsmakten, vill ändra på rättegångsbalken så att uppgifter som kommer att innefattas i detta handräkningsavtal skall beläggas med sekretess. Det är inte så att domstolen får förorda sekretess för dessa fall, man *skall* göra det, om det krävs av annan stat.

Att frågan är av konstitutionell natur är klart. I miljöpartiet de grönas motion påpekade vi också att den föreslagna ändringen i rättegångsbalken strider mot regeringsformen. Helt korrekt hänsköts detta problem för avgörande till konstitutionsutskottet. KU förnekar inte att det föreligger motstridigheter, men man anför: "Den föreslagna begränsningen i den grundlagskyddade domstolsoffentligheten går inte utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet."

Detta är en formulering som kunde vara ett direkt citat ur jesuiternas regelbok, om ändamålet som helgar medlen.

Hur kan Sveriges riksdags konstitutionsutskott yttra sig på det viset? Hur skall vi förvänta oss att framtida rättegångspraxis i andra mål förändras? Kommer vi att få terroristrättegångar bakom lyckta dörrar? Kommer tryckfrihetsmål att vara hemliga? Vad kan man inte motivera med hänsyn till ändamålet, om man försöker?

Med uppenbar kunskap om vad man gör vill alltså skatteutskottets majoritet i sin tur driva igenom detta brott mot grundlagen.

Vad gör då andra partier? Jo, de borgerliga partierna har också intagit en kritisk ställning, därtill ledda av en analys från Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund. Deras yttrande stämmer i princip med vår bedömning av saken. Om det nu vore så att vpk också insåg konsekvenserna av utskottets hemställan i moment 1, skulle helt säkert vpk ställa upp för reservation 1. Trist nog har vpk-ledamöterna inte ens funnit det intressant nog att närvara i kammaren vid denna debatt.

Min förhoppning är ändå att reservationen vinner bifall. I så fall vill jag också efterlysa en ny proposition från regeringens sida, där man beaktar såväl offentlighetsprincipen som det krav som bör kunna ställas på att lagar i Sverige skall vara klara och tydliga för svenska medborgare.

Herr talman! Jag yrkar alltså bifall till bägge reservationerna i detta betänkande.

Anf. 69 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande 17 tillstyrker utskottet proposition 1989/90:14, i vilken förelås att Sverige tillträder en ny konvention om handräkning i skatteärenden, Europarådskonventionen.

Konventionen innehåller bestämmelser om utbyte av upplysningar, delgivning av handlingar samt indrivning och säkring av skattefordringar. Den har utarbetats inom Europarådet och OECD på bl.a. svenskt initiativ och överensstämmer i stora delar med det nu gällande nordiska handräkningsavtalet. Avsikten är att konventionen skall gälla direkt i Sverige.

I propositionen förelås vidare att den reglering av handräckningen i skatteärenden som nu finns i lagen om utredning i skatteärenden och lagen om uttagande av utländsk skatt, tull och annan allmän avgift samt olika förordningar ersätts med en ny lag om ömsesidig handräckning i skatteärenden.

Utskottet föreslår vissa justeringar i propositionens lagförslag. Tidpunkten för ikraftträdandet flyttas till den 1 juli 1990.

Till betänkandet har fogats två reservationer, på vilka jag härmed yrkar avslag.

Sverige har i dag ett omfattande utbyte av information i skatteärenden. Sverige erhåller närmare 15 000 automatiska uppgifter per år och sänder lika många till andra stater. De länder med vilka detta utbyte för närvarande är vanligast förekommande är, förutom de nordiska staterna, Frankrike, Västtyskland och USA.

Genom den alltmer ökade internationella rörligheten för bl.a. kapital och arbetskraft framstår det som mycket angeläget att det internationella samarbetet mellan skattemyndigheter i olika stater utvecklas ytterligare. Ett sådant samarbete förutsätter att internationella regler skapas för hur ett samarbete skall gå till. Härutöver krävs också regler som tillgodoser de skattskyldigas intressen och berättigade krav på rättssäkerhet.

I och med att Europarådet och OECD utarbetat den nu aktuella konventionen har ett regelsystem som i stor utsträckning uppfyller de tidigare nämnda kraven skapats.

I reservationen av moderaterna, folkpartiet, centern och miljöpartiet har anförts att denna fråga har forcerats fram. Detta anser jag vara ett mycket märkligt påstående. Jag vill påminna om att skatteutskottet beslutade att bereda konstitutionsutskottet och justitieukskottet tillfälle att yttra sig. Även Svenska arbetsgivareföreningen har haft möjlighet att komma in med ett fyligare yttrande. Detta är enligt utskottsmajoritetens sätt att se inte att forcera fram ett ärende.

Konstitutionsutskottet har i sitt avgivna yttrande tillstyrkt propositionen, förutom den del som gäller anmälan av de skatter och avgifter som konventionen skall omfatta. Avsikten var att de skatter och avgifter som anmäls skulle finnas i en bilaga A till konventionen.

Konstitutionsutskottet påtalade att detta förfaringssätt skulle ha sådana inslag av normgivning att det bör införlivas med svensk rätt genom lagreglering, för att det inte skall råda något tvivel om att förfarandet står i överensstämmelse med regeringsformen. Så kommer nu att ske enligt betänkandet.

Så till remissbehandlingen av förslaget. Man anser från reservanternas sida att det är en brist att enbart åtta myndigheter och organisationer remissbehandlat förslaget. Vidare anser man att vissa delar ej har remissbehandlats över huvud taget på grund av bl.a. lagrådets omarbetning.

Jag vill påstå att det inte alls är ovanligt att förslag omarbetas, och det är ju helt klart att man inte kan låta alla omarbetningar som görs återigen gå ut på remiss. När det gäller antalet remissinstanser, så är det antal som remissbehandlat förslaget inte ovanligt litet, utan det är ganska normalt.

Reservanterna har även tagit upp den teknik som föreslås för att införliva konventionen med svensk rätt. Denna fråga har behandlats av konstitutionsutskottet tidigare. Man har uttalat att konventioner på utländska språk bör

omformas till svensk lagtext, men att de kan tillåtas gälla direkt när särskilda skäl föreligger, exempelvis att reglerna huvudsakligen riktar sig till myndigheter eller särskilda grupper av enskilda, för vilka det inte kan antas innebära några svårigheter att ta del av konventionstexten.

Även lagrådet har efter noggrant övervägande godtagit den valda lagstiftningstekniken. Man konstaterar att rättssäkerheten tryggats genom bestämmelserna i den föreslagna handräckningslagen, att det finns uttalanden i propositionen som kan tjäna till ledning för rättstillämpningen beträffande konventionen och att förutsättningarna för en enhetlig rättstillämpning är goda, eftersom bestämmelserna i första hand skall tillämpas av riksskatteverket.

Så till förslagen om ändringar i rättegångsbalken och sekretesslagen. Skälen till dessa ändringar är att säkerställa att sekretessen för uppgift som erhållits enligt avtal med främmande stat inte bryts i samband med domstolsförfarandet. Bl.a. åläggs domstolarna att hålla muntlig förhandling inom stängda dörrar i vissa fall.

De föreslagna ändringarna berör främst skattemålen i de allmänna förvaltningsdomstolarna, och dessa får redan i dag förordna om stängda dörrar så snart det kan antas att det kommer att förebringas uppgifter som är sekretessbelagda. Det torde vara regel att så sker.

Enligt utskottets mening innefattar de föreskrivna ändringarna i rättegångsbalken och sekretesslagen ett mycket begränsat ingrepp i domstolsoföretligheten. Med hänsyn till att ändringarna har betydelse för Sveriges möjligheter att på ett effektivt sätt delta i det internationella samarbetet på skattemrådet, anser utskottsmajoriteten att förslaget skall antas.

Det är ytterligare en sak som jag anser vara märklig i behandlingen av denna fråga. Det är att moderaterna, folkpartiet och centerpartiet inte hade några synpunkter på propositionen under motionstiden. Den enda motionen som avlämnades då hade miljöpartiet undertecknat. Men detta kanske jag kan få svar på under debattens gång.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag anfört yrkar jag bifall till utskottets hemställan och återigen avslag på reservationerna.

Anf. 70 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Fru Staaf-Igelström sade att det inte har skett någon forcing av detta ärende i riksdagen. Hon hänvisade bl.a. till att konstitutionsutskottet har haft möjlighet att yttra sig. Hon var förvånad över reservanternas kritik.

Ja, men kritiken har inte riktats mot behandlingen i riksdagen. Där har vi haft mycket god tid på oss. Motionstiden gick ut redan den 28 november i fjol. Som framgick av mitt inledningsanförande riktas kritiken mot den förberedande behandlingen av ärendet. Ärendet hade inte remissbehandlats fullständigt. Efter ändringarna gick det inte ut på remiss igen. Det är ovanligt att göra så, sade fru Staaf-Igelström.

Det fanns ingen som helst anledning att forcera detta ärende. Ikraftträdandet skulle ske vid årsskiftet, men det gick av praktiska skäl inte. Nu har man utsatt ikraftträdandet till kommande halvårsskifte. Ingenting hade hindrat att ikraftträdandet skett vid nästa årsskifte. Då hade det funnits all

världens tid att ge ärendet den omsorgsfulla behandling som grundlagen föreskriver.

Fru Staaf-Igelström sade mycket riktigt att det internationella samarbetet är angeläget. Men nu råder det beklagligtvis oklarhet om huruvida den nya konventionen hindrar den svenska inledande anpassningen till EG:s regelsystem. Några EG-länder har för övrigt röstat mot konventionen. Det är betänkligt att vi då genast är beredda att skriva under den.

Anf. 71 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Herr talman! Lisbeth Staaf-Igelström och jag tycks ha läst samma ord, men på olika sätt. Det är helt riktigt att domstolarna i dag själva får avgöra sekretessen i de ärenden som behandlas. Konventionen innebär att utländska regler skall gälla i Sverige. De svenska domstolarna skall i detta fall lyda under de stora herrarna i Tyskland, Frankrike och USA. Jag undrar hur det skall gå för ett litet land som vårt, om vi fortsätter att ge efter på detta sätt. Det är ett mycket illavarslande tecken.

Anf. 72 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Först vill jag säga till Knut Wachtmeister att jag och utskotts-majoriteten anser att vi har behandlat detta ärende tillräckligt länge. Det har fått en bra behandling. Jag vill fråga: Varför motionerade inte moderaterna under motionstiden för denna proposition, om ni anser att behandlingen var så dålig?

EG-länderna har en egen reglering på detta område. Men det hindrar väl inte att de kan tillämpa konventionens regler även vid kontakter med länder som inte tillhör EG. Sverige har tidigare vägrats att delta i EG:s handräckningssystem. Bl.a. därför tog Sverige initiativ till den nya konventionen.

Gösta Lyngå tog upp ändringen i rättegångsbalken. Jag säger som jag har sagt tidigare att den ändringen tillkom för att underlätta för Sverige att få sekretessbelagd information från utlandet. Lagrådet, konstitutionsutskottet och skatteutskottets majoritet har tillstyrkt att vi gör denna ändring.

Anf. 73 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Fru Staaf-Igelström frågade varför vi moderater och andra partier inte motionerade i detta ärende. Ja, detta är en ytterst komplicerad juridisk materia. Skälet till att vi inte motionerade är att den information som vi annars snabbt och gärna insuper inte nådde oss i tillräckligt god tid för att vi skulle kunna motionera innan motionstiden gick ut den 28 november i fjol. Det hindrar dock inte att min kritik kvarstår. Det var fullkomligt onödigt att forcera fram propositionen på det sätt som skedde, när det nu har gått fem månader sedan motionstiden gick ut. Det hade varit bättre att framlägga propositionen senare men göra det mera omsorgsfullt.

Slutligen en sak till beträffande EG. Så sent som i höstas var det bara två länder som hade godkänt konventionen. Det kan vara symtomatiskt att inget av dessa två länder tillhör EG. Den problematiken kvarstår med all önskvärd tydlighet för oss i Sverige.

Anf. 74 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag begärde ordet för att visa att vi från centerpartiet helt och fullt står bakom både reservation 1 till detta betänkande och den kritik som har framförts mot ärendets behandling. Riksdagens uppgift är ju att bevaka rättssäkerheten. Det är tur att det åtminstone finns en opposition, som är aktiv i den frågan. Vi kan inte fullständigt överlämna lagstiftningen åt regeringsinnehavarna. Här gäller det att bevaka varje område. Är det ett svårt område, är det inte alltid så lätt att läsa igenom lagtexterna. Speciellt de internationella reglerna är oerhört svåra att genomtränga, om man inte jobbar med dem varje dag. Att kritisera oss för att inte ha motionerat i frågan visar att man på något sätt negligerar vikten av information i förväg om svåra saker som skall behandlas här i riksdagen.

Anf. 75 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Vi negligerar absolut inte vikten av information i denna fråga, vilket centerpartiets företrädare påstod. Tvärtom tar vi mycket allvarligt på detta ärende. Vi har läst igenom texten noggrant, och därefter har vi tagit ställning.

Anf. 76 LARS BÄCKSTRÖM (vpk):

Herr talman! Ekonomin blir alltmer internationaliserad. Den internationella arbetsfördelningen kan vara till gagn för alla som deltar i den. Detta är nödvändigt. Däremot är det naturligtvis inte nödvändigt att överlåta ett lands nationella oberoende på en annan stat. Det gör att vpk är motståndare till den typ av överstatlighet som de europeiska gemenskaperna innebär på det politiska området. Vi anser att man med andra metoder kan klara av de flesta av de problem som reses, när man inte går med i EG. Man kan vinna en rad andra fördelar.

I den internationella ekonomin är det viktigt att se till att transaktionerna sker på rimliga och rättvisa villkor och att man iakttar de skatteregler som gäller. I den internationella ekonomin blir det allt svårare att kontrollera detta. Det är möjligt att flytta vinster från det ena landet till det andra. Det finns möjligheter till skatteundandragande inom den internationella ekonomin. Detta är vi motståndare till och vill åtgärda. Jag vet att det gäller även miljöpartiet. Vi och miljöpartiet är motståndare till EG.

Ledamoten från miljöpartiet sade sedan att om ni i vpk såg saken som vi ser den, då skulle ni säkert stödja oss. Ja, självklart skulle vi det. Men vi ser inte saken som miljöpartiet ser den. Ett gammalt ordspråk säger att det bästa inte får bli det godas fiende. Jag tror att motståndet inom miljöpartiet mot EG leder till att man driver en viss del av en fråga till sin spets och glömmer de övriga aspekterna på den.

Miljöpartiets företrädare sade att man inte får vara jesuitisk och säga att ändamålet helger medlen. Jag får försvara både vpk och jesuiterna. De senare har aldrig påstått detta. Det är en protestantisk propagandalögn. Det är också fel att kritisera vpk:s politik på detta sätt.

Ändamålet helgar aldrig medlen. Vi kan aldrig tänka oss dessa inskränkningar i offentlighetsprincipen inom rättegångsväsendet vad gäller tryckfrihetsmål. Om vi skall slippa att gå med i EG och ändå få en viss kontroll över

dessa internationella transaktioner, då måste vi träffa ett avtal därom. Detta avtal förutsätter en viss typ av sekretess. Annars går det inte att teckna något avtal. Det bästa får alltså inte bli det godas fiende.

Jag tycker t.o.m. att det är rimligt med ett visst mått av sekretess i sådana här frågor. Det är rimligt att företag slipper få sin interna bokföring utlämnad i en offentlig process. Det kan ju visa sig att företaget är helt oskyldigt. Det går inte att förutsätta att varje företag som dras in i en skattetvist är skyldigt. Inte ens om företaget är skyldigt kan det anses riktigt att alla interna affärshandlingar lämnas ut och ges offentlighet. Det är en fråga om rättssäkerhet även gentemot företagaren. Därför är denna sekretessbestämelse tämligen väl avvägd och rimlig.

Varför har det då blivit en sådan turbulens i denna frågas slutliga behandling? Jo, det beror på att Svenska arbetsgivareföreningen har startat ett hårt påtryckningsarbete. Inlagorna är mycket tjocka. Det är kanske det som gör att många behöver så lång tid på sig för att läsa dem. SAF hoppas att detta ärende skall fördröjas så att det inte blir något beslut. Vi har redan hört ledamoten Knut Wachtmeister berätta att man inom EG inte är speciellt attraherad av den här konventionen. Det är alltså inte fråga om en EG-anpassning att anta denna konvention utan ett sätt att stå utanför EG.

Några EG-länder har röstat emot, sade Knut Wachtmeister. Ja visst, så är det. Kan det nu sägas att initiativtagaren själv hesiterar, då stärks de gemensamma arbetsgivarkrafterna ute i Europa i sin vilja att säga nej till denna konvention. Det bästa får inte bli det godas fiende.

Jag vet att miljöpartiet vill inskrida mot skatteundragande. Gör då det, och därefter skall vi förena oss i kampen mot EG. Genom bl.a. konventioner av detta slag skall vi se till att slippa gå med i EG för att nå dessa mål. Det räcker inte att säga nej; man måste också kunna föreslå en konstruktiv lösning på problemen. Det finns också ett väsentligt problem.

Kom tillbaka med ett nytt förslag, säger kanske någon. Men ofta finns det ett pris för att få någonting. I detta fall är priset att man måste godkänna sekretessen vid domstolsförhandlingen. Det är inte ett högt pris utan enligt min mening ganska rimligt. Däremot är det orimligt att tro att det går att få sekretess i samband med tryckfrihetsmål. Det kan bli sådana tider, men sådana beslut fattar i så fall denna kammare mot vpk:s röster. Vid det här tillfället fattas inga beslut som går i den riktningen.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 77 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Lars Bäckström och jag tycks ha gemensamma utgångspunkter men kommer ändå fram till olika resultat. Vi anser båda att det goda och det bästa finns inom våra resp. partier. Jag vet inte vilket som var vilket i sammanhanget. Överstatliga styrningar av svenska organ är inte något som vi vill gynna. Men vi liksom vpk vill bekämpa skatteflykt till andra länder.

Enligt vår mening är nuvarande förslag till konvention inte acceptabelt. Svenska domstolar påtvingas nämligen regler som inte överensstämmer med de regler som anges i regeringsformen. Vi vill därför ha ett annat förslag till konvention. Enligt vår mening kan Sverige, som har påbörjat dessa förhandlingar, genomdriva ett avtal som tillgodoser svenska domstolars behov.

14 § Ny taxeringslag m.m.

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1989/90:SkU32 Ny taxeringslag m.m. (prop. 1989/90:74).

Anf. 78 KARL-GÖSTA SVENSON (m):

Herr talman! Sverige har världens högsta skattetryck. En riksdagsmajoritet bestående av socialdemokraterna och folkpartiet kommer om drygt en månad att fatta beslut om att genomföra en gigantisk skatteomläggning, som leder till ett ännu högre skattetryck.

I gårdagens Morgoneko hörde jag folkpartiledaren säga att han på en egentligen mycket klok fråga från en av sina medlemmar svarat att han inte hade som målsättning att kasta socialdemokraterna ur regeringsraden. Han poängterade i stället att vi i Sverige även med en folkpartiledad regering hade fått hålla till godo med ungefär samma politik som socialdemokraterna har fört.

När man i ljuset av detta uttalande samtidigt läser att professor Anders Åslund menar att Sverige med utgångspunkt i dagens regeringspolitik kan vara det mest socialiserade landet runt Östersjön vid sekelskiftet år 2000, då är Sverige alldeles på fel väg.

Herr talman! För Sveriges bästa är det nödvändigt att moderata samlingspartiet så snart som möjligt blir det största partiet i vårt fina land. Vi är det enda parti som för det första kan föra Sverige ur den ekonomiska krisen och för det andra kan utforma en framtidsinriktad politik som skapar förutsättningar för människorna i vårt land att själva kunna forma sin egen livstillvaro.

Herr talman! Jag har velat inleda dagens debatt med utgångspunkt i den verklighet vi lever i. Världens högsta skattetryck har nämligen fört med sig att vi har fått ett komplext och svåröverskådligt skattesystem, som i många avseenden under den socialdemokratiska regeringsperioden på 1980-talet lett till att rättssäkerheten för de enskilda medborgarna inte alltid satts i första rummet.

Den socialistiska ambitionen har i alltför hög utsträckning präglats av att stifta ett antal lagar som har inneburit att statens intresse satts i första hand.

Den s.k. generalklausulen är ett typexempel på hur man vill öka statens maktbefogenheter. Socialdemokraterna vill nämligen skärpa innehållet i denna klausul.

På regeringens initiativ har frågan nyligen utretts. När man tar del av vad remissinstanserna uttalat om detta förslag kan man också se hur lättvindigt regeringens närtstående hanterat rättssäkerheten.

På ena sidan står exempelvis juridiska fakulteten i Uppsala, Göta hovrätt och kammarrätten i Stockholm. Dessa har samtliga med kraft avvisat förslaget. I deras remissvar finns uttryck som "sådana brister att det inte kan läggas

till grund för lagstiftning". Ett annat lyder: "Utredningen synes ha missuppfattat sambandet mellan civilrätt och skatterätt". Ett tredje lyder "Utredningens ändringsförslag är inte utformat på ett sätt som tillgodoser rimliga krav på rättssäkerheten. Alltför stora krav ställs på den skattskyldige när det gäller att överblicka och bedöma grunderna för olika delar av lagstiftningen. Förutsebarheten minskar på ett sätt som hovrätten finner oacceptabelt."

LO konstaterar, i motsats till vad jag nyligen citerat, att "utredningens förslag bidrar till en effektivare skatteflyktsklausul och att de tillgodoser rimliga krav på rättssäkerhet". Och Bankinspektionen uttalar: "Utifrån de synpunkter som bankinspektionen har att beakta har inspektionen ingenting att erinra mot utredningens förslag."

Utskottsmajoriteten behandlar i detta betänkande inte i sak frågan angående den s.k. generalklausulen. Man hänvisar till att regeringskansliet bereder frågan.

Jag vill med anledning härav ställa ett par viktiga frågor till Bo Forslund:

För det första: Hur tolkar Bo Forslund LO:s synsätt, att medborgarna i vårt land får hålla till godo med rimliga krav på rättssäkerhet – angående uttalandet om generalklausulen?

För det andra: Har den socialdemokratiska utskottsgruppen för avsikt att verka för att denna främmande fågel i svensk skattelagstiftning, som generalklausulen innebär, försvinner? Och när kommer den att försvinna?

Herr talman! En väl fungerande skattelagstiftning är beroende av att medborgarna känner lojalitet mot systemet. Ett orimligt högt skattetryck, ett komplicerat och ibland orättvist system och en omfattande byråkrati verkar i motsatt riktning.

Detta är några av de många skäl för att sänka skattetrycket som vi moderater envetet under lång tid har hävdat. Det är ofattbart att socialdemokraterna och folkpartiet inte bara envetet håller fast vid världens högsta skattetryck utan t.o.m. bidrar till att vi får ett högre.

I samband med att man kommit till samma ståndpunkt som vi moderater när det gäller att slopa den statliga inkomstkatten för det stora flertalet svenskar föreslår man att världens redan högsta mervärdeskatt skall bli ännu högre. Från den 1 juli kommer således en femtedel av en varas pris i handeln att vara moms.

När man föreslår en sådan åtgärd i samband med att man vill bredda momsbasen, skapar man incitament för en ökad skatteplanering och ett ökat skatteundragande. En skattereform värd namnet borde i stället ha bidragit till lägre skattetryck och därmed ha fått till följd ökad lojalitet mot systemet.

Herr talman! Dagens betänkande behandlar frågan om en ny taxeringslag och ett stort antal motioner angående rättssäkerheten inom beskattningen. 53 av betänkandets 67 reservationer har moderata företrädare. Det är ett bevis på hur stor vikt vi lägger vid att den svenske skattebetalaren behandlas på ett rättssäkert sätt. Det finns tyvärr alltför många exempel på hur enskilda personer drabbats på grund av att balansen mellan staten och den enskilde förskjutits till den enskildes nackdel.

Moderata samlingspartiet stod bakom det principbeslut som riksdagen fattade 1986 om en förändring av skatteorganisationen. Förslagen till en ny tax-

eringslag bygger i huvudsak på detta beslut. Vi hade – och har – emellertid på vissa punkter avvikande uppfattning i förhållande till regeringen. Vårt ställningstagande grundar sig i allt väsentligt på att vi förordar en avsevärd förbättring av den enskildes rättssäkerhet, och det kommer till uttryck i våra 53 reservationer.

Jag tänker inte ta upp varje reservation för sig. I stället vill jag peka på hur vi vill åstadkomma en högre grad av rättssäkerhet.

Det är mycket viktigt för oss att inte tumma på reglerna om eftertaxering. Det är i stället på det sättet att reglerna måste utformas mycket striktare i fråga om när eftertaxering får tillgripas. I den mån den skattskyldige i deklARATIONEN lämnat de upplysningar som han eller hon ansett sig rimligen böra lämna och skattenämnden underlåtit att inom ramen för sitt taxeringsarbete utreda den aktuella frågan, bör i princip någon möjlighet till eftertaxering inte föreligga. Vi avvisar också regeringsförslaget att eftertaxering skall kunna tillgripas vid uppenbara förbiseenden.

Vi avvisar även förslaget att skattemyndigheten skall få behörighet att verkställa eftertaxeringar. Vi vill således att eftertaxering även i fortsättningen skall prövas av domstol i första instans. Det gäller en viktig åtgärd, och det har stor betydelse att vi tar hänsyn till detta och låter beslut om eftertaxering prövas av länsrätten i stället för av skattemyndigheten.

Vi vill öka möjligheten för den enskilde skattebetalaren att få sin fråga prövad av den s.k. skattenämnden, och vi vill också öka den enskildes möjlighet att muntligt framföra sina synpunkter inför nämnden. I förhållande till vad regeringen har sagt i propositionen och i förhållande till vad utskottet har sagt vill vi öka den enskildes möjligheter.

Genom att nedbringa tiden för omprövning av skattenämnds beslut till den skattskyldiges nackdel – liksom möjlighet för det allmänna att överklaga ett beslut – till sex månader efter utgången av taxeringsåret tillgodoser man den enskildes intresse av att få ett lagakraftvunnet beslut inom rimlig tid.

I detta sammanhang är det också viktigt att påpeka att vi vill bereda möjlighet för den enskilde att få ersättning för sina kostnader i ärenden och mål om skatt. Genom en sådan åtgärd kan den rådande obalansen mellan enskilda och myndigheter utjämnas. Vi vill därför att om en skattskyldig vinner ett skatteärende eller skattemål, skall denne alltid ha rätt till ersättning för de kostnader som nedlagts och som skäligen behövs för att ta till vara hans rätt. Även i de fall då den skattskyldige förlorar, helt eller delvis, bör ersättning kunna utgå. Det bör också övervägas om inte ersättning alltid bör utgå när målet avser besvär som det allmänna har anfört över ett beslut i första instans. Vidare kan det ifrågasättas om inte motsvarande regel bör gälla för den enskildes kostnader i kammarrätt och regeringsrätt, när det allmänna fört målet vidare till dessa instanser.

Med en sådan lagstiftning ökar man beslutskompetensen hos skattemyndigheterna. De skärper sig. Rättssäkerheten ökar därmed för den enskilde.

Det är självklart att vi vill bidra till ökad rättssäkerhet genom att den s.k. generalklausulen avskaffas. Den hör inte hemma i svensk skattelagstiftning. Det är orimligt att ha en skattelagstiftning som innebär att den skattskyldige inte kan förutse hur en viss rättshandling skall behandlas skattemässigt.

I syfte att stärka den enskildes rättssäkerhet är det nödvändigt att skatte-

lagstiftningen utformas klart och generellt, så att den blir entydig och lätt att förstå. Den måste vara samordnad med civilrättsliga regler. Det är emellertid inte möjligt att utforma en heltäckande lagstiftning med avseende på olika tänkbara transaktioner. Det går därför inte att undvika att skattelagstiftningen blir föremål för tolkning i rättsliga instanser. Och det är synnerligen viktigt att i den mån lagstiftning, förarbeten eller tidigare praxis inte ger klart besked om hur en viss fråga skall avgöras, bör taxeringen fastställas till den skattskyldiges fördel. Det bör i sådana sammanhang finnas ett tolkningsföreträde för skattebetalarna.

Vi vill också upphäva bevissäkringslagen. Eftersökning enligt bevissäkringslagen är i princip detsamma som husrannsakan. En sådan får i vissa fall företas hos den som är misstänkt för skattebrott. Vi vill klart markera gränsen mellan skatteutredning och skattebrottsutredning. Eftersökning bör därför inte göras av skatteadministrationens personal.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis kommentera ytterligare några punkter i detta betänkande. Det är bra att regeringen numera delar moderaternas uppfattning att beslut till den skattskyldiges nackdel inte får meddelas under taxeringsperiodens sista månad.

Det är också bra att ett enigt utskott har ställt upp bakom det moderata kravet att riksdagen bör göra ett tillkännagivande till regeringen om att den förenklade deklarationsblanketten skall utformas på så sätt att inkomna kontrolluppgifter finns förtryckta vid översändandet till de skattskyldiga. Deklarationsförfarandet förenklas betydligt genom en sådan åtgärd.

Moderaterna, centern, folkpartiet och vpk delar uppfattningen att man skall efterge kvarskatteavgiften om avgiften förorsakats av fel från myndigheternas sida. Jag förstår inte varför miljöpartiet inte delar vår uppfattning i denna fråga.

I reservation 55 avseende ställföreträdarens ansvar för ej inlevererad skatt har moderaterna, centern, folkpartiet och miljöpartiet förenat sig i ståndpunkten att detta ansvar inte skall gälla när en anställd hos en arbetsgivare förfarit på ett brottsligt sätt genom att inte deklarerat eller inte inbetala skatter och avgifter. Jag är i detta hänseende förvånad över att inte vpk har ställt upp på övriga partiets ställningstagande.

Herr talman! Jag vill med det sagda yrka bifall till samtliga de reservationer som har moderata namn.

Anf. 79 ISA HALVARSSON (fp):

Herr talman! Karl-Gösta Svenson inledde debatten på ett litet underligt sätt med något slags frontalangrepp på folkpartiet och Bengt Westerberg, som ju inte är här i dag. Jag tyckte att det var konstigt att här från talarstolen få höra exempel på de mytbildningar som kanske annars mest förekommer ute i buskarna, de som går ut på att skatteomläggningen skulle innebära en ökning av skattetrycket. Detta är ju verkligen inte med sanningen överensstämmande. Skattetrycket kommer i stället att sänkas.

Även jag läste den utmärkta artikeln av Anders Åslund i Dagens Nyheter. Jag kan inte finna att moderaterna i den fick något särskilt stöd för exempelvis sin syn på den offentliga sektorn. Anders Åslund uttryckte enligt min mening en stor sympati för folkpartiets synpunkter i fråga om att lösa upp de

offentliga monopolen och i stället ha en privat tjänstesektor. Anders Åslund menade att det är rimligt att ha en kollektiv finansiering av de sociala tjänsterna.

Herr talman! Under många år har folkpartiet hävdat att rättssäkerheten inom skattelagstiftningen måste förstärkas. Statens kontrollintresse får inte prioriteras så högt att enskildas och företags integritet åsidosätts. En mängd lagar och regler som har tillkommit för att på olika sätt kontrollera att medborgarna uppfyller sina skatte- och uppbördsförpliktelser gentemot staten strider mot vår och andras uppfattning om vad ett rättssamhälle kan acceptera i lagstiftningsväg.

Det ligger i alla medborgares intresse att skattemyndigheterna har en hög ambitionsnivå i fråga om att motverka skattefusk och att de har förutsättningar att kunna beivra sådant i de fall det förekommer. Mot denna strävan står den enskildes intresse av integritet och rättssäkerhet. Från rättssäkerhetssynpunkt är kraven på förutsebarhet och legalitet inom skattekontrollen utomordentligt viktiga att bevaka. Vidare är likabehandlingsprincipen viktig, dvs. att alla som bor i Sverige behandlas lika vid skattekontroller.

Folkpartiet har länge påpekat otillfredsställande inslag inom vår skattelagstiftning, t.ex. reglerna för betalningssäkring och taxeringskontroller, generalklausulen, förutsättningarna för eftertaxering och skattetillägg.

Förslaget till ny taxeringslag innebär en omläggning av skattereglerna i syfte att få till stånd en förenkling och effektivisering av skatteorganisationen och taxeringsväsendet. Tonvikten i förändringarna har lagts så att merparten av skattebesluten skall kunna klaras av inom skattemyndigheten och att färre än i dag skall gå vidare till förvaltningsdomstol. I sin ambition att decentralisera skatteprocessen går dock regeringen enligt folkpartiets mening för långt.

Herr talman! Propositionen föreslår att skattemyndigheten som första instans skall få fatta beslut om eftertaxering. Dessutom föreslås att skattebeslut om obehöriga vinstöverföringar skall flyttas från länsrätt till skattemyndighet.

Från folkpartiets sida vänder vi oss mot att skattemyndigheten nu inte bara skall ges befogenhet att ompröva ett tidigare fattat preliminärt beslut, utan också skall ges en fullständig rätt att överpröva sitt en gång tidigare *slutbehandlade* taxeringsärende. Detta strider enligt vår mening mot den i svenskt rättsväsende grundläggande principen att en domstol eller myndighet inte skall kunna döma eller besluta i ett ärende eller mål som myndigheten tidigare tagit befattning med.

Tanken är ju den att den som en gång tidigare har bedömt en sak inte förutsättningslöst kan ompröva ärendet. Medvetet eller omedvetet måste beslutsfattaren ha påverkats i sin tidigare inställning. Denna gamla princip överges nu i och med förslaget till taxeringslag. I ävern att rationalisera och effektivisera inför socialdemokraterna en klar försämring av den enskildes rätt till en förutsättningslös prövning av sitt ärende.

Enligt propositionen skall skattemyndigheten föra det allmännas talan i länsrätt och kammarrätt. I regeringsrätten föreslås att riksskatteverket för det allmännas talan, varvid verket kan företrädas av någon tjänsteman vid skattemyndigheten. Redan när princippropositionen behandlades 1986 före-

slog folkpartiet att det allmännas processföring borde skötas av ett fristående allmänt ombud. Detta ombud skulle ha en gentemot myndigheten självständig och oberoende ställning.

Vi vidhåller denna uppfattning. Det är en grundläggande princip i svensk processföring att den domstol eller myndighet vars beslut omprövas inte bör uppträda som part i högre instans när saken prövas på nytt. Det är omöjligt att inte vara präglad av en tidigare befattning med saken. Eftersom skattemyndigheten vid grundbeslutet redan har intagit en ståndpunkt, måste det ur den skattskyldiges synvinkel kännas som om det allmännas talan redan på förhand är bestämd. Vart än den enskilde skattskyldige vänder sig har han eller hon skattemyndigheten mot sig, en skattemyndighet som måste antas ha en i princip fiskal inställning. Man är här i färd med att avskaffa den rätts-säkerhetsgaranti som ligger i att man håller isär myndighets uppgift att fatta opartiska beslut och uppgiften att företräda ett visst offentligt intresse.

När Sverige och den socialdemokratiska regeringen kritiserats i den allmänna debatten för övergrepp mot rättssäkerheten är exemplen för det mesta hämtade från skatteområdet. Det är därför anmärkningsvärt att man nu lägger fram förslag som från rättssäkerhetssynpunkt är så förkastliga.

Jag skulle vilja citera Kajenn, som häromdagen skrev följande, vilket jag tycker kan vara tillämpligt på skattelagstiftningen:

”Tänk om förnuftiga människor bråkade allt vad de orkade innan de fann sig i såna beslut som är uppenbart korkade, upphov sin röst i ett rungande veto och yrkade avslag på utslag av människans enfald, den dyrkade, vägrade medverka, la sig på marken och sparkade när de med synnerlig tydlighet såg vart det barkade! Även om självaste gudarna kämpar förgäves mot dumheten vore väl kampen att föredra framför den ständiga ljumheten och den eländiga stumheten.”

Vår invändning mot att skattemyndigheten som första instans skall få besluta i ärenden om obehöriga vinstöverföringar grundar sig på att dessa frågor är av så komplicerad natur att de endast bör avgöras av domstol. Det är också angeläget att få en så enhetlig rättstillämpning som möjligt på detta område. Därför bör dessa beslut även fortsättningsvis behandlas av länsrätt som första instans.

Enligt propositionen skall beslut om revision fattas av skattemyndigheten eller riksskatteverket. Beslut om tredjemansrevision skall dock fattas av riksskatteverket eller, efter verkets delegation, av skattemyndighet. Den föreslagna delegationsrätten bör enligt vår mening inte tillåtas. Tredjemansrevision är en så ingripande åtgärd att beslut om sådan endast skall få fattas av riksskatteverket.

Mot våra protesterna införde riksdagen för några år sedan en rätt för skattemyndigheterna att företa generella taxeringskontroller. När lagrådet granskade regeringsförslaget framfördes mycket allvarlig kritik. Bl.a. påpekades att man genom detta förfarande inkräktar på det grundlagsstadgade skyddet för varje medborgare mot husrannsakan och liknande intrång.

Vi måste naturligtvis ha en fungerande skattekontroll, men denna ambi-

tion får inte gå så långt att den enskildes berättigade anspråk på en privat sfär helt sopas undan. Riksdagen bör därför fatta beslut om att upphäva den aktuella lagstiftningen.

Ur rättssäkerhetssynpunkt är det också enligt vår mening oacceptabelt att den definitiva taxeringsperioden mer än fördubblas. Det blir fallet genom regeringens förslag att skattemyndigheten skall ha rätt att ompröva en skattskyldigs taxeringsförhållanden till dennes nackdel inom ett år efter utgången av taxeringsåret. Innebörden blir ju, till skillnad från den knappt ettåriga period som nu gäller, att den skattskyldige under två år kommer att sväva i ovisshet om hur det slutgiltiga taxeringsbeslutet blir.

Regeringen föreslår att eftertaxeringsbegreppet utvidgas till att även omfatta länskattemyndighetens extraordinära besvärsmått vid misstagstaxering och tillfällen när taxeringen blivit oriktig på grund av felaktig kontrolluppgift. Här är återigen ett förfarande som vi anser vara oacceptabelt ur rättssäkerhetssynpunkt.

Området för vilka taxeringar som kan rivas upp skulle alltså utvidgas. Detta är särskilt anmärkningsvärt, eftersom eftertaxeringen inte längre kommer att beslutas av en domstol som första instans, utan av skattemyndigheten.

Osäkerheten för den enskilde om hur dennes ekonomi kommer att te sig i framtiden kommer med detta att öka. Det bör vara till fyllest om den skattskyldige i deklarationen lämnat de upplysningar som han eller hon ansett sig rimligen böra lämna. I den mån taxeringsnämnden underlåtit att inom ramen för sitt taxeringsarbete utreda den aktuella skattefrågan bör i princip någon möjlighet till eftertaxering inte föreligga. Genom att på så vis ställa högre krav på taxeringen i första instans ökar också rättssäkerheten för den enskilde.

Regeringen föreslår inga ändringar av de materiella reglerna för skattetillägg. Sådana aviseras till senare i år. Systemet med skattetillägg och förseningsavgifter måste vara så utformat att det uppfattas som rättvist av de skattskyldiga. En förutsättning för det är att hänsyn kan tas till omständigheterna i varje enskilt fall, dvs. att lagen ges en mera flexibel tillämpning.

Lagen om skatteflykt har en utformning som inte ens uppfyller elementära krav på rättssäkerhet. Den är så allmänt hållen att dess tillämpning i det närmaste är fullständigt oförutsägbar för både skattskyldiga och myndigheter. Bristande förutsägbarhet är en från rättssäkerhetssynpunkt allvarlig brist, eftersom oförutsägbarhet i lagstiftningen skapar en allmän oro och osäkerhet om vad som är tillåtet eller inte.

Vi anser att det finns goda skäl att införa en "omvänd generalklausul" i skattelagstiftningen. En sådan skulle syfta till att utgöra en tolkningsregel till den skattskyldiges förmån i de fall vederbörande på grund av lagstiftningens bristande utformning utsätts för en beskattning som är oskälig och som inte står i överensstämmelse med lagstiftningens grunder.

Bevissäkringslagen ger mycket stora befogenheter till skattemyndigheterna att själva besluta om att göra s.k. eftersökning, vilket är en åtgärd som inom straffprocessen kallas husrannsakan. Bevissäkringslagen ger t.o.m. större befogenheter att söka igenom privata utrymmen än vad som är fallet

vid husrannsakan. Ett så allvarligt ingrepp i den enskildes privata utrymmen skall enligt vår mening inte få ske utan att misstanke om brott föreligger.

Vi anser att skattemyndigheterna aldrig skall ha rätt att tränga in i privata utrymmen. Denna rätt skall vara förbehållen polis- och kronofogdemyndigheten. Dagens oanmälda skatterazzior utan att misstanke om brott föreligger anser vi inte skall få förekomma i en rättsstat.

Folkpartiet har under många år föreslagit att skattskyldiga skall få ersättning för sina kostnader när de processar i skattedomstolar. Av rättviseskäl och av principiella skäl anser vi att alla bör ha rätt att få sina kostnader täckta när de helt eller delvis vinner ett skattemål. Den enskilde bör även kunna få ersättning i de fall där skattemyndigheterna använt hans fall i prejudikatsyfte.

Genom ett riksdagsbeslut 1988 infördes en avgift på 2 % på fyllnadsinbetalningar av preliminär skatt över 20 000 kr. som görs under taxeringsåret under tiden 19 januari till den 30 april. Vi anser att det är orimligt att ta ut en kvarskatteavgift redan innan skyldighet att avlämna deklaration föreligger.

Något som däremot är rimligt är att den skattskyldige skall få tillbaka hela kvarskatteavgiften om den har förorsakats av fel från myndigheternas sida. Här måste man fråga sig varför socialdemokraterna och miljöpartiet intar denna orimliga ståndpunkt, och framför allt miljöpartiet. Det vore intressant att höra varför ni tycker att den enskilde skall få sota för att skattemyndigheten gjort fel.

Herr talman! Slutligen stöder vi genom två reservationer några folkpartimotioner som tagit upp problem i samband med det s.k. tillfälliga sparandet. Sedan årsskiftet är rutinerna ändrade beträffande redovisningen av det tvångssparande som socialdemokraterna och centerpartiet införde våren 1989. Tidigare redovisades beloppet på lönebeskedet, men fr.o.m. år 1990 är summan för tvångssparande inbakad i skatten. Tillvägagångssättet att dölja tvångssparandet i skattesumman är anmärkningsvärt, det liknar ett slags smygdebitering. Om man nu tvingas spara pengar borde man åtminstone få uppgift på hur mycket man sparar per månad, och minst två gånger per år borde man dessutom få besked om det samlade sparbeloppet.

Tvångssparandet är något slags hybrid mellan skatt och sparande. Det leder till orimliga konsekvenser, eftersom det tillfälliga sparandet och skatten samordnas enligt uppbördslagen. Om den inbetalda preliminärskatten inte räcker till för den slutliga skatten, utan man får restskatt, kommer staten att använda de tvångssparade pengarna för att täcka skatten. Det sker direkt och automatiskt.

Men det är inte nog med det. Eftersom det är fråga om ett tvångssparande och man är tvungen att spara kan staten se till att kronofogden driver in sparbeloppet som staten tillgripit för att täcka sin skattefordran. Sedan skall staten till medborgaren återbetala det sparbelopp som staten nyss tvångsindrivit. Jag håller med motionären om att detta är ett orimligt regelsystem och en idiotisk rundgång.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga reservationer som folkpartiet står bakom i detta betänkande. Jag vill också yrka bifall till två tillkännagivanden som utskottet glädjande nog kunnat ena sig om. Det ena gäller betalningsansvaret för uppdragstagares skatt. Det andra gäller att det förenklade

deklarationsförfarandet bör utformas så, att inkomna kontrolluppgifter skall finnas förtryckta på deklarationsblanketten.

Anf. 80 KARL-GÖSTA SVENSON (m) replik:

Herr talman! Det är ingen buskpropaganda eller buskagitation när vi moderater talar om att skattetrycket kommer att stiga på grund av den uppgörelse som folkpartiet och socialdemokraterna har träffat. Det är onekligen så att skattetrycket stiger både 1990 och 1991.

Isa Halvarsson har väl inte glömt att ni har bidragit till att vi detta år har fått höjd bensinskatt, moms på bensin och moms på energi. Vi kommer nu kanske även att få momsens höjd till 25 %, alltså en höjning med 1,5 %, den 1 juli. Härigenom kommer hotell- och restaurangnäringen att få ännu större problem. Dess momspålägg på serveringsverksamheten blir då 25 % mot före årsskiftet 12,87 %

Jag reagerade kraftfullt när jag hörde folkpartiledaren i ett radioeko uttala att det hade sett ungefär likadant ut i Sverige, om vi hade haft en folkpartiregering. Vi befinner oss i en ekonomisk kris i Sverige, vilken vi ju har hamnat i trots att vi har haft en fantastisk högkonjunktur.

Anders Åslund har skrivit om sitt framtidsperspektiv på Sverige inför år 2000 i ljuset av det som sker runt omkring oss. Han kommer fram till slutsatsen att Sverige år 2000 kanske kommer att vara det mest socialistiska av länderna omkring Östersjön, inberäknat Sovjetunionien. Det är ett fantastiskt perspektiv, som jag hoppas att vi skall slippa uppleva, och det kan vi slippa om vi får en starkare borgerlighet och ett starkare moderat inslag i Sveriges riksdag.

Anf. 81 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Herr talman! Den här debatten gäller en ny taxeringslag. Jag hoppas att Karl-Gösta Svenson när vi återkommer till en debatt om skatteomläggningen i juni bättre skall ha satt sig in i vad den innebär – det är ju fråga om en omläggning av beskattningen.

Anf. 82 KARL-GÖSTA SVENSON (m) replik:

Herr talman! Det är precis vad jag sagt – det är fråga om en skatteomläggning, inte om en skattereform.

Anf. 83 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Herr talman! Nej, Karl-Gösta Svenson sade att det skulle bli ett ökat skattetryck, vilket det inte kommer att bli.

Anf. 84 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Hur taxeringslagen utformas är ingen fråga som fångar svenska skattebetalares intresse när vi behandlar den här i riksdagen. Det är nästan enbart byråkrater och tjänstemän på skattemyndigheter och vid domstolarna som anser det vara av stor vikt. Däremot kommer många skattebetalare att ha åsikter om den här lagen den dag när det blir aktuellt att tycka annorlunda än taxeringsbeslutet. Det gör för övrigt skattebetalarna i

allt större utsträckning. Det är därför av yttersta vikt att vi riksdagsledamöter bevakar rättssäkerheten åt skattebetalarna. Det görs inte alltid av den socialdemokratiska regeringen. Många gånger går myndighetsutövanDET före individens rättssäkerhet. Detta har vi i centerpartiet påpekat gång på gång i motioner, i interpellationer och i frågor, och vi har krävt förbättringar.

Taxeringslagen har i allra högsta grad med individens rättssäkerhet att göra, och vi i centerpartiet anser att det är av yttersta vikt att genom olika säkerhetsåtgärder garantera individen möjlighet att komma till tals, men också att få möjlighet till rättelse där beslutsfattare felat.

Vi anser lekmannainflytande vara ett inslag som stärker rättssäkerheten och rättstryggheten. I långa tider har förtroendevalda ute i landet haft möjlighet att påverka taxeringsbeslut, samtidigt som man kunnat sätta sig in i skattelagstiftningen liksom också att se erfarenhetsmässigt hur lagstiftningen fungerar. Det är en säkerhetsventil. Vi här i riksdagen blir mycket lätt fjärrmade från verkligheten, och det är därför helt nödvändigt att andra förtroendevalda kan ge oss signaler. Man kan inte alltid överlämna rättstryggheten i tjänstemäns och juristers händer. Därför har vi också omprövningsinstitut av olika slag.

Utifrån vad jag nu sagt ter sig förslaget att lekmannainflytandet i princip skall elimineras som stötande. Den granskande tjänstemannens roll är enkel och odelad när det formella beslutet handhas av andra, och därigenom kan målkonflikter undvikas och tjänstemannen koncentrera sig på sin sakkunskap och noggrannhet i granskningen.

Centern ställde sig bakom de allmänna principer om ett nytt taxeringsförfarande som riksdagen antog hösten 1986 och som allmänt sett innebär en mer samordnad myndighetsorganisation, en ökad beslutskompetens för skattemyndighetens tjänstemän, ett vidgat och förenklat omprövningsförfarande och en ökad renodling av det allmännas processföring. Vi ställde oss bakom dessa principer därför att vi anser det vara bra med en omorganisation med en sådan innebörd. Förslagen i våra reservationer hindrar inget av denna förändring, utan enbart stärker rättstryggheten.

Det är viktigt att en decentralisering åtföljs av resurser. Den här lagen innebär en decentralisering – i varje fall har den en sådan som mål. Det är visserligen emot regeringens principer att en decentralisering åtföljs av resurser, men vi anser det vara så pass viktigt att utskottet borde ha markerat detta. Dessutom krävs det en garanti för att tillräcklig kompetens finns på skattekontoren, annars fungerar inte den nya organisationsstrukturen och inte heller rättssäkerheten.

Herr talman! Centerpartiet anser att skattenämnderna skall ha fast valda medlemmar för en mandatperiod i taget. Vi anser också att kravet på svenskt medborgarskap skall finnas kvar. Vi anser att dessa medlemmar skall tjänstgöra löpande för att kunna upprätthålla kunskapen inom området. Vi anser att det skall finnas ett kunskapskrav, ett krav som avstyrkts av socialdemokrater och folkpartister. Vi tycker att detta är mycket märkligt och reserverar oss på den punkten. Vi anser att ordförande och vice ordförande i skatteenämnderna skall vara lekmän och att det på dessa skall kunna ställas krav på kunskaper. Skattemyndighetens chef kan adjungeras till nämnden, men

bör inte ha möjlighet att gå in som ordförande. Vi yrkar i dessa avscenden avslag på propositionen.

Rättstryggheten kan också kopplas till avståndet mellan myndigheter och medborgare. Det gäller att skapa nära och obyråkratiska kontakter, som samtidigt bidrar till en effektiv förvaltning på lokal nivå. Centern har åtskilliga gånger fört fram tanken på lokala samhällsmyndigheter. Med lokal samhällsmyndighet menar vi en decentraliserad och samtidigt sammanhållen statlig administration på lokal nivå. Vi tycker att alla skatteärenden, registreringsärenden osv. skall kunna föras till en sådan här gemensam myndighet. Det finns i propositionen förslag i rätt riktning, men de går avgjort inte tillräckligt långt.

Det skulle i vart fall i hög grad underlätta för en person som t.ex. vill starta ett företag, om denna kunde vända sig till samma myndighet för att få saker och ting ordnade. Det förekommer i dag en mängd olika handläggningsomgångar i samband härmed, förlagda till olika orter. Det finns kanske inte ens möjligheter att inom hemkommunen få direktkontakt med resp. myndighetspersoner. Därför innebär kravet på en lokal samhällsmyndighet en förbättring av möjligheterna för en vanlig människa att få ett samlat grepp på sådana här förfaranden. Också det har med rättssäkerhet att göra.

Den här ändringen som vi i centern förespråkar innebär också att möjlighet till nedrivning av förvaltningsgränser och ökade kontakter mellan myndigheter kan skapas. Detta kan på sikt leda till effektivisering.

Jag sade inledningsvis att vi riksdagen här tar ansvar för att skattebetalaren verkligen får komma till tals. Därför anser vi att skattenämnderna skall vara tvungna att fatta beslut även om ärendet prövats tidigare, om den skattskyldige begär det. Den skattskyldige skall också få lämna muntliga upplysningar, om han eller hon begär det. Endast synnerliga skäl, klart angivna, skall kunna läggas till grund för ett nekande.

Den skattskyldige bör också känna att fattade beslut skall ligga fast. Det är inte rätt att hålla den skattskyldige i osivshet hela två år. Därför anser vi skattemyndigheterna skall ange i beslutet att en omprövning eventuellt kan bli aktuell. Denna omprövning kan ske ett år efter taxeringsåret. På så sätt har den skattskyldige åtminstone vetskap om att en omprövning är möjlig. Det kan ju också tänkas att ärende är så komplicerat att nödvändig utredning inte hinns med inom den ordinarie taxeringsperioden. Då skall inte ett grundbeslut behövas fattas, utan man skall kunna meddela den skattskyldige att ärendet kräver längre granskningstid. Det är viktigt att komplicerade ärenden utreds redan på den lokala nivån, så att det inte fattas ett beslut enbart av tidsmässiga skäl, som medför att ärendet förskjuts framåt i tiden. Då blir det inte en ordentlig behandling av ärendet, och det tycker vi är fel. Vi anser också att en omprövning helst bör ske i länsrätten. Rekvisitet – upp- tar oriktiga beslut – skall inte behöva gälla för att omprövning skall kunna ske i länsrätten.

Eftersom vi har en annan syn på lekmannainflytandet, organisatoriskt sett, har vi det också i vad det gäller den materiella hanteringen. Vi anser att beslut om eftertaxering skall fattas av skattenämnderna och inte av tjänstemännen. Det strider mot rättssäkerheten att en tjänsteman skall pröva kvaliteten på det egna granskningsresultatet. Eftertaxering skall inte heller vara

ett instrument som används när myndigheten underlåtit att utreda tillräckligt. Har den skattskyldige lämnat uppgifter i vad som kan anses rimlig omfattning, skall kravet vara hårdare på myndigheten än på den skattskyldige, vilket inte alltid har varit fallet.

Vi anser att skattemyndigheten resp. riksskatteverket i skatteprocessen inte skall kunna föra det allmännas talan. Vi avvisar därför propositionens förslag. Talan skall föras av en från beslutet skild person. Vi anser att den nuvarande organisationen med taxeringsintendenter fungerar väl. Det samma gäller det allmänna ombudet enligt mervärdeskattelagen.

Jag vill upprepa det som Isa Halvarsson tidigare sade om att lagen om skatteflykt i sin nuvarande utformning inte uppfyller ens elementära krav på rättssäkerhet. Den skattskyldige har ingen möjlighet att förutse lagstiftningens praktiska tillämpning. Propositionens förslag gör det hela än värre. Här är rättssäkerheten återigen i fara. Vi anser att lagen egentligen bör avskaffas, men vi motsätter oss just nu att den över huvud taget ändras på det sätt som är föreslaget. Det vore ett direkt slag mot rättssäkerheten att göra att lagen öppnar för en godtycklig hantering från myndighetens sida, medan individen inte har någon som helst möjlighet att avgöra när ett beslut kan prövas enligt denna lag. Vi kan ju inte ha en lagstiftning där individen inte kan begripa när den träder i kraft. Det är fullständigt orimligt.

Vi avvisar förslaget om skärpning av bevissäkringslagen. Vår lagstiftning behöver inte främst skärpningar mot den skattskyldige, utan snarare skärpningar för att främja den enskildes rättssäkerhet gentemot myndigheten. Man skall inte kunna gå in hur som helst i privata utrymmen för att kontrollera. Det skall också vara möjligt för den skattskyldige att få ekonomisk hjälp att hantera skatteärenden. Det är skrämmande när ersättning inte ges ens för den enskildes kostnader som beror på agerandet från myndighetens sida, vilket även de tidigare talarna lyft fram. Nu får individen bära ett större ansvar även när en myndighet har agerat t.o.m vårdslöst. Anser inte Bo Forslund att det borde bli en ändring, så att missförhållanden av den här typen försvinner från det svenska rättssamhället, dvs. att myndigheten ständigt kommer lindrigast undan?

Vi från centerpartiet anser att ersättning alltid bör utgå i de fall den enskildes talan vunnit bifall, men också där myndigheten behövt ett prejudikat och därför drivit frågan vidare. Vi anser också att kvarskatteavgift ej skall utgå i de fall ändringen beror på myndighets felande. Det vore bra om vi kunde få en majoritet åtminstone för detta.

Vi anser att den här nya skattelagstiftningen måste följas upp, så att negativa verkningar åtgärdas så tidigt som möjligt. Vi anser också att man måste följa förslaget om senaste inbetalningsdag av fyllnadsinbetalning för att undgå extra avgift. Det måste ges rimliga möjligheter för den skattskyldige att få fram uppgifter ur bokföring m.m. Det är bra om det kan komma till stånd något slags utvärdering av det beslut som tidigare fattades.

En lagstiftning bör också utgå ifrån att det är den enskilde som har ansvaret för sina handlingar. Det kan inte lastas andra personer om någon förfarit brottsligt. Ställföreträdarens ansvar måste bli begränsat till krav som är möjliga att hantera för en arbetsgivare. Om någon som arbetsgivaren har ansvar

för begår brott och det är fullkomligt omöjligt för arbetsgivaren att känna till detta, kan inte ställföreträdaren lastas.

Vi fortsätter att driva krav på betalningssäkring som skall tillgodose rätts-säkerheten. Beslut om betalningssäkring måste vila på fast grund. Det skall finnas ett klart utformat riskrekvisit, så att inte myndigheten kan handla överilrat och därmed åstadkomma stor skada. Vi vill också slopa självrisken för skadestånd.

Det är flera saker som tas upp i de reservationer som vi från centern har ställt oss bakom. Jag yrkar bifall till samtliga dessa reservationer.

Jag vill ta upp ett särskilt yttrande i samband med taxeringslagen som är ett litet kuriosum. Vi föreslår nämligen en ändring för att kunna åstadkomma en förändring i förhållande till beslut som är fattade när det gäller den aktuella skattereformen. Vi i centerpartiet har tidigt hävdat att beslut om gränsdragning i fråga om resor till och från arbetet samt även detta med energimoms kommer att ha en betydelse, eftersom det blir dyrare att fara till arbetet och vara i tjänst. Om man har långa resor till och från jobbet tjänar man på att stanna hemma. Detta har nu observerats inom försäkrings-systemet. När man vill rehabilitera människor för att de skall kunna gå tillbaka till arbetet så snart som möjligt finns det en viss motvilja, därför att det kostar så mycket att åka till och från jobbet. För att underlätta denna återgång till arbetet skall man skapa en skattefrihet just här inom skattesyste-met. Det pekar en aning på att man inte är alldeles fast förankrad i verklighe-ten när man drar i gång med alla förändringar som föreslås i den stora skatte-reformen. Med tanke på Isa Halvarssons uttalande om denna skattereform tycker jag nog att det ibland finns anledning till eftertanke innan beslutet fattas.

Förhoppningsvis kanske utskottsbehandlingen kan leda till någonting. Det verkar dock som om ni har kört fast när det gäller att tänka flexibelt på den här skattereformen.

Vi ställer naturligtvis upp på ändringen av resekostnadsersättningen. Vi tycker dock att det visar på att rundgången – som Isa Halvarsson talade om i annat sammanhang – har ökat och kommer att öka till följd av redan fattade beslut och i och med den kommande skattereformen. Det är denna rundgång som vi främst vill undvika med våra alternativa förslag. Därför tycker vi att det är positivt att det har kommit en liten fingervisning från verkligheten in-nan slutligt beslut skall fattas om skattereformen.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kam-marens förhandlingar.

Anf. 85 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Herr talman! Vi får som sagt återkomma till att diskutera skattereformen senare. Jag ser med stor tillförsikt fram emot den debatten.

Görel Thurdin anförde mycket bra saker när det gäller rättssäkerheten. Här kan man nog konstatera att när det just gäller rättssäkerhetsfrågorna finns en samsyn mellan de borgerliga partierna. På en punkt skulle jag dock vilja ställa en fråga. Det gäller slopat krav på svenskt medborgarskap.

Jag har läst en motion som både moderaterna och centern har tillstyrkt. I

motionen står att det följaktligen icke är möjligt att tillämpa vår rättsordning utan att känna och tänka svenskt. Det tycker jag är en mycket konstig tolkning av rättssäkerhetsfrågan.

Jag förstår inte heller fortsättningen, där man säger att en ledamot av en skattenämnd kan erhålla insyn i en enskilds personliga förhållanden av den mest ömtåliga och integritetskänsliga natur. Nog måste man väl ändå förutsetta att de som väljer ledamöter till skattenämnderna har omdömet att välja omdömesgilla personer och att man också kan ha en rättvis skatteordning även om man inte skulle vara född svensk.

Anf. 86 GÖREL THURDIN (c) replik:

Herr talman! Nu hänvisar Isa Halvarsson till en moderat motion. I reservationen står att man reserverar sig mot att kravet på medborgarskapet tas bort och att man nu med detta ställer sig bakom just denna del av motionerna. Vi svarar för den motion som vi står bakom ifrån centern. Om moderaterna har någon annan argumentering så tänker jag inte stå och försvara den. Vi har haft det här kravet i svensk lagstiftning, så det är inte märkvärdigt om vi anser att det skall vara kvar.

Det står inte heller att det är omöjligt att bli vald här om man kommer utifrån. Bor man här tillräckligt länge så får man svenskt medborgarskap. Jag tycker att detta var något av ett slag under bältet.

Anf. 87 LARS BÄCKSTRÖM (vpk):

Herr talman! Stora tankar tänks ibland vid fel tidpunkt och förblir därför blott tankar. Stora förändringar kan ske vid fel tidpunkt och väcker därför väldigt litet uppmärksamhet. Regeringens proposition om ny taxeringslag är en sådan förändring som drabbats av den debattskugga som föll och faller från regeringskris och skatteomläggningar.

I dag är dock debattglädjen desto större i kammaren. Jag har anmält mig blott för tio minuter, men med tanke på att de föregående talarna har hållit genomgripande anföranden får jag meddela till herr talmannen att jag törhända drar över någon minut.

Frågan om taxeringslagen gäller hur riksdagens beslut skall verkställas och tillämpas. Den rör förhållandet mellan skattskyldig och samhälle. Av tradition har detta varit borgerlighetens hemmaplan. Vi i arbetarrörelsen har byggt upp en stark skattefinansierad offentlig sektor. Borgerligheten har gått emot detta och har pläderat för skattesänkningar och marknadslösningar. Det har då fallit sig naturligt för liberala krafter att ställa sig på den skattskyldiges sida i konflikter mellan myndighet och skattskyldig – om inte annat så för att begränsa skatteuttaget. Arbetarrörelsen har å sin sida velat begränsa möjligheten till osolidariskt skattefusk.

Jag tycker att ledamoten Karl-Gösta Svensons anförande bär syn för sägen av min analys. Ledamoten Svenson tog upp och poängterade att skatetrycket och uttagsnivån i Sverige leder till skatteundandragande, problem etc. Det är riktigt att komplexitet medför problem i skattelagstiftningens tillämpning. Visst är det så, men nivån i sig leder inte till skatteundandragande och problem.

Frågan om skatteundandragande har utförligt behandlats av skatteutskot-

tet vid flera tillfällen med utskottsutfrågningar. Jag ställde personligen frågan till riksskatteverkets representant om det finns några empiriska dataundersökningar som visar att länder med lägre skatteuttag har ett mindre skatteundandragande. RSV:s representant Lennart Grufberg sade: Nej, några sådana data finns inte. De flesta vet att länder som Italien inte kännetecknas av någon högre grad av skattemoral än detta samhälle, även om skatteuttaget är lägre i Italien. Så ledamoten Svenssons analys tror jag är oriktig. Komplexiteten bidrar däremot naturligtvis till möjligheter till skatteundandragande. Detta var emellertid en sidomarkering.

Frågan är naturligtvis mer komplicerad än den här grundläggande ideologiska frågan. Vi i vänstern vet att politiker och myndigheter inte alltid har rätt. Vi har alla hört historier om taxeringsmyndigheter som silar mygg och sväljer kameler. De flesta känner igen historien om intendenten, måttbandet och reseavdragen. Många minns debatten om mannamån mellan svetsarens skyddskläder och premiärprimadonnans galadress. Det här är kineseri och orättvisor. Avarterna i vad gäller detaljkontroll av löntagare har dock minskat genom gemensamma satsningar från politiker och myndigheter.

Det finns andra mer aktuella exempel. Vi har t.ex. företagaren och snickaren Hjortberg. Myndigheten handlade där enligt regelboken. Hjortberg drabbades oskäligt och fick betala samma skatt två gånger. Politiska instanser ställde sent om sider till rätta. Men samma politiska nivå vägrade att ändra i regelboken. Sådant sänker civilmoralen, för det finns andra Hjortbergare som inte hade samma tur att hamna i media.

Det finns andra exempel. Ett exempel är svetsaren Kjell Hermansson, som fick traktamente och gjorde avdrag i god tro. Arbetsgivaren var ett statligt bolag. Han begärde besked från myndigheter och facket om huruvida han handlade rätt, och han fick svaret ja. Åtta år senare kom så andra besked. Han, men inte arbetskamraterna, blev eftertaxerad. Myndigheten ansåg att traktamenten utgått på felaktiga grunder.

En lokal myndighet gjorde denna bedömning, fattade detta beslut och fick rätt. Andra lokala myndigheter gjorde andra bedömningar, och hade likaså rätt. En i laget blev eftertaxerad på 100 000 kr. Arbetskamraterna slipper. Det är uppenbart att det här brister i likställighet. Det är uppenbart att detta förfarande strider mot den allmänna rättskänslan, och det strider i varje fall mot min rättskänsla.

Taxeringslagen är förvisso viktig, dock kanske inte så att stora nationalekonomiska problem uppstår om den brister för enskilda individer. För individen är dock eventuella brister nog så påtagliga. Varje människa, varje skattskyldig, har rätt till likformig och rättvis behandling.

Utifrån denna syn har vpk under beredningen av detta betänkande aktivt prövat proposition och motionsyrkande. I övervägande antalet fall har vi funnit att propositionens förslag är rimligt avvägda. I ett antal fall har vi ställt oss bakom motionsyrkanden och reserverat oss. Herr talman! I detta sammanhang yrkar jag bifall till de motioner där vpk undertecknat ensamt eller tillsammans med andra partier.

Det skall också erkännas att vi i vissa fall har känt och känner oss tveksamma. Detta erkännande skall inte ses som en brasklapp. Det är bara ett

konstaterande av det enkla faktum att bara den ideologiskt fartblinde eller den som brister i kunskap alltid är trosvisst säker på sin sak.

I några fall vill jag också poängtera att den socialdemokratiska utskottsgruppen visat viss flexibilitet. Det är inte alltid som detta sker. Jag tror att den här graden av flexibilitet i taxeringsfrågorna har ökat till följd av att vpk i vissa fall har förklarat att vpk kan förena sig med de borgerliga partierna. Detta har lett fram till att utskottet har kunnat enas om gemensamma skrivningar, t.ex. om den förenklade deklarationen som har tagits upp här, tillkännagivande om uppdragstagares skatt och det s.k. lex Hjortberg-fallet. I andra sammanhang har vi i vpk kunnat enas om skrivningar tillsammans med socialdemokraterna, tack vare att socialdemokraterna har visat flexibilitet.

Karl-Gösta Svenson var förundrad över att vpk inte hade kunnat gå med på en viss sak beträffande ställföreträdande ansvar för inlevererad skatt. Man skulle så att säga skapa symmetri mellan aktiebolag och handelsbolag. Härvidlag har vi i vpk varit tveksamma. Men, herr talman, när vi arbetade med frågan erinrade jag mig den gamle lektorns ord: Ni tycker att det här verkar enkelt, men vänta tills jag har förklarat det hela! Detta var just den slutsats som jag drog. När vi enkelt och rakt menade att vi kunde instämma med de borgerliga partierna och när vi skärskådat de problem som detta kunde medföra för skattemyndigheterna, rättssäkerhet och möjlighet till skatteundrandragande, kunde vi nöja oss med de positiva skrivningar som dock fanns på den socialdemokratiska sidan, nämligen att man ville bereda frågan ytterligare.

Det finns ett problem. Beträffande eftergiftsmöjligheterna för ställföreträdare i aktiebolag förutsätts att det inte skall finnas något äganderättsförhållande. I aktiebolag är ju det hela enkelt, men i handelsbolag finns det ju alltid ett så att säga rakare äganderättsförhållande. Det rör sig om skillnader beträffande konstruktionen av de juridiska personerna aktiebolag och handelsbolag. Frågan kommer emellertid att prövas ytterligare, och vi kommer att avvakta det ytterligare utredningsmaterialet från finansdepartementet.

När det gäller de andra punkterna i betänkandet kan man dela upp det hela i två delar. Det gäller dels en formell taxeringsorganisation, dels en som avser själva taxeringsförfarandet. Vad beträffar den formella organisationen har vi under momenten 1, 3, 5, 6 och 7 tagit ställning för lekmannainflytandet i taxeringsorganisationen. Detta lekmannainflytande är inte så starkt i dag som det borde vara. Om förslaget i propositionen antas kommer inflytandet att tunnas ut ytterligare. Alla vi som är politiskt verksamma vet att det finns ett problem på lokal nivå med lekmannainflytandet i taxeringsorganisationen. Uttunnas det reella inflytandet än mer, kommer problemen att bli ännu större. Därför är det mycket väsentligt att den majoritet som nu kommer att rösta för avslag på reservationerna framgent omprövar sin ställning. Annars kommer inte lekmannainflytandet att bestå. Det kommer inte att vara möjligt att rekrytera människor, om de inte ges ett reellt inflytande över processen.

Beträffande andra moment som mer gäller substansfrågorna har vpk reserverat sig för bl.a. mom. 45. Under detta moment tas frågan om företagens ränteuppgifter upp. Frågan har i och för sig behandlats tidigare i utskottet. Vi menar att de övriga partierna bör beakta att kontroller har visat att företa-

gens ränteinkomster i betydande omfattning har underdeklarerats och alltså underdeklarerats. Detta skulle man på ett enkelt sätt kunna komma till rätta med, om man biföll yrkandet i reservationen om införande av kontrolluppgifter även för företag.

Vpk har reserverat sig beträffande mom. 53. Här gäller frågan nedsättning av kvarskatteavgift. Vpk menar inte att det skall vara ett absolut krav, att det så att säga skall vara en rätt, men det skall finnas en möjlighet att efterge hela kvarskatteavgiften. Det finns, enligt vår åsikt, faktiskt konkreta fall, då det har inträtt skattskyldighet för en skattskyldig innan vederlaget har kommit till den skattskyldige. Den skattskyldige har då fått betala kvarskatteavgift för pengar som han de facto ej har erhållit. Saken har prövats av rättsinstans, och då måste det finnas en möjlighet till nedsättning av kvarskatteavgiften.

I vad gäller tidpunkten för inbetalning av reklamskatt menar vi att det som gäller för momsredovisningen rimligen också bör kunna gälla för reklamskatten. Vi menar att utskottsmajoritetens förslag brister i likställighetsfrågan.

När det gäller tvångssparandet har vpk nöjt sig med ett särskilt yttrande. Isa Halvarsson kallade tvångssparandet för en hybrid – med tanke på växtriket. Jag vet inte. Man kan helt enkelt konstatera att det rör sig om ett ogräs i skattehänseende, varför det snarast bör rensas bort ur skattelagstiftningen.

När det gäller tidsfristen beträffande betalningssäkring, mom. 64, har vpk reserverat sig. Vi anser att det är rimligt, att därest medel är betalningssäkrade, måste det finnas resurser så att frågan kan avgöras. Enligt vår åsikt är en tidsfrist på ungefär ett år rimlig och väl avvägd.

Herr talman! Jag drog över tiden en smula och ber om ursäkt för detta. Jag yrkar bifall till vpk:s förslag, samtidigt som jag vet att kammaren kommer att besluta annorlunda. Jag vet också att kammaren ibland behagar ändra sig efter det att någon tid har förflutit.

Anf. 88 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Det har talats en hel del om den enskilde och myndigheten, och det tycks vara självklart att man skall utgå ifrån att det är ett motsatsförhållande. Det är det naturligtvis mycket ofta. Myndigheten har att utöva en viss makt mot den enskilde, men det är också mycket viktigt att tänka på att myndigheten också tar den enskildes parti gentemot sådana personer som fuskar med sin skatt, osv. Den enskilde som betalar in sin skatt skall kunna lita på att myndigheten tar vara på den och att myndigheten ser till att systemet är rättvist. Den här propositionen gäller ju dessa saker. Jag tycker också att den i stort sett är mycket väl genomtänkt. Den har föregåtts av mycket utredningsarbete. På bara ett fåtal punkter tycker jag att man kan ha en något annan uppfattning och önska andra regler.

Den första punkten gäller slopandet av formellt kompetenskrav hos ledamot i skattenämnd. Jag tror att den enskilde skulle lita mer på sin myndighet, om han visste att det fanns en viss formell kompetens. Däremot kan jag inte alls dela uppfattningen hos några här att man inte bör släppa in utländska

medborgare i skattenämnderna. Den synen på utländska medborgare kan jag inte acceptera.

Tillsammans med Lars Bäckström har jag också påpekat att kreditinstitut och banker skall kunna lämna kontrolluppgifter också beträffande juridiska personer. Utskottet skriver att detta skulle medföra krångel, men det kan jag knappast förstå är möjligt i vår tid då så mycket är datoriserat. Det borde vara ganska enkelt att klara problemet. I helt klart förekommer det skatteundandragande när det gäller just ränteinkomsterna.

Det finns fall då en alltför orättvis behandling kan inträffa, nämligen då det gäller arbetsgivares ansvar för att leverera in skatt. Det är klart att en arbetsgivare skall ha detta ansvar, och han skall utföra rimliga kontroller för att uppfylla sitt ansvar. Men om arbetsgivaren missar det hela på grund av att en anställd till följd av t.ex. brottsligt förfarande inte betalar in skatten, skall han faktiskt inte behöva vara ansvarig. På den punkten har jag valt den borgerliga linjen.

Jag har anslutit mig till den borgerliga linjen även då det gäller att vaksamt följa vilka effekter omläggningen kan få.

Anledningen till att jag har skrivit en egen reservation på denna punkt är bara dessa oförutsedda effekter. Tjänstemännen beskylls för att kunna ändra sina beslut, och därför skulle beslutsfattandet bli slarvigt. Det viktigaste på den här punkten är ju att det finns oförutsedda effekter även i en relativt väl genomtänkt reform. Det bör man kunna beakta.

Isa Halvarsson har direkt och Görel Thurdin mera antydningvis talat om för mig att full nedsättning av kvarskatteavgiften skulle vara rimlig. Jag skulle naturligtvis dela deras uppfattning om världen varit riktigt god och om inte, som i verkligheten, en viss ränta föreligger. Det är nämligen så, att nedsättning enligt propositionen sker till 5 %. 5 procents ränta under den tid det gäller, i genomsnitt över ett år, kan väl inte vara särskilt dyrt. Man måste ju räkna med att den skattskyldige under den tiden hade kunnat investera pengarna. Det är alltså anledningen till att vi inte har följt borgarnas och vpk:s linje.

Anf. 89 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att Gösta Lyngå visar väldigt liten respekt för den enskilda människan. Hon får enligt honom skylla sig själv om hon råkar ut för att myndigheterna har gjort fel. Hon får bjuda på litet i en sådan situation.

Det är ett helt felaktigt resonemang. Om myndigheterna har gjort ett fel skall naturligtvis den enskilda kunna få full kompensation för det!

Anf. 90 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Herr talman! Man har i det fallet möjlighet till nedsättning från 10 % till 5 %, men under den tiden har alltså den skattskyldige haft ett visst kapital. Om den skattskyldige lagt det i en byrålåda är det klart att han verkligen har förlorat litet grand. Men man får förmoda att man nu för tiden låter kapitalet arbeta, och då är 5 % absolut inte oskäligt.

Anf. 91 BO FORSLUND (s):

Herr talman! Karl-Gösta Svenson inledde sitt långa anförande med att säga att Sverige har världens högsta skattetryck. Då kan man fråga sig vad skattetrycket har med en ny taxeringslag att göra.

Jag måste erinra Karl-Gösta Svenson om att ni under de sex borgerliga åren inte lyckades sänka skattetrycket även om ekonomiministern då hette Gösta Bohman. Ni gjorde det ju inte lättare att sänka skatterna med de räntekostnader som ni belastade samhället med. Nu skall jag inte anklaga Karl-Gösta Svenson personligen för usel ekonomisk politik, eftersom han inte var riksdagsledamot vid den tiden, men jag kan anklaga hans parti.

Jag reagerade också när Görel Thurdin sade att vi socialdemokrater inte bevakar rättssäkerhetsintressena.

Herr talman! Detta är nonsens. Det är beklagligt att få höra detta från en framstående centerpartist. Det är ju ändå så, Görel Thurdin, att socialdemokratin i alla tider har stått på de svagas sida och fått slåss mot er borgare för att hävda de svagas rätt.

Jag ansluter mig också helt till sidomarkeringen i Lars Bäckströms inledning som gav uttryck för att varje individ har rätt till likformighet. Jag delar även Gösta Lyngås uppfattning att myndigheterna också tar de enskildas parti. Detta har inte kommit fram tidigare.

Herr talman! Om cirka en och en halv månad skall vi här i kammaren fatta beslut om ett helt nytt skattesystem. Det har kallats århundradets skattereform. Syftet med den reformen är bl.a. att åstadkomma ett skattesystem som är enkelt, likformigt och neutralt. Härigenom ökar förutsebarheten och därmed rättssäkerheten. Det blir ett mer rättvist system. Utrymmet för smarta skatteplanerare kommer att minska.

I dag skall vi fatta beslut om en helt ny taxeringslag. Beslutet innebär i stora stycken en slutpunkt för en lång och mycket mödosam process. Ett mycket viktigt steg på vägen utgör riksdagens principbeslut hösten 1986 om ett nytt taxeringsförfarande. I likhet med den stora skattereformen syftar taxeringsreformen till att skapa bättre förutsättningar för en rättvis och likformig beskattning, för större rättssäkerhet för de skattskyldiga och för enklare och mer lättöverskådliga regler.

För att vi skall få en sådan ordning krävs en väl fungerande och framför allt modern skatteorganisation. Vissa sådana steg har redan tagits genom bildandet av länsskattemyndigheterna och genom en förstärkning av riksskatteverkets lednings- och styrningsfunktioner. Fortfarande är dock möjligheterna till rättelser relativt begränsade eller förknippade med stora svårigheter för den enskilde. Men också myndigheter och domstolar besväras av en onödig och tung arbetsbelastning i det nuvarande systemet.

För rättssäkerhetens skull är det viktigt med ett enhetligt uppträdande från skatteförvaltningens sida. I dag vet vi att bedömningen skiftar beroende på vilken taxeringsnämnd som behandlar deklarationen. Likformigheten i taxeringsarbetet brister. Riksdagens principbeslut 1986 innebär att taxeringsförfarandet skall bli enklare och smidigare och ha mer enhetliga regler. Då kan vi också väsentligt höja kvaliteten på taxeringsarbetet.

Att kunna få sin sak omprövad är viktigt för rättssäkerheten. Genom nya regler kommer de nya skattemyndigheterna att få väsentligt utvidgade möj-

ligheter att ompröva beslut. Beslut om omprövning till den skattskyldiges fördel kan ske inom fem år efter utgången av taxeringsåret. Beslut till nackdel för den skattskyldige får ske inom ett år efter taxeringsåret. För den som kommit in för sent med sin deklaration räknas tiden från det att deklarationen kommit in till skattemyndigheten. Efter denna ettårsperiod och t.o.m. femte året efter taxeringsåret får taxeringsbeslut till nackdel för den skattskyldige ske endast genom eftertaxering. I detta fall rör det sig om exempelvis oriktiga uppgifter från den skattskyldiges sida.

I dag är det så att om den skattskyldige i sin deklaration lämnat oklara eller bristfälliga uppgifter måste det allmänna överklaga till länsrätten. Detta förfarande leder i många fall till onödigt krångel. I länsrätten tar ärendet normalt mer än ett år att behandla. En ordning med omprövning i första instans är därför både enklare, snabbare och effektivare för såväl den enskilde som det allmänna.

I dag sker utrednings- och kontrollfunktionerna i taxeringsarbetet på läns- skattemyndigheterna och de lokala skattemyndigheterna. Besluten fattas av ett stort antal taxeringsnämnder. Att det finns brister i det nuvarande systemet har jag redan berört. Enhetligheten och kvaliteten är inte vad den borde vara. Detta sammanhänger i stor utsträckning med den nuvarande taxeringsorganisationens utformning.

För att främja objektivitet och likformighet i beslutsfattandet är det därför en stor fördel om både utredning, kontroll och beslut sköts av en och samma myndighet. Nu fullföljer vi därför riksdagens principbeslut från 1986 om skattenämnder som har denna samlade uppgift. Skattenämnder kommer att bildas vid varje skattekontor. Normalt skall myndighetens tjänstemän fatta taxeringsbesluten. Om den skattskyldige har en annan uppfattning än tjänstemannen, alltså att ärendet är tvistigt, skall nämnden avgöra ärendet. Nämnden skall också avgöra ärenden som rör skälighets- eller bedömningsfrågor av väsentlig betydelse för den skattskyldige eller ärenden som av någon annan särskild anledning bör prövas av nämnden. Härigenom stärks rättssäkerheten ytterligare. På sikt bör denna ordning också leda till ett starkt förtroende för skattemyndigheterna.

Genom de nya skattenämnderna kan resursutnyttjandet bli effektivare, och framför allt servicen kan förbättras. Det poolsystem som föreslås innebär också att en flexibel organisation skapas som lätt bör kunna anpassas till skiftande behov vid olika skattemyndigheter. Att nämnderna skulle brista i lokalkännedom och få en felaktig politisk sammansättning, anser vi i utskottsmajoriteten vara överdrivna farhågor.

Herr talman! Utgångspunkten för utformningen av den nya taxeringsorganisationen har varit en långtgående integrering av beskattningsverksamheten. De skattskyldiga får då nära till skattemyndigheterna oavsett ärende. Den nya taxeringslagen kommer även i detta avseende att leda till ökad service och tillgänglighet. Också detta, Görel Thurdin, innebär en ökad rättssäkerhet. Genom utredning som riksskatteverket kommer att göra på detta område avser man att utveckla och förfina verksamheten för framtiden.

I ett antal motioner och ett stort antal reservationer, totalt 67, anges kraven på rättssäkerhet som skäl för förändringar av eller avslag på propositionen. Man kan härav få uppfattningen att den nya taxeringslag som vi skall ta

ställning till i dag skulle leda till en sämre rättssäkerhet än vi har i dag. Så är ingalunda fallet. Den nya taxeringslagen kommer på punkt efter punkt att öka rättssäkerheten.

Herr talman! Det finns faktiskt en klar och tydlig tendens, särskilt i de moderata ståndpunkterna, att betrakta samhällets representanter, i det här fallet skattemyndigheternas personal, som stående i motsats till och konfrontation mot den enskilde. Så vill vi socialdemokrater inte se saken. Den enskilde skattebetalaren kommer att få ökad service och mer likvärdig behandling än tidigare. Skattemyndigheterna kommer i större utsträckning, genom både den nya skattereformen och den nya taxeringslagen, att kunna ägna sina krafter åt de mer komplicerade fallen.

Genom den större likformighet vi kommer att få vid bedömningen av våra deklARATIONER ökar också rättvisan. Detta är om något ett rättssäkerhetskrav som de breda grupperna av skattebetalare har rätt att ställa. Det är självklart att den enskilde skattebetalaren, oavsett hur komplicerad hans eller hennes skatteförhållanden är, skall behandlas på samma sätt som andra. Han eller hon måste också ha en rimlig chans att kunna förutse hur hans eller hennes förhållanden kommer att behandlas av skattemyndigheterna.

Trots det stora antalet reservationer är vi ju överens om väldigt mycket. Det är bra. Det borgar för att den nya taxeringslagens regler i sina huvuddrag kommer att kunna verka under lång tid. Förutsebarheten ökar. Även detta medför att rättssäkerheten stärks.

Herr talman! Jag tycker att de olika reservationerna bemöts på ett överskådligt sätt i betänkandet. Jag avstår därför från att utförligare kommentera de 67 reservationer som är fogade till betänkandet. I stället har jag valt att beskriva de många fördelar som uppnås med en bättre och modernare taxeringsorganisation. Men självfallet kan det finnas skäl för regeringen, att, när organisationsförändringen har genomförts och vi har facit på hur den fungerar, göra en översyn för att se vilka eventuella brister som kan ha uppkommit med en så stor förändring inom taxeringsområdet som det är fråga om.

En sak är jag övertygad om, nämligen att personalen inom riksskatteverket kommer att göra allt för att få den nya taxeringsorganisationen att fungera på ett likformigt och rättvist sätt för medborgarna.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till hemställan i skatteutskottets betänkande på alla punkter och avslag på reservationerna.

Anf. 92 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag noterade en viss ödmjuk inställning hos Bo Forslund då han sade att han kunde tänka sig att man gör en utvärdering av den nya taxeringslagen och att man även gör vissa förändringar om så skulle behövas. Vi kanske får anledning att återkomma till detta någon gång i framtiden.

Om detta blir i likhet med skattereformen kommer det inte att ske en lika-behandling. Skattereformen kommer nämligen att leda till ökade klyftor. I så fall är det bara att beklaga. Kravet på likformighet får nämligen inte samma effekt i de båda olika lagstiftningarna.

Socialdemokraterna har stått på de svagas sida, sade Bo Forslund. Så kanske det var förr. Nu finns det brister när det gäller både fördelningspolitiken och rättssäkerheten. Vi har uppfattat tydliga signaler från socialdemokra-

terna om att myndigheterna ändå så att säga skall stå starka jämfört med individen. Vi har tvingat socialdemokraterna till viss reträtt i vissa fall i fråga om rättssäkerheten. Men socialdemokraterna har inte gått särskilt långt för att tillgodose rättssäkerheten bättre.

Bo Forslund talade om en modern organisation. Det är klart att det sker en decentralisering, vilket vi från centerpartiet tycker är bra. Men man kan fråga sig om det är modernt att låta tjänstemän ta ställning till det egna arbetets kvalitet och granska sina egna beslut. Menar socialdemokraterna att lekmannainflytandet är omodernt? Är det måhända ett slags elitorganisation som är modern? Det verkar t.o.m. vara modernt att skattemyndigheter inte längre kan vara jäviga i viss mån, utan de kan både företräda sig själva och den skattskyldige oavsett förhållandena.

Som jag sade i mitt inledande anförande tycker jag att det är viktigt att man ställer upp på huvudprincipen. En principiell inriktning av en reform kan man ha samma åsikter om, men sedan kan åsikterna gå isär när reformen sätts i verket. Vi tycker att det blir en försämring när man inte lägger en större vikt vid lekmannainflytandet. Det sade jag också i mitt huvudanförande. Jag tycker att man inte har gått tillräckligt långt på vissa områden, t.ex. när det gäller betalningssäkrings- och bevissäkringslagen, som vi har krävt tidigare. Vi hade gärna sett att ni hade gjort dessa förändringar nu i samband med reformering av den här taxeringslagen.

Vi tycker vidare att det blir försämringar om t.ex. myndigheten skall vara det allmännas ombud. Det blir skillnader. Det är helt klart att det finns allvarliga anmärkningar mot den nya taxeringslagen. Precis som Gösta Lyngå sade har det varit en lång process. Det har gjorts stora förändringar, och många av förändringarna är bra, men det finns ändå brister som det är viktigt att påtala. Det är ändå vi riksdagsledamöter som skall bevaka rättssäkerheten. Jag tycker att det är oerhört viktigt att lyfta fram detta. Även om man säger att lagen är bra så talar också tillämpningen om hur individen hanteras. Det är det också viktigt att lyfta fram i samband med att man skapar en ny lagstiftning. Det är väldigt viktigt att vi visar syftet och hur vi anser att lagstiftningen skall hanteras. Egentligen borde alla i denna kammare instämma i att individens rättssäkerhet borde tillgodoses. Många av reservationerna visar på så pass allvarliga anmärkningar, att ni borde ta er en tankeställare och måhända komma tillbaka med förslag på vissa områden ganska snart, så att vi kan få en rättvisa när det gäller rättssäkerhet.

Anf. 93 KARL-GÖSTA SVENSON (m):

Herr talman! Jag inledde med att tala om skattetrycket, precis som Bo Forslund sade. Det gjorde jag med utgångspunkt från att vi har världens högsta skattetryck och ett komplext skattesystem. Det har i hög grad påverkat rättssäkerheten för människorna. Vi har fått en ökad skatteplanering, och nya bestämmelser som har ökat komplexiteten. Det är många människor som inte har kunnat se hela omfattningen av den civilrättsliga handling som har åstadkommit och hur den verkar skattemässigt. Det är allvarligt att ha en så komplex skattelagstiftning. Det är inte bra.

Jag ställde ett par frågor till Bo Forslund om skattetrycksklausulen. Som jag upfattade det fick jag inget svar. Jag vill gärna ställa frågan igen om den

socialdemokratiska gruppen i skatteutskottet har för avsikt att verka för att vi slipper denna förhatliga skattetilläggsklausul i svensk lagstiftning. Om man tar bort det förstärker man betydligt rättvisan hos de enskilda människorna, precis som Görel Thurdin också sade i sitt huvudanförande.

Bo Forslund gjorde gällande att det finns ett motsatsförhållande mellan skattemyndighetens personal och moderata samlingspartiet. Jag förstår inte alls frågeställningen över huvud taget. Vi ställer väldigt starka krav på att det skall finnas rättssäkerhet för de enskilda människorna när de behandlas av skattemyndigheten. Det finns inget motsatsförhållande när det gäller skattemyndighetens personal. Med vårt sätt att se ökar rättssäkerheten för skattskyldiga om det är bättre kompetens i skattemyndigheten. Det är en fördel både för de anställda och för skattskyldiga att vi får en sådan utveckling.

Jag vill instämna i Bo Forslunds positiva syn på att de skattskyldiga får en bättre service i och med införandet av s.k. zon 90, som också Görel Thurdin talade om. Vi får en mera regionaliserad skatteförvaltning och på det viset ökad service för de skattskyldiga ute i landet. Remissvar från dem som har yttrat sig i denna fråga har varit näst intill hundra procent positiva. Det är en klar fördel, tycker jag.

Som sagt, Bo Forslund, återkommer jag till frågan om skattetrycksklausulen. Avslutningsvis vill jag säga en sak om eftertaxering. Jag tycker att majoriteten har fel när den säger att skattemyndigheten också skall behandla eftertaxeringen. Vi ställer starka krav på att det fortfarande skall vara samma regel som vi har för närvarande, att den första instansen när det gäller eftertaxering ur rättssäkerhetssynpunkt bör vara länsrätten. När det gäller möjligheten att eftertaxera vill vi stärka reglerna. Där delar jag Görel Thurdins uppfattning att vi måste ha stringentare krav på när och hur man kan åstadkomma eftertaxering.

Anf. 94 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Jag tror att de flesta i denna kammare är tacksamma för att Bo Forslund inte i detalj gick igenom 67 reservationer. Det hade faktiskt varit ganska tråkigt.

Det är en sak som jag vill ta upp, och det gäller min reservation 42, som jag förresten vill yrka bifall till. Den liknar de borgerliga partiernas reservation 41 om omläggnings effekter. Varför skall inte riksdagen kunna säga att det här är så komplicerat att vi antar att inte allting kommer att fungera perfekt och att regeringen bör följa effekterna av taxeringsomläggningen och vidta nödvändiga åtgärder? Varför kan inte riksdagen uttala detta? Varför vill utskottet avstyrka en så anspråkslös begäran?

Anf. 95 ISA HALVARSSON (fp):

Herr talman! Jag delar Bo Forslunds förhoppning om att vi skall få ett rättvisare och enklare skattesystem genom den nya skattereformen som är i vardande. Bara detta att all den kreativitet och energi som nu läggs ner på skatteplanering används till något betydligt mera samhällsnyttigt är bra. Det tycker jag att skattereformens heläckare kunde säga något gott om.

Bo Forslund säger att vi får ett enkelt och effektivt taxeringssystem. Det

må vara så. Men hur enkelt och effektivt systemet än är är det illa när det strider mot den i svensk rättsväsende grundläggande principen att en domstol eller myndighet inte skall kunna döma eller besluta i ett ärende eller mål som en myndighet tidigare har tagit befattning med.

Bo Forslund talade mycket om de breda befolkningsgrupperna som har nytta av en ny taxeringslag. Han menade att de skulle känna stor tillfredsställelse. Jag har ändå väldigt svårt att föreställa mig varför de breda grupperna skulle känna något slags tillfredsställelse över de mycket otillfredsställande inslag som vi får i skattelagen – om reglerna för betalningssäkring, om taxeringskontroll, generalklausuler, om förutsättningarna för eftertaxering och skattetillegg. Man måste väl i det här kollektivet kunna se den lilla människan, som på något sätt har råkat i kläm. Den här människan behöver inte alltid vara en skurk. Man behöver inte förutsätta att alla som hamnar i maskineriet är skurkar.

Anf. 96 BO FORSLUND (s):

Herr talman! Görel Thurdin ställde två frågor till mig om modern organisation. Hon frågade nämligen om det är modernt att tjänstemän får fatta beslut och om det är modernt med en elitorganisation. Då måste jag fråga: Vad menar Görel Thurdin när hon talar om en elitorganisation? Är det det faktum att vi har mycket kunniga tjänstemän på skattesidan som ligger bakom detta? Men det tycker jag att vi borde vara väldigt glada över. Framför allt skall vi visa dessa vår uppskattning.

Karl-Gösta Svenson ställde inledningsvis två frågor till mig om generalklausulen. Han svarar delvis själv när han säger att frågan bereds inom regeringskansliet. Jag vill framhålla att vi avvaktar tills vi får förslag. Givetvis skall vi noggrant pröva inkomna förslag sakligt, som vi alltid gör i skatteutskottet.

Så några ord till Gösta Lyngå beträffande skatteomläggningens effekter. Frågan kan tyckas banal. Men det är faktiskt genant att behöva skriva det på näsan på regeringen. Om oklarheter skulle uppstå till följd av de här organisationsförändringarna, kommer – det är jag helt övertygad om – nya förslag att föreläggas riksdagen. Om det inte skulle bli så, kommer problemen i alla fall mycket snart – det är jag också övertygad om – att tas upp i interpellationer, frågor eller motioner.

Isa Halvarsson var inne på frågan om övergrepp mot medborgare. Hon sade tidigare här att det i de flesta fall gäller skatteprocessen, skattemål. Jag tycker att det som här tas upp är utomordentligt överdrivet. Vi kan ändå inte bortse från att det, tyvärr, finns alltför många som vill kringgå de bestämmelser om skattskyldigheten som riksdagen beslutar om. Det har givetvis varit mycket arbete med den här propositionen – ett både mödosamt och noggrant arbete, som också är förankrat. Vidare bygger detta arbete på de riktlinjer som beslutades av riksdagen 1986. Det här är dessutom mycket väl anpassat till det nya skattesystem som vi skall få. Men hela tiden finns misstanken att rättssäkerheten kommer att försämrats till följd av skatteadministrationen i samband med den nya taxeringslagen jämfört med vad som gäller i dag. Detta resonemang förvänar mig verkligen, med tanke på den vetskap som

jag har om både Karl-Gösta Svenson och Görel Thurdin, som har ett förflutet i inom dessa verksamheter.

Till sist vill jag fråga er båda: Tror ni att en större likformighet när det gäller granskningen av deklARATIONERNA i den nya taxeringsorganisationen kommer att innebära ett mindre rättvist system?

Anf. 97 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Skatteflyktsklausulen är ett bevis på att man är mycket miss-tänksam mot den egna lagstiftningen i skattesammanhang. Man tror inte att den kommer att kunna fungera särskilt bra. Lagstiftningen medger ganska fria bedömningar som individen, skattebetalaren, inte kan inse i förväg.

Här kommer detta med elitorganisationen in. Vad jag menar är alltså dels att lekmannainflytandet minskas, dels att man får uppfattningen att en myndighet egentligen aldrig gör fel. Och skulle myndigheten händelsevis göra fel, har myndigheten ändå rätt. Den enskilde kan inte ens få en ersättning som täcker de kostnader som myndigheten har förorsakat. Det är den gamla huslagen – och vi kvinnor vet vad som står där – som tycks gälla. Med tanke på de grundläggande principerna i detta sammanhang kan man inte hävda att rättssäkerheten är tillgodosedd.

Vi tillstår att det finns förbättringar i taxeringslagen. Men jag har erfarenhet av hur det kan vara och vet att det är lätt att vanliga människor drabbas. Vi här är ju dock något så när insatta i lagstiftningen, även om vi alltså inte helt och hållet känner till denna. Många gånger är det väldigt svårt för dem som drabbas att ens tillgodose sina egna intressen just därför att man inte har kunskaper om lagstiftningen. I varje fall gäller det att se till att myndigheten inte alltid är den starka parten.

När det gäller att jämföra borgerlig och socialdemokratisk regeringstid med varandra vill jag säga följande. Skattetrycket kanske inte sänktes under 70-talet. Men det har definitivt höjts väldigt mycket under 80-talet. De genomsnittliga siffrorna för tillväxt och produktivitet är lägre under 80-talets högkonjunktur än de var under lågkonjunkturen på 70-talet. Vem kan det då vara som har fört en dålig eller felaktig ekonomisk politik. Bo Forslund?

Anf. 98 KARL-GÖSTA SVENSON (m):

Herr talman! Det finns alltför många exempel på att enskilda människor har drabbats. Maktbalansen har förskjutits till statens fördel i förhållande till den enskilde. Därför ställer vi väldigt stora krav på ökad rättssäkerhet i fråga om beskattningen.

Vi moderater har ställt upp på förändringen i skatteorganisationen. Men vi förväntar oss också en mera likformig taxering över hela landet. Det var ju en av förutsättningarna för omläggningen. Detta ställer vi oss bakom i samband med beslutet 1986.

När det gäller skatteflyktsklausulen beklagar vi att Bo Forslund och hans kamrater i den socialdemokratiska utskottsgruppen bara hänvisar till att det skall komma ett besked från finansdepartementet. Denna del av skattelagstiftningen borde inte finnas. Ur rättssäkerhetssynpunkt är den klart negativ för den enskilde. Det går ju inte, precis som Görel Thurdin säger, att förutse

vilket beslut myndigheterna kommer att fatta i en viss fråga – civilrättsligt kan det vara helt okej. Men vi kan inte ha en sådan skattelagstiftning.

Prot. 1989/90:109
25 april 1990

Anf. 99 BO FORSLUND (s):

Herr talman! I denna min sista replik konstaterar jag bara att varken centrens eller moderaternas expert när det gäller taxeringsfrågor gav mig något som helst svar på den enda fråga som jag har ställt.

Herr talman! Jag inväntar därför nästa debatt.

Ny taxeringslag m.m.

Anf. 100 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Bo Forslund beklagar att han inte har fått svar på en enda fråga. Men då vill jag säga att det var många frågor, och jag har försökt att besvara några av dem.

Sedan tycker jag att det var felaktigt att fråga om det inte är bra att en tjänsteman fattar egna beslut. Jo, jag tycker att det är alldeles utmärkt. Men det är inte bra om en tjänsteman själv skall avgöra kvaliteten på egna beslut och även granska dessa. Det var på den punkten som jag hade kritik. Jag hoppas att jag därmed har gett svar åtminstone på den frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

15 § Föredrags

arbetsmarknadsutskottets betänkande

1989/90:AU28 Reviderade anslagsberäkningar för budgetåret 1990/91
(prop. 1989/90:115).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 16 §.)

16 § Beslut

Företogs till avgörande skatteutskottets betänkanden 1989/90: SkU17 och SkU32 samt arbetsmarknadsutskottets betänkande 1989/90:AU28.

Skatteutskottets betänkande SkU17

Yrkandet om avslag på propositionen

Utskottets hemställan bifölls med 149 röster mot 140 för reservation 1 av Bo Lundgren m.fl.

Utskottets hemställan i övrigt

Bifölls.

Skatteutskottets betänkande SkU32

Mom. 1 (skattenämndernas tjänstgöringsorganisation)

Utskottets hemställan bifölls med 240 röster mot 50 för reservation 1 av Görel Thurdin m.fl.

Mom. 3 (lokala samhällsmyndigheter)

Utskottets hemställan bifölls med 241 röster mot 49 för reservation 2 av Görel Thurdin m.fl.

Mom. 4 (slopat krav på svenskt medborgarskap m.m. hos ledamot i skattnämnd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (slopat formellt kompetenskrav hos ledamot i skattnämnd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (ordförande och vice ordförande i skattnämnd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 6 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del. *dels* reservation 5 av Görel Thurdin m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (rätt för skattemyndighetens chef att träda in som ordförande i skattnämnden)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (skattemyndighetens behörighet i fråga om eftertaxeringar)

Först biträdades reservation 8 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del med 95 röster mot 31 för reservation 9 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd i motsvarande del. 161 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 165 röster mot 93 för reservation 8 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del. 32 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 9 (skattemyndighetens behörighet i fråga om ärenden om obehöriga vinstöverföringar)

Utskottets hemställan bifölls med 197 röster mot 93 för reservation 10 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del.

Mom. 10 (beslutsbehörighetens fördelning inom skattemyndigheten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (muntlig handläggning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (vitesföreläggande)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (taxeringsrevision)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 15 (beslutsmotivering)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 17 (omprövning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 16 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del, *dels* reservation 17 av Leif Olsson och Isa Halvarsson i motsvarande del, *dels* reservation 18 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 18 (överklagande av det allmänna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 19 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 19 (överklagande av skattskyldig)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 20 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd – bifölls med acklamation.

Mom. 20 (skattetillägg m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 21 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 21 (skattemyndighetens behörighet att besluta om påföring av skattetillägg)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 22 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 22 (tidsfrist för det allmänna att överklaga skattetilläggsfråga)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 23 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 23 (kommunicering)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 24 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 24 (eftertaxering vid oriktig uppgift)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 25 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 25 (eftertaxering vid uppenbara förbiscenden)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 26 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 27 (anstånd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 27 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 28 (tolkningsföretråde)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 28 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 29 (anståndsrenta)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 29 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 30 (besvär i fråga om vägrat anstånd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 30 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 31 (anstånd i fråga om mervärdesskatt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 31 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 32 (respitränta)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 32 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 33 (besvär rörande preliminär taxering m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 33 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 34 (det allmännas processföring)

Först biträdades reservation 34 av Bo Lundgren m.fl. med 94 röster mot 32 för reservation 35 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd. 162 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 168 röster mot 93 för reservation 34 av Bo Lundgren m.fl. 30 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 35 (det allmänna ombudet enligt mervärdesskattelagen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 36 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 36 (förhandsbesked om mervärdesskatt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 37 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 37 (lagen om avdrags- och uppgiftsskyldighet beträffande vissa uppdragsersättningar m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 38 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 38 (lagen mot skatteflykt)

Utskottets hemställan bifölls med 168 röster mot 122 för reservation 39 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del.

Mom. 39 (bevisäkringslagen för skatte- och avgiftsprocessen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 40 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 40 (omläggningens effekter m.m.)

Först biträdades reservation 41 av Bo Lundgren m.fl. med 127 röster mot 16 för reservation 42 av Gösta Lyngå. 144 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 150 röster mot 139 för reservation 41 av Bo Lundgren m.fl.

Mom. 41 (omläggningens ekonomiska konsekvenser)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 43 av Leif Olsson och Isa Halvarsson – bifölls med acklamation.

Mom. 45 (kontrolluppgift avseende ränteinkomster)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 44 av Lars Bäckström och Gösta Lyngå – bifölls med acklamation.

Mom. 47 (preliminär B-skatt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 45 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 48 (kostnader för skatteprocess)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 46 av Bo Lundgren m.fl., *dels* reservation 47 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd – bifölls med acklamation.

Mom. 49 (avgift på fyllnadsinbetalningar)

Utskottets hemställan bifölls med 198 röster mot 91 för reservation 48 av Bo Lundgren m.fl.

Mom. 50 (framflyttning av senaste inbetalningsdag för fyllnadsinbetalningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 49 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 51 (avgift på fyllnadsinbetalningar för vissa företag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 50 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 52 (tidpunkter för inbetalning av beräknad kvarstående skatt m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 51 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd – bifölls med acklamation.

Mom. 53 (nedsättning av kvarskatteavgift)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 52 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 55 (ränta på gåvoskatt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 53 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 56 (inbetalning av reklamskatt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 54 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 57 (ställföreträdarens ansvar för ej inlevererad skatt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 55 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 59 (det allmännas ianspråktagande av medel som sparats enligt lagen om tillfälligt sparande)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 56 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 60 (uppgift på lönebeskeden om belopp som sparats enligt lagen om tillfälligt sparande)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 57 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 61 (omvänd generalklausul)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 58 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 62 (riskrequisitet för betalningssäkring)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 59 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 63 (hävande efter viss tid av beslut om betalningssäkring)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 60 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 64 (tidsfrist för handläggningen av mål beträffande betalningssäkrad fordran)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 61 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 65 (införande av strikt ansvar beträffande fastställda skattefordringar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 62 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 66 (slopande av självrisk för skadestånd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 63 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 67 (betalningssäkringslagen i övrigt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 64 av Bo Lundgren m.fl., *dels* reservation 65 av Leif Olsson och Isa Halvarsson – bifölls med acklamation.

Mom. 68 (översyn av skattelagstiftningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 66 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 69 (riksdagens beskattningsrätt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 67 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU28

Utskottets hemställan bifölls.

17 § Anmälan om kompletteringsval till finansutskottet

Tredje vice talmannen meddelade att socialdemokratiska riksdagsgruppen anmält Ines Uusmann att fr.o.m. denna dag vara suppleant i finansutskottet under Anna-Greta Leijons ledighet.

Tredje vice talmannen förklarade utsedd till

suppleant i finansutskottet

Ines Uusmann (s)

18 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1989/90:139 Underhållstjänsten i försvarsmakten

1989/90:150 Förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret

1990/91, m.m. (kompletteringsproposition)

1989/90:155 Förnyelse inom polisen

Prot. 1989/90:109
25 april 1990

Skrivelse
1989/90:137 Redovisning av allmänna pensionsfondens verksamhet år 1989

Förslag
1989/90:14 Riksdagens revisorers förslag angående postverkskoncernens verksamhet

19 § Anmälan om fråga

Anmäldes att följande fråga framställdes

den 25 april

1989/90:564 av *Barbro Westerholm* (fp) till socialministern om kringgående av lagen om insemination:

Den 1 mars 1985 trädde lagen 1984:1140 om insemination i kraft. Syftet med lagen var att tillgodose barnets rätt att få veta sitt ursprung och att vid lämplig ålder själv få möjlighet att få veta vem som är den biologiska fadern.

Det finns nu flera tecken på att man från svenskt håll försöker åsidosätta denna lagstiftning och rekommenderar att barnlösa par åker till Danmark, Norge eller Finland för att få insemination. Därmed åsidosätts en rättighet som riksdagen lagstiftat om för barns bästa.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga socialministern vad regeringen avser göra åt detta problem.

20 § Kammaren åtskildes kl. 16.59.

In fidem

GUNNAR GRENFORS

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Prot. 1989/90:109
25 april 1990

Onsdagen den 25 april

1 §	Justering av protokoll	1
2 §	Hänvisning av ärenden till utskott	1
3 §	Förnyad bordläggning	1
4 §	Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 19 april	1
	Finansutskottets betänkande FiU14	1
	Skatteutskottets betänkande SkU27	2
	Trafikutskottets betänkande TU22	3
	Bostadsutskottets betänkande BoU12	3
	Bostadsutskottets betänkande BoU16	3
5 §	Meddelande om samlad votering	4
6 §	Anslag till polisväsendet	4
	Justitieukskottets betänkande JuU27	
	Debatt	
	Britta Bjelle (fp)	
	Jerry Martinger (m)	
	Kjell Ericsson (c)	
	Berith Eriksson (vpk)	
	Inger Schörling (mp)	
	Ulla-Britt Åbark (s)	
	Göthe Knutson (m)	
	<i>Beslut fattades under 11 §</i>	
7 §	Anslag till brottsskadenämnden	20
	Justitieukskottets betänkande JuU28	
	Debatt	
	Birgit Henriksson (m)	
	Lars Sundin (fp)	
	Gunilla André (c)	
	Berith Eriksson (vpk)	
	Inger Schörling (mp)	
	Bengt-Ola Rytter (s)	
	<i>Beslut fattades under 11 §</i>	
8 §	Anslag till utvecklingsfrågor och statlig personalpolitik	32
	Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU18	
	<i>Beslut fattades under 11 §</i>	
9 §	Naturresurslagen	32
	Bostadsutskottets betänkande BoU17	
	Debatt	
	Bertil Danielsson (m)	
	Siw Persson (fp)	
	Birger Andersson (c)	
	Jan Strömdahl (vpk)	
	Roy Ottosson (mp)	

	Magnus Persson (s)	
	Ingrid Hasselström Nyvall (fp)	
	<i>Beslut fattades under 11 §</i>	
10 §	Anslag till bostadsadministrationen m.m.	53
	Bostadsutskottets betänkande BoU15	
	Debatt	
	Bertil Danielsson (m)	
	Gunnar Nilsson (s)	
	<i>Beslut fattades under 11 §</i>	
11 §	Beslut	55
	Justitieutskottets betänkande JuU27.	55
	Justitieutskottets betänkande JuU28.	56
	Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU18.	58
	Bostadsutskottets betänkande BoU17.	58
	Bostadsutskottets betänkande BoU15.	59
12 §	Beslut om samlad votering	60
13 §	Europarådets handräckningskonvention, m.m.	60
	Skatteutskottets betänkande SkU17	
	Debatt	
	Knut Wachtmeister (m)	
	Kjell Johansson (fp)	
	Gösta Lyngå (mp)	
	Lisbeth Staaf-Igelström (s)	
	Görel Thurdin (c)	
	Lars Bäckström (vpk)	
	<i>Beslut fattades under 16 §</i>	
14 §	Ny taxeringslag m.m.	68
	Skatteutskottets betänkande SkU32	
	Debatt	
	Karl-Gösta Svenson (m)	
	Isa Halvarsson (fp)	
	Görel Thurdin (c)	
	Lars Bäckström (vpk)	
	Gösta Lyngå (mp)	
	Bo Forslund (s)	
	<i>Beslut fattades under 16 §</i>	
15 §	Reviderade anslagsberäkningar för budgetåret 1990/91	93
	Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU28	
	<i>Beslut fattades under 16 §</i>	
16 §	Beslut	93
	Skatteutskottets betänkande SkU17	93
	Skatteutskottets betänkande SkU32	94
	Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU28.	99
17 §	Anmälan om kompletteringsval till finansutskottet	99
18 §	Bordläggning	99
19 §	Anmälan om fråga	
	1989/90:564 av Barbro Westerholm (fp) om kringgående av lagen om insemination.	100